

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YALOVA ROMANLARININ KİMLİK, KÜLTÜR,
DEĞİŞİM VE SOSYAL HİZMET ALGILARINA YÖNELİK
BİR ALAN ARAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Sultan DEMİRHAN

**Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Hizmet**

Tez Danışmanı: Doç.Dr.Musa ŞAHİN

HAZİRAN – 2013

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YALOVA ROMANLARININ KİMLİK, KÜLTÜR,
DEĞİŞİM VE SOSYAL HİZMET ALGILARINA YÖNELİK
BİR ALAN ARAŞTIRMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elif Sultan DEMİRHAN(117203009)

**Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Hizmet**

Bu tez 09/07/2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Mesut BAŞAK

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Doç.Dr. Selim ÖZDEMİR

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Doç.Dr.Musa ŞAHİN

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Elif Sultan DEMİRHAN

06.05.2013

ÖNSÖZ

Romanlar etnik gruplar içinde toplumun en dışında bulunan kesimidir.Yaşam alanları bakımından toplumla içiçe gibi görünse de şehrin içinde fakat şehrin dışında olmuşlardır.Yeterli örgütlenme yapıları olmadığı için ve sorunları dile getiremedikleri için bugünün dünyasında hala geçmişten getirdikleri sorunları yaşamaktadırlar.Dışlanma, işsizlik ve eğitimsizlik sorun başlıkları altında süreklilik içerisinde birbirlerini besleyen sorunlar yumağı oluşturmuşlardır.Gelişen dünyada ve ekonomik yapılanma içerisinde devletlerin sosyal devlet olma yolunda attıkları adımlarda sosyal hizmetler önemli bir rolü üstlenmektedir.Fakat çokkültürlülük bağlamında yapılandırılmayan bu hizmetler zaman zaman istenmeyeni sunma, tektipleştirme ve alışılmış yoksulluğa doğru götürmektedir. Bu doğrultuda Yalova Romanlarının kimlik, kültür, değişim ve sosyal hizmet algıları değerlendirilip, kültüre özgü çözüm önerileri sunulacaktır.Bu araştırma sayesinde sorunlar tanımlanıp ve bu sorunlara kuşaklar arası bakış araştırılıp, yeni sosyal politika önerileri oluşturulacaktır.

Tez çalışması sırasında yönlendirmeleri ve tecrübeleriyle çalışmama destek olan, en stresli olduğum anlarda babacan tavrıyla beni sakinleştiren, danışmanım Doç. Dr. Musa Şahin'e teşekkür ediyorum. Sosyal hizmet eğitimi boyunca bilgi ve tecrübelerini paylaşan Prof. Dr. Ali Rıza Abay'a, Prof.Dr.Mesut Başak'a, Doç.Dr.Muammer Sarıkaya'ya, Yrd. Doç. Dr. Fethi Güngör'e ve Yrd. Doç. Dr. Recep Yıldız'a teşekkürler.Odak grup görüşmelerinde bana yardımcı gözlemcilik yapan, geleceğin duyarlı sosyal hizmet uzmanları olacak, sosyal hizmet bölümü 3.sınıf öğrencilerine teşekkür ediyorum.Ayrıca saha araştırması sırasında grup görüşmelerinde bana destek olan, işlerimi kolaylaştıran Roman dostlarıma bana kendilerini yakından tanıma fırsatı verdikleri için minnettarım.

Hayatım boyunca her işimi kolaylaştıran, bütün kaygılı anlarımda dik ve vakarlı duruşu ile yanımda gücüme güç katan, biricik anneme teşekkürü borç bilirim.

Elif Sultan DEMİRHAN

06.05.2013

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEMA LİSTESİ.....	v
ÖZET.....	vi
SUMMARY.....	vii

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

ROMAN KAVRAMI VE ROMANLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	4
1.1.ETNİK KİMLİK VE ROMANLAR.....	4
1.2 ROMANLARIN GENEL PROFİLİ.....	9
1.2.1. Tarih Köken ve Dil.....	9
1.2.2. Göç ve Yerleşim Durumu	10
1.2.3 Nüfus Dağılımı ve Geçim Kaynakları.....	12
1.3 ROMANLARIN SOSYO - KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ.....	16
1.3.1.Aile Yapısı ve Yaşam Biçimleri.....	16
1.3.2.Dini Yaşamları	19
1.3.3.Eğitim Sanat ve Sosyal Yaşam.....	21
1.3.4.Örf Adet ve Ritüeller	23
1.3.5.Örgütlenme Biçimleri.....	24
1.4.TÜRKİYE’DE ROMANLAR	27

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK VE SOSYAL HİZMET	34
2.1.ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK	34
2.1.1.Romanlar ve Çokkültürlülük Politikaları	37
2.2.SOSYAL HİZMET	43
2.2.1.Dünyada Romanlar ve Sosyal Hizmet Uygulamaları	46
2.2.2. Türkiye’de Romanlar ve Sosyal Hizmet Uygulamaları	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YALOVA ROMANLARININ KİMLİK, KÜLTÜR, DEĞİŞİM VE SOSYAL HİZMET ALGILARINA YÖNELİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI.....	61
3.1.Araştırmanın Konusu	61
3.2.Araştırmanın Amacı	61

3.3.Araştırmanın Önemi Gerekeçesi	63
3.4.Araştırmanın Problemi.....	63
3.5.Araştırmanın Hipotezi	64
3.6.Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri	65
3.6.1.Evren	66
3.6.2.Örnekleme.....	66
3.6.3.Verilerin Toplanması.....	66
3.6.3.1.Verilerin Toplama Formunun Hazırlanması.....	68
3.6.3.2. Odak Grup Görüşmeleri	68
3.6.3.2.1.Odak Grup Görüşmelerinin Yapılandırılması	68
3.6.3.2.2.Görüşme Aşaması	70
3.6.4.Verilerin Değerlendirilmesi.....	70
3.6.5.Sınırlılıklar	71
3.6.6.Araştırmanın Etik Yönleri.....	71
3.6.7.Karşılaşılan Zorluklar.....	72
3.7.BULGULAR VE YORUM	72
3.7.1.Kimlik.....	72
3.7.1.1.Romanların Tanıtıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorum	72
3.7.2.Kültür.....	89
3.7.2.1.Romanların Sosyo-Kültürel Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorum	89
3.7.3.Değişim ve Sosyal Hizmet Algısı	95
3.7.3.1Romanların Değişim Algısına ve Sosyal Hizmet Algısına İlişkin Bulgular ve Yorum	95
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	99
KAYNAKÇA	110
EKLER.....	119
EK 1 ODAK GRUP GÖRÜŞME FORMU	120
EK 2 KÜTÜK GELİŞTİRME FORMU	127
ROMANLARA AİT FOTOĞRAFLAR.....	128
ÖZGEÇMİŞ.....	131

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
CGRD	:Her Türlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılmasına İlişkin Uluslar Arası Sözleşme
EDROM	: Edirne Romanlar Derneği
ERRC	: Avrupa Roma Hakları Merkezi
HYD	: Hazırlama, Yardım, Düzenleme
ICCPR	: Birleşmiş Milletler Halklara İlişkin Uluslararası Sözleşme
ONEM	: Ulusal Etnik Azınlıklar Ofisi
OSCE	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilat
OSI	: Avrupa Toplum Enstitüsü
ROMANKARA	: Ankara Roman Derneği
ROMDEF	: Roman Derneği Federasyonu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu
V.D	: Ve Diğerleri
WGC	: Dünya Çingene Komitesi

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Roman Kadınların Tanıtıcı Özellikleri.....	73
Tablo 2 : Roman Genç Kızların Tanıtıcı Özellikler.....	74
Tablo 3 : Roman Genç Erkeklerin Tanıtıcı Özellikleri.....	76
Tablo 4 : Roman Erkeklerin Tanıtıcı Özellikleri.....	77

ŞEMA LİSTESİ

Şema 1 : Araştırmanın Akış Şeması	66
Şema 2 : Odak Grup Görüşme Kitleleri ve Görüşme Tarihleri.....	68

ÖZET

Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Yalova Romanlarının Kimlik ,Kültür „Değişim ve Sosyal Hizmet Algılarına Yönelik Bir Alan Araştırması	
Tezin Yazarı: Elif Sultan DEMİRHAN	Danışman: Doç. Dr. Musa ŞAHİN
Kabul Tarihi: 07.05.2013	Sayfa Sayısı: VII(Ön Kısım)131(tez)+ 2 (ekler)
Anabilimdalı: Sosyal Hizmet	Bilimdalı: Tezli Yüksek Lisans
<p>Dünyanın her yerinde yaşayan Romanlar, yaşamsal sorunları ve hayata sosyal, siyasal katılımları sürekli tartışılan, sorunları üzerine çözüm aranan fakat bir yerlerde tıkanan evrensel sorun halindedir.Yıllar içerisinde yapılan çalışmalarda, sorunların tanımının hiç değişmediğini görmek, bu boyutta yol alınamamış olması, yapılan hizmetlerde bir eksiklik olduğu düşüncesi uyandırmıştır ve bu çalışmanın başlangıç noktası olmuştur.Bu boşluğun öncelikli olarak Roman toplumunu tam olarak tanımamaktan kaynaklandığı düşünülmektedir.Diğer taraftan uygulanan sosyal politikanın, kültürü dışlaması Romanların yaşamında hedeflenen sosyal refaha ulaşamamanın başlıca sebeplerindendir.Bu doğrultuda yapılan çalışmada öncelikli olarak Roman toplumunu tanıyıp kimlik, kültür ve değişim algılarını öğrenmeye yönelik bir literatür taraması ve alan araştırması yapılmıştır.Sosyal hizmetlerde neler yapılmış, örnek projeler ve çokkültürlülük üzerine araştırmalar ‘Çokkültürlülük ve Sosyal Hizmet’ başlığı altında sunulmuştur.Değişimi ölçmek adına kadın ve erkek her iki cinsiyete, hem genç kuşak hem de yetişkin kuşakla odak grup görüşmeleri yapılmıştır.Bu görüşmeler doğrultusunda kuşaklararası talepler kıyas edilip, ortak bir çözüm oluşturulmuştur.Sonuç olarak Romanlara sunulan hizmetlerin salt merhamet odaklı hizmetler olmaması gerekliliğine dair açılan bir pencere olacak olan bu çalışmada sosyal hizmetlerin, sadece yardım kuruluşu olarak görülmesinden öte bir noktaya taşınmasına dönük öneriler sunulmuştur.Etnik gruplara aidiyet hissettikleri toplumun kültürel yapısına özgü çözüm önerileri sunulmasının gerekliliği sonucuna varılmıştır.</p>	
Anahtar kelimeler: Romanlar,Sosyal hizmet,Çokkültürlülük	

SUMMARY

Yalova University Insitute of Social Sciences Master/ Summary

Thesis Title: A Field Study Which is About the Identity Culture Evolution and Social Work of the Romans in Yalova	
Thesis Author: Elif sultan DEMİRHAN	Advisor: Doç. Dr. Musa ŞAHİN
Date of Acceptance: 07.05.2013	Total Number of Pages: : VII(pre text) +131(main body) + 2(appendices)
Department: Social Work	Field of Study: Master
<p>Romans living all over the world whose vital problems,social and political participations are always being discussed,solutions tired to be looked for ,but congsted somewhere are global issue.In the studuies done within the years,seeing that the trouble are always the same and there is no solution to them make us think that there is something wrong with the sevices which have been done and it became the starting point of this study.It is thought that this gap especially results from the fact that Roman community is not known well.On the other hand , that the social policy applied excluded the culture is one main reasons that the Romans couldn't reach the social welfare which was aimed.In the study done about this matter ,preferably knowing the Roman culture , litarature scanning and field survey have been done in order to find out the identitiy,culture and evolution perception.</p> <p>What has been done in social works,sample projects and researches about multiculturalism has been presented with the title of "Multiculturalism and Social Works".In order to measure the evolution ,focus group interviews consistin of not only male and female but the young the adult as well.</p> <p>As a result of this interviews,common sollution has been found by comparing the demands between the generations.Accordingly the study in which services offered the Romans shouldn't be services feeling pity for them presented suggestions that social works.The result is that it is necessary to offer the solutions proposal which are according to cultural structureof the society to which ethnic groups belong.</p>	
Keywords: Romans, Social Work,Multiculturalism	

GİRİŞ

İnsanoğlu bilmediğine hep uzak durmuştur. Bilmediđi kùltür, ırk her ne ise yabancı ve korkutucu olmuştur. Romanlar yüzyıllar içinde dahi şehrin göbeğinde yabancı ve el olarak toplumun alışılmış sesleri, görüntüleri olmuşturlardır. Bu doğrultuda çalışmada atılacak ilk adım tanımak adına yapılmış araştırmaları sunmak olacaktır.

Bilinmeyen her şey gibi Romanlar/Çingenerler¹; zannedilen, tanınmayan, tanımak için çaba harcanmayan bir topluluktur. Toplumsal olarak Çingenerler/Romanlar cümlelerin arasına, ya bir hata öznesi, ya da karmaşıklığı ifade eden bir söylem ile sıkıştırılan insanlar topluluğu olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Romanlar başkalaştırılmaya ve asimilasyon politikalarına maruz kalan fakat arada kalmayı kabullenmiş, sorgulamayan bir topluluk olmuşturlardır.

Çalışmanın birinci bölümde Roman kavramı ve etnik kimliğin tanımlaması yapılacaktır. Etnik kimlik, etniklik kavramları ve bu bağlamda Romanlar ve onların kimlik algıları, aidiyet duyguları ele alınacaktır. Akabinde Romanların kendi kimliklerini tanımlama şekilleri ele alınacaktır. Roman ve Çingene kavramlarından hangisini kullanmayı tercih ettikleri, bunların nedenleri, kökenleri değerlendirilecektir.

Romanların genel özellikleri göç ve yerleşim durumları, nüfus oranları ve geçim kaynakları başlıklarıyla değerlendirilecektir. Romanların tarihten beri tartışılğelen kökenleri ve göç geçmişi, neden göç etmek zorunda oldukları ve göç eyleminin yaşam biçimlerindeki yeri ve bu doğrultuda ÷lkemizde ve dünyadaki nüfus oranları ile ilgili araştırmalar sunulacaktır. Romanların kendilerine ait dilleri olduğu bilinmektedir. Fakat asimile olan her şey gibi dilleri de bundan nasibini almıştır. Birçok ÷lkede yaşadıkları için dil yapılarının bazen egemen olan dile kaydıkları ve hala devam eden bir alışveriş içerisinde olduğuna dair araştırmalar sunulacaktır. Romanların tarih boyunca hangi mesleklerle geçindikleri, bu mesleklere yönelme sebepleri ve zamanla çağımızda hangi meslekleri yapmaya yöneldikleri ele alınacaktır.

¹ Çalışmamızda Çingene kavramı zaman zaman Roman kavramı yerine kullanılacaktır. İki kavramda aynı anlamda kullanılmış olup, ayırımına dair bilgiyi ilerleyen yazımda açıklanacaktır.

Bu mesleklere yönelme noktasındaki kültürel kimliklerinin etkisi değerlendirilecektir. Meslek seçimlerinin tektipleştirilmesinin içeriden ve dışarıdan gelen tektipleştirici müdahalenin etkisi açıklanacaktır. Romanların sosyo-kültürel özellikleri ise aile yapısını, yaşam biçimlerini anlamaktan geçmektedir. Evlenme olayı ve aile kurma arzusu Romanların temel hedef noktası olmuştur. Bu doğrultuda Romanların evlenme biçimleri, aile yapıları sosyolojik açıdan kültürel veriler sunacaktır. Dini yaşam birçok toplumda ırkların ve birçok ayrımın önüne geçmektedir. Romanların hayatına inanç sistemlerinin ne kattığı ve dini yaşama biçimleriyle herhangi bir farklılaşma olup olmadığı açıklanacaktır. Eğitim yaşamları, düğün, cenaze ritüelleri, sanat ve sosyal yaşamdaki rolleri ve bakış açıları, son olarak da örgütlenme biçimleri değerlendirilecektir. Türkiye’de Roman tarihinin ne zaman başladığı ve sürecin nasıl ilerlediği ele alınacaktır.

İkinci bölümde ise ‘Çokkültürlülük ve Sosyal Hizmet’ başlığı altında Romanların yaşamında iki önemli nokta olan kavramlar açıklanacaktır. Bu iki kavram sosyal refahın temel taşlarıdır. İki durumun birlikteliğinin kurulması gerektiği savunulan çalışmada ve hipotezin temel noktası olan Romanlara yönelik sosyal hizmet uygulamalarında çokkültürlülüğü dahil etmenin gerekliliği açıklanacak, çokkültürlü sosyal hizmet modellerine ihtiyaç doğuran nedenler sunulacaktır.

Bu doğrultuda öncelikle çokkültürlülük nedir, bu kavramın doğuş nedeni ve tarihi nedir ile ilgili literatür taranacaktır. Çokkültürlülük politikaları ve bunların sosyal hizmete yansımaları ve sosyal hizmetlerde çokkültürlülük uygulamaları ele alınacaktır.

Diğer taraftan gelişen dünyada, gelişen devletlerin misyonu olan sosyal devlet olma yolunda en önemli kalemlerinden biri olan sosyal hizmetler nedir, tarihi nerden gelir, sosyal hizmetlerde uygulanan stratejiler nelerdir ilgili literatür doğrultusunda sunulacaktır. Sosyal hizmetlerin devletle Romanlar arasında en güçlü bağ olduğu kaçınılmazdır. Romanlara yönelik sosyal politikalar her ülkede ve Türkiye’de uygulanmaktadır. Dünyada ve Türkiye’de yapılan çalışmalar, iyi proje örnekleri ve olumsuz etkiler oluşturan uygulamalar ele alınacaktır. Yaşam biçimlerini, kültürlerini anlamadan yapılan her uygulama kendini tamamlamamış bir çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır. Romanlarda da birçok toplumda olduğu gibi yazılı olmayan kültürel öğelerin, kanun hükmünde yaptırım vardır. Bu, özellikle Romanların lehine uygulanan

sosyal uygulamalarda karşımıza çıkmaktadır.Bunu en iyi açıklayan kentsel dönüşüm projeleri olacaktır.Tüm bu örnekler çalışmanın ilerleyen aşamalarında örneklendirilerek, sunulacaktır. Romanların talepleri değerlendirilip, çokkültürlülük ışığında yeni sosyal politika önerileri geliştirilecektir.

Romanları yakından tanımak için her yaş grubundan bireyler ile görüşülecektir. Araştırma grubu ergen erkekler ve kızlar, yetişkin kadın ve erkekler olmak üzere 4 gruba ayrılacaktır.Yalova Romanları'nın kimlik, kültür, değişim ve sosyal hizmet algılarını anlamaya yönelik odak grup görüşmeleri yapılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ROMAN KAVRAMI VE ROMANLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1. ETNİK KİMLİK VE ROMANLAR

Türkiye'deki Çingene etnik kimliği ve grup kimliği veya kimlikleri bağlamında, Çingenelerin kendileri için ne anlama geldiğine ilişkin bir gözlemde bulunmadan önce, etnik köken kavramına ilişkin birkaç yoruma kısaca göz atmak yerinde olur. Grup aidiyetinin doğası üzerine fikirler geliştiren ilk sosyologlardan biri olan Max Weber, etnik köken kavramını tanımlarken, bu kavramın biyolojik farklılıklara dayandırılmasının şart olmadığını, etnik kökenin aynı zamanda geleneklere, ortak geçmişe ve “yaşam biçimi” ne bağlılığı da içerdiğine işaret eder.(Rex,2005,Akt.Karlıdağ ve Marh,2008)Bu bağlamda etnik köken, sabit bir durumu değil, kendinin ve ötekilerin kimliklerini, bazı özelliklerini esas alarak veya farklılığın bileşenlerini kullanarak tanımlamaya ilişkin bir kategoriye temsil etmektedir. Bu özellik ya da etmenler, en başta siyasi birtakım çıkarlar elde etmek ve sosyal statüde yükselmek gibi hedeflere ulaşmak için, somut sosyal tavırlarla ifade edilebilmekte veya yönlendirilebilmektedir.(Weber,1978,Akt.Karlıdağ ve Marsh,2008)

Her milletin toplumsal kimliğini belirgin kılan objektif ve sübjektif unsurların çoklu korrealasyonundan bahsetmek mümkündür. Söz gelimi sosyal kimlik en başta herkes tarafından kabul edilen semboller, dil, din, etnisite, coğrafya, yaşam tarzı, ortak tarihsel tecrübe, değerler, gelenekler, özelemler üzerinde kurulan bir olgudur.Kimlik insana aidiyet hissi konusunda psikolojik rahatlama imkânı sağlarken tamamen bireyin kendi tekeline hasredilmiş bir olgu değildir. İşte bu noktada iki tür kimlikten bahsetmek mümkündür bunlar “verili” ve “kazanılmış” kimlikler olmak üzere ikiye ayrılır. Aile, etnik grup, toplum, topluluk, ulus ve uygarlık verili kimliği yansıtan en iyi kategorilerdir. Bununla birlikte bireyin özgür bir irade ile seçmiş olduğu kimlikler ise “kazanılmış” kimlik olarak karşımıza çıkmaktadır. İşte bu noktada bir gerçeklikten söz etmek gerekir ki insanın özgür iradesi ile seçtiği kazanılmış kimlikler bireye sonsuz bir tasarruf gücünü de bahsetmemektedir.(İnanç,2005)

Thomas Hylland Eriksen, *ben* veya *benlik* olarak tanımlayabileceğimiz kavramı açıklarken, etnik köken ve kimliğin önemini vurgular. *Ötekini* tanımlarken, otomatik olarak kendimizi de onun karşısında tanımlarız. Eriksen, birçok etnik kökenin bulunduğu bir toplumda, etnik grupların çoğunlukla sosyal sınıflara göre hiyerarşik olarak sıralandığını belirtmiştir.(Eriksen,2001)

‘İrk’ teriminin kendisi bir on dokuzuncu yüzyıl kurgusu, ‘etnisite’ ise varsayılan biyolojik anlamı ile özcü yaklaşımlarla kavrandığında, bunun bir yirminci yüzyıl fotokopisidir. Kişi baştan davranışları ya da duyguları ile doğmaz; aksine, kişinin yaşamını belirleyen şey o kişinin kendine ait olarak benimsediği kültür ya da kültürlere göre yaptıkları ve tutumlarıdır. İşte bu nedenle, etnisite kültürün araç olduğu bir algı ve irade meselesi ya da algı ve iradenin araç olduğu bir kültür meselesidir.(Baumann, 1999)

Etniklik, sadece bir grubun ötekiler karşısındaki özgül farklılığı değil, aynı zamanda ötekini algılayış ve yargılayış biçimidir. Bu algılayış ve yargılayışın şekillenmesinde iktidar, sosyal eşitsizlik ve çıkar sorunlarının etkisi yadsınamayacak kadar fazladır. İnsanlar tıpkı farklı durumlarda dilleri, beden dilleri, davranışları ve tarzlarının farklı yönlerini vurguladıkları gibi, etnisitelerinin de özelliklerini vurgularlar ya da inkâr ederler.

Bu nedenle, sosyal bilimlerde ‘kaygan kimlik’ ya da ‘bağlamsal etnisite’den söz edilir. Etnik kimlikler, bu yüzden zaman içinde donmuş etnik kimlik belirlemeleri değildir. Toplumsal iklim soğudukça, derin dondurucuya girer ve sertleşirler; toplumsal iklim ısındığında ise buzları çözülür ve yeniden biçimlenmek üzere erirler(Baumann, 1999)Etnik kimlik kavramı kuramlar açısından değerlendirildiğinde; *araçsalcı*(instrumentalist) *kurama* göre, etnik kimliklerin içerik ve anlamları, kültürlere, döneme, ekonomik ve siyasal koşullara, her bir ögenin algılamasına ve tutumuna göre değişme eğilimindedir. Asla statik ve sabitleşmiş değildirler. Etnik kimliklerde bir “öz” aramak boşunadır, çünkü onlar hep dönüşüm halinde olmuşlar ve ihtiyaca göre sürekli olarak yeniden şekillendirilebilmişlerdir. Heraklit’in ırmağı gibi, onların biçim ve içerikleri de hep akışkandır, o andaki duruma ve söz konusu grup ve bireylerin ihtiyaçlarına, önceliklerine göre değişir. Yalnızca toplumsal sınırları kalıcıdır. Araçsalcı görüşlerin tam karşısı olarak, kolektif kültürel kimliklere ve özellikle etnisitelere insan

toplumu ve tarihi içinde derin kökler atfeden *ilkçilik* (primordialism) *kuramında* ise, bu kuramın içinde etnik kimlik konusunda en yaygın düşünceye göre; etnik kimlik, konuşma, görme ya da koklama duyularımız gibi vazgeçilmez bir olgudur. İlkçiliğin bu biçimi, “doğaları itibariyle” insanları bir ailenin üyesi olmalarına benzer şekilde, değişmeyen etnik toplulukların üyeleri olarak görür. (Smith, 2002, Akt., Çetin, 2007)

Gellner’in (1998) belirttiği üzere “Kültürel kimlik talebi, kafası karışmış romantiklerin uydurduğu, sorumsuz aşırı uçların yaydığı ve bencil imtiyazlı sınıfların gerçek çıkarlarını kitlelerden gizlemek için kullandığı bir kandırmaca değildir. Bu talebin kökü, modern yaşamın koşullarına dayanır ve öyle saf iyilikle ve evrensel kardeşlik ruhu vaazlarıyla, ya da aşırı uçların yaptığı baskılarla sökülüp atılamaz. Bu kökleri anlamalı ve sevsek de sevmesek de onların meyveleri ile yaşamalıyız.”

Etniklik, sadece bir grubun ötekiler karşısındaki özgül farklılığı değil, aynı zamanda ötekini algılayış ve yargılayış biçimidir. Bu algılayış ve yargılayışın şekillenmesinde iktidar, sosyal eşitsizlik ve çıkar sorunlarının etkisi yadsınamayacak kadar fazladır. İnsanlar tıpkı farklı durumlarda dilleri, beden dilleri, davranışları ve tarzlarının farklı yönlerini vurguladıkları gibi, etnisitelerinin de özelliklerini vurgularlar ya da inkâr ederler. (Özmen, 2008)

Herkesin farklı görüşler arasında tercih yapmak zorunda kalması, hatta hangi grup ya da alt kültürle özdeşleşeceğini seçmesi giderek daha çok rastlanan bir durum. Aslında insanlar kendi sosyal kimliklerini de seçmek ve değiştirmek zorundalar. Üstelik bunu yaparken risk alıyorlar. Bu bakımından bireyselleşme, yaşam tarzlarının ve yaşam biçimlerinin çeşitlenmesine ve farklılaşması anlamına geliyor; büyük grup toplumlarının geleneksel kategorilerinin ardındaki düşüncenin esaslarının yani sosyal sınıflar, zümreler ve toplumsal tabakaların geçersizleşmesine yol açıyor. Bireyselleşme tezi burada dışarıda bırakılan üçüncü şıkkı gündeme getirir; refah devletince güvence altına alınan emek piyasasının dinamizmi, kapitalizm içinde toplumsal sınıfları lağvetmiştir. (Beck, 2011)

Bir hayatın ortasında neşeli müziği ile resimlere, filmlere, edebiyata konu oluşu ve tenleri gibi koyu ve derin yazgılı bir halktır Çingeneler. Türkiye’nin neredeyse her ilinde durmadan yorulmadan, o diyardan bu diyara, soluksuz ve kesintisiz bir uzun yaşamdır onlarınki bir şiirin ince duyarlılığında kanayıp duran dünyayı sahiplenme

telaşı, bir ressamın paletinde ki en ince darbe, bir film karesinin en hüzünlü neşesi, dram komedi bir tiyatrodur onların yaşamı. Yaşamın en derin yerinde kırılğan bedenleriyle hepimize meydan okuyan yaşam rehberi gibi, durmadan gezmeye çıkmış yazgılarıyla çıplak ayaklarıyla koşturmaca içinde geçen koca bir hayattır Çingenerler.(Sal,2009)

Çalışmada geçen Roman ve Çingene kavramları çeşitli kaynaklarda kullanım şekillerine göre birlikte kullanılacak ve aynı anlama işaret edecektir. Romanlara dünyanın her yerinde çeşitli isimler takılmaktadır. Bunlardan bir tanesi Çingene ismidir. Çingene sözcüğü oldukça geniş bir coğrafyada farklı biçimlerde de olsa kullanılmaktadır. Hırvatçada Tsigani, Romencede Tigan, İsveçcede Zigena, Almancada Zigeuner, Fransızcada Tsiganes, Mısırdada Cigana, Macarcada Czigany, Kıpkaççada Çığan, Kırgızcada Siğan, Kumancada Sigan, Kazakçada Tsigan, Karaçay MalkarcadaÇıgan, Çuvaşçada Çigan, Yakutçada Sigaan, Gagavuzcada Çingene, Farsçada Çingene, sözcükleri esas itibariyle aynı sözcüğün değişik dillerde farklı biçimlerde söylenmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Bu farklılık aynı ülkenin sınırları içerisinde meydana gelen farklı söyleyişlerde de kendini gösterir. Örneğin Anadolu'nun farklı yerlerinde sözcüğün Cingan,Cingen,Cıgan,Cıgana,Çingene şekillerinde telaffuz edilebildiğini görürüz.(Mezarcıoğlu,2010)Zira diasporik bir kimliğin parçası olan Çingenerler, her geçtikleri yer ve ülkede farklı isimlendirmeler alabilmiştir. Çingenerler için Türkçede lûlû, mutrib/mutrip, elekçi, arabacı, sepetçi, gurbetî, abdal, esmer vatandaşı, teber, cano/cono, kara kuvvetleri, köçer, karaoğlan, beyzâde,cuki, balamoron, pırpır, todi, mango” gibi isimler de kullanılır. İlginç bir nokta ise Türkçe “Tatar” ve “yerli” kelimelerinin Batı dillerinde “Çingene” karşılığında bulunmasıdır.(Yıldız,2007)Bu isimlendirmelerin en önemli özelliği ise Çingenerler açısından yeni bir doğuşun ve varoluşun simgesi olmasıdır.Bugünkü Türkiye Çingenerleri açısından da “Roman” ismi, bu yeni varoluşun tanımına karşılık gelmektedir.Ayrıca bu varoluşta Çingene ya da Romanlar haklı bir isteğe de sahip bulunmaktadır.Türkçede Çingene kelimesinin taşıdığı aşağılayıcı, küçük düşürücü ve suçlayıcı tanımlamalar,Çingene isminin kullanılabilirliğini geri plana atabilmektedir.(Kolukırık,2009)

1989 yılının jeopolitik kargaşası ‘Roman’ kelimesini ön plana çıkarmış ve bu sözcük Avrupa kuruluşlarının metinlerinde ve raporlarında yer almıştır.1995 yılında göçmen ve Çingene terimleri ‘Roman’ ve ‘Gezginler’ kelimelerine dönüştü. Ancak; 2005 yıllarına doğru bir yeni değişiklik daha oldu ve Avrupa Konseyi'nin o zamana kadar kullandığı

şekliyle ‘Roman ve Çingene ‘ tanımında ‘Gezgin’ kelimesi Çingene kelimesine tercih edilmeye başlandı.(Liegeois,2008)

Çingeneler kendilerinden olmayanları ‘Gaco ‘ olarak tanımlarlar. Bu tanımlama, “biz ve öteki” ayrımının temel göstergesidir. “Gaco (Çingene olmayan)” ifadesi, diğerlerini kendilerinin bağlı oldukları kültür ve yaşam algısının dışında tutmak üzere tasarladıkları “biz ve öteki” ayrımını güçlü bir şekilde ortaya koymaktadır. Biz ve öteki ayrımı hem diğerleriyle aralarındaki sosyal mesafeyi ayarlamakta, hem de kendi içlerindeki dayanışmanın temellerini oluşturmaktadır. Mahalledeki grup içi dayanışma, içsel bir dayanışma olmaktan çok dışa dönük bir dayanışmadır.(Canpolat ve Ak,2009)

Çingenelere karşı çıkarılan kanunlar birkaç aylığına dahi olsa uygulanabilmiş olsaydı, tüm Çingeneler 16.yüzyılın ortalarından önce Hristiyan Avrupa’sından büyük ölçüde silinmiş olurdu. Bu gerçekleşmemiştir kurtarıcı unsur tekrar tekrar gündeme gelmiştir, en ağır cezaların bile ister nüfusun karşı koymasıyla, isterse önemsiz memurların rüşvet almasıyla, var olan güvenlik güçlerinin yetersizliğiyle birlikte genellikle uygulanmaması olmuştur.(Fraser,1992)

Yazılı tarihleri olmayan Çingenelerin kendi aralarında söylenegelen hikâyelerine kulak verildiğinde ‘toplumdan dışlanmaları ve devamlı göç etmelerini atalarının işlemiş olduğu bir suça’ atfettikleri görülür. Bu suç yani aile içi bir cinsel ilişki sebebiyle, kavim lideri ve taraftarları bu topluluğu “*Sonsuza dek yeryüzünde dolaşıp dursunlar, geceledikleri bir yerde ikinci kez konaklamasınlar, su içtikleri bir kaynaktan bir ikinci kez içmesinler, bir yıl içinde aynı nehirden iki defa geçmesinler*” diyerek korkunç bir biçimde lanetlemiştir. Bu eylemden dolayı Tanrı yazıyı bütün insanlara bahşederken bir tek Çingene halkından esirgemiştir. Sözü edilen mit, Çingenelerin yazılı bir kültür oluşturamadıklarına cevap teşkil eder gibi görünse de bu doyurucu bir açıklama değildir. Bunu Çingenelerin hayat felsefesindeki talihsizlik anlayışlarında aramak gerekir.(Berger,2000,Akt, Göncüoğlu ve Yavuzturk,2009)

1.2. ROMANLARIN GENEL PROFİLİ

1.2.1. TARİH, KÖKEN VE DİL

Romanlar Hint asıllıdırlar. Dr. Kenrick'e (1993) göre milattan önce 224-642 yılları boyunca göçmen işçiler olarak Hindistan'ın kuzey bölümlerinden ayrıldılar ve İran'a doğru hareket ettiler.(Kyuchukov ,2007)

Çingeneler ile Hindistan arasındaki bağlantıyı ilk kuran olmasa da Grellmann köken konusunda en dikkatli dilbilimsel incelemeyi yapan kişidir; bir tarihçinin dilbilimsel paleontoloji diye adlandırdığı yeni bir bilimden yararlanarak çalışmalar yapmıştır. Grellman, Roman dilindeki sözcüklerin Hintçedeki ve İngilizcedeki karşılıklarından oluşan on beş sayfalık karşılaştırmalı bir liste hazırlamış, Hintçedeki üç sözcükten birinin Romancasıyla benzeştiğini görmüş, böylece Avrupa'daki Romanların nereden geldiği sorusuna son noktayı koymuştur.(Fonseca,2002:102)

Balkanlar Çingeneler için Hindistan'dan sonra ikinci vatan olarak kabul edilir. İlk olarak 13. ve 14. Yüzyıllar arasındaki bir dönemde Balkanlara geçtiği kabul edilen Çingenelerin büyük bir çoğunluğu balkanların ev sahipliğinde yaşamlarını sürdürmektedir. Özellikle Bulgaristan, Romanya, Makedonya, Sırbistan ve Arnavutluk Çingene nüfusunun yoğun olarak yaşadığı ülkelerdir.(Kolukırık,2009)

1407 yılında Almanya'ya 1418'de Fransa'ya, 1419'da Belçika'ya, 1420'de Hollanda'ya,1422'de İtalya'ya ve 1425'de İspanya'ya yerleşmişlerdir (Hancock, 1998,Akt.,Tuna vd.,2006).

Çingene soyunun gerçek tarihi, dillerini araştırmada yatmaktadır' diye açıklamıştır. Büyük bilgin Romani dilinin araştırılması kuşkusuz dilin kökeni ve gelişimi konusunda pek çok gerçeği ortaya çıkaracaktır.İlk boşluğu doldurmak için en başta filolojik analizlere dönmeli ve tarihin kayıt edemediğini, dilbiliminin yardımıyla geri alıp alamayacağımızı öğrenmeye çalışmalıyız.(Fraser,1992)

Bu gelip giden, ne evleri ne de vatanları olan bu göçebelerin 'gerçek' bir dile sahip olabilecekleri düşünüleliyordu ve yüzyıllarca dışarıdakilerin anlamaması için bir tür argo kullandıklar zannedilyordu.Bu dilin Hint kökenli olduğu anlaşılması için 18. yüzyıla kadar beklemek gerekti.Romanların Hindistan'dan çıktıkları fikri singhala

(Seylanlı anlamı) kelimesinin yanlış tefsir edilerek ‘Cingania’ gibi okunmasından doğmuştur.Son yıllarda Romani tarihi ve çeşitli diyalekt formları hakkındaki bilgimizde önemli ilerlemeler olmuştur.Öyle görülüyor ki önümüzde ki birkaç yıl içerisinde, devam etmekte olan araştırmalar dilciler için hala bilmece şeklinde kalan bir çok yönleri daha da aydınlatacaktır. Romani dilinin uzun yıllar başka dillerle bir arada yaşaması nedeni ile kelime alışverişi olmuştur. Belki hiçbir Avrupa dili yoktur ki, içerisinde Romani kelimesi bulunmasın.Bu kelimeler bazen bilinçli olarak alınmış bazen de argo ifadeler olarak gelmiş ve daha sonraları konuşma diline yerleşmiştir.(Liegois,2008:33)

Fiziksel antropoloji araştırmalarına gelince 1940’larda yapılan araştırmalardan bazılarında, çeşitli Çingene nüfuslarının Avrupa’nın geri kalanından çok daha yoğun bir şekilde B geni taşıdığını göstermiştir.ABO dağılımı, Hint kökeni hipotezine destek veriyor gibidir.(Hint yarım adasında bölgeler birbirinden farklılık göstermiş olsa da,Avrupa’dakinden iki kat daha yüksek oranda B genine rastlanmıştır.Ayrıca Avrupalı değerlerden çok farklı olmasa da Çingenerin kanındaki pıhtılaştırıcı yoğunluğu yine Hint kökenini destekler nitelikteydi.(Fraser,1992:30)

1.2.2. GÖÇ VE YERLEŞİM DURUMLARI

Evde oturan ölür...

Roman Atasözü

Sosyal fonksiyonun yanında yolculuk ekonomik fonksiyona da sahiptir. Bu belirli işler için oldukça açıktır; bir panayır işleticisi tatilleri ve karnavalları takip eder,bir at satıcısının yıllık programı at fuarlarına göre düzenlenir,çiftlikte çalışanların yolculukları farklı tahıl ürünlerinin ve meyvelerin (üzüm,zeytin,vs)ekin zamanına bağlıdır.Yerleşik bir kişi yolculuk yaparken bile yerleşik olma kafa yapısını korurken,gezginler yolculuk yapmazlarken bile hala gezgindirler.Gezginler için yerleşikten çok sedanter terimi kullanmak daha iyi olacaktır.Bu bağlamda sedanter olma(bir yerde yerleşme) hareketliliği oldukça önemli ve gerekli olan kişiler için geçici bir durumdur.Göçmenlik gerçeklik durumundan çok bir ruh halidir.Yolculuk gerçeği ve yolculuğun önemi coğrafyadan çok psikolojiyle ilgilidir.Umudunu kaybeden ve tekrar yola çıkma olasılığını yitiren bir gezgin büyük ölçüde yaşama nedenini kaybeder.Gezgin sadece

yolculuk hayal ettiğinde ve bu hayali uzun süre ertelendiğinde umutsuzluk ve yan etkileri (hastalık ,aile geçimsizliği,öfke ,suç vs.)ortaya çıkmaktadır.Bunun için yolculuğu tartıştığımızda,konaklamayı tartıştığımızda olduğu gibi Çingenerin çevresinde uygulanmakta olan politikaları dikkate almamız ve sosyo-kültürel uygulamaların ifade edilme yolunun sosyo-politik faktörlere bağlı olup olmadığını anlamamız gerekir.(Liegois,2008:54)

Çingenerin gezgin olmalarına dair başka bir inanç da şu şekildedir.Hz.İsa'nın çarınha gerilmesinde kullanılacak çivileri yaptırmak için iki asker görevlendirilir.Askerler önce iki Yahudi sonra da Suriyeli bir demirciye giderler ve her üçüne de çivi yaptıramazlar.Çivileri Çingene demirci yapar.Ancak üç çivi bittiğinde ölen diğer üç demircinin sesi demirciye dördüncü çivi yaptırmaması için yalvarır.Buna rağmen Çingene demirci dördüncü çivi tamamlar,fakat onu bir türlü soğutamaz.Çivi gömmek için çaba gösterir ama çivin ışığı her tarafa yayılmaktadır.Bu durumdan korkan Çingene herşeyi bırakır kaçır ancak çivi çingeneyi takip etmeye devam eder.Çingenerin bir yerden bir yere dolanmalarının nedeni budur.(Fonseca,2002:104)

Araştırmalar göçebe ve yerleşik Çingener arasında gerek dil, gerek yaşayış ve adet bakımından önemli farkların olduğuna dikkatlerimizi çekmişlerdir.Göçebeler kendilerine özgü nitelikleri ve dillerinin özelliklerini korudukları halde; yerleşenler yerli halk ile karışmalarından dolayı hem dillerine Türkçe ve Rumca kelimeler girmiş hem de göçebe Çingene gelenek ve yaşayışlarını terk etmişler.Yerleşik Çingener, göçebeler ile temastan çekinir ve onları cahil, kaba bulurlar.Buna karşılık göçebeler de onları hakir görür ve 'kal Çingene', 'kalpazan Çingene', 'reaya Çingenesi' ve 'lakhos' adlarıyla adlandırılırlar.(Türkdoğan,1998)

İngiltere'de yaşayan göçebe Çingener 1992 yılında yerleşik hayata geçirilme baskılarına karşı ayaklanmışlardır. Çingener, yüzyıllardır göçebe yaşamış olan ırklarının evlere hapsedilmeye çalışıldığını ifade ederek, halen sahip oldukları karavanlarında yaşamak istediklerini dile getirmişlerdir (Alpman, 1993)

Avrupalı Çingenerin lehçelerinde bulunan Farsça öğelerinin çokluğu, uzunca bir dönem boyunca İran'da kaldıklarının bir göstergesi olabilir.İran ülkesinde ayrılmasının tarihine gelince, birkaç bilim adamı 1970'lerin başlarından beri Avrupalı Çingelerin atalarının Arap istilasından Önce İran'dan ayrılmış olmaları gerektiğini, aksi

takdirde Romani de Arapça öğelerinin de bulunacağını iddia etmektedir.(Fraser,1992:43)

Dışlayıcı modernizm nedeniyle Çingener asimile edilmesi yahut yok edilmesi gereken bir ırk olarak algılandı. Avrupa’da Romanların sürecine bakılır ise Alman faşizmi ve Çingene soykırımı önemli bir olay olarak karşımıza çıkar. Avrupa’nın her devleti ve toplumunda en kötü meslekleri yapmaya zorlandıkları yetmiyormuş gibi Hitler döneminde de aynen Yahudiler gibi soykırımı tabi tutulmuşlardır.Ancak dilleri, kültürleri, siyasetçileri, sanatçı ve yazarları olmadığı için, kendilerini anlatacak lobileri oluşturamamış ve soykırımı uğradıklarını bile kimseye anlatamamışlardır.Bu nedenle, tüm dünya Yahudi soykırımını konuştu,uluslararası kuruluşlar protestolar yağdırdı; Almanya resmen tüm Yahudilerden özür diledi, ama kimse Çingenerden bahsetmedi.6 Aralık 1942’de SS şefi Heinrich Himmer tarafından çıkartılan kararda ‘Çingenerin topyekün imhası’ emredildi.Çingener Auschwitz gibi imha ve çalışma kamplarında,laboratuarlarda öldürüldüler.(Turgut,2011)

1.2.3. NÜFUS DAĞILIMI VE GEÇİM KAYNAKLARI

Bugün dünyada yaklaşık olarak 50 ülkede ve 12 milyonun üzerinde Çingene nüfusunun yaşadığı bilinmektedir.(Toprak,Karaman,2007)Ancak kesin bir rakam belirtmek bilimsel olmaktan uzaktır.Zira Çingener buldukları ülkelerde kültürel, sosyal ve ekonomik nedenlerden dolayı etnik kökenlerini ortaya koymaktan kaçınabilmektedirler.Türkiye’de ise ırk ayrımına dayalı bir nüfus istatistiği bulunmadığından, sayıları tam olarak bilinmemekte ve gayri resmi rakamlar farklı sayıları öngörebilmektedir.Çingene araştırmacılarından Baker ve Kyuckhukov (2000) Türkiye ‘de yaşayan Çingene nüfusunun 280 bin (Kolukırık ,2009) ,Arayıcı ise 540 bin olarak belirtmektedir. Şimdiye kadar yapılmış nüfus sayımlarında etnik kökenlere yönelik ayrı bir çalışma yapılmadığından Çingener için de ayrı bir kayıt tutulmamıştır. Bu nedenle, ülkemizdeki Çingener için kesin bir sayı veremiyoruz.Ancak, çeşitli amaçlarla yapılmış yerli ve yabancı kökenli bazı çalışmalarda Türkiye’de bulunan Çingener için bazı rakamlar verilmektedir. Uluslararası kuruluşların verilerine göre; ülkemizde gerek göçebe gerekse yerleşik düzende yaşayan Çingenerin toplam sayısı 450-550 bin arasında değişmektedir. Ancak, gerçek rakamın bu sayının çok üstünde olduğu tartışma götürmez bir gerçektir Buna karşın söz konusu rakamların bilimselliği

ve hangi Çingene gruplarını içerdiği önemli bir tartışma alanıdır. Türkiye coğrafyası içerisinde yer alan Rom, Dom ve Lom gruplarına ilişkin kapsamlı bir araştırmanın henüz yapılmamış olması ve bazı grup üyelerinin Gaco yani Çingene olmayanlar arasında yaşamakta olması nüfus tahminleri noktasındaki tartışmaları devam ettireceği görülmektedir.(Kolukırık,2008)

Fonseca(2002) kitabında belirttiği üzere 1972 yılında yayınlanan Romanya'nın nüfusu adlı broşüre göre Rumenler, Macarlar ve Almanlar nüfusun yüzde 99'unu oluşturuyordu.Fakat uzun süreden beri ülkenin en kalabalık azınlığı olan Romanyalı Çingeneler (1992'de tüm nüfusun yüzde 15'ini oluşturuyorlardı) yalnızca 've diğerleri' olarak kayıtlara geçmişti.

Etnik gruplar üzerine yapılan çalışmalar etnik grupların farklı bireysel donanımları, var olan işgücü piyasası alışkanlıklarına benzer olmayan yapısal özellikleri ve işe alınırken maruz kaldıkları ayrımcılık nedeniyle enformel işgücü piyasalarındaki enformel işlerde yoğun olarak çalışmaktadırlar.ERRC'nin 2009 yılında yapmış olduğu değerlendirmelerde 'Çingeneler istihdam alanında ve kamuya açık alanlardan faydalanmada ayrımcılığa tabi tutulmaktadırlar' şeklinde belirtilmiştir.(Öke ve Topuz,2010) Özellikle kentsel alanlarda at arabaları ile plastik, kağıt ya da metal atıkları toplayan ve "Arabacılar" olarak adlandırılan Roman grubu, 'geri dönüşüm' (*recycle*) sistemi ile yakından ilişkili bir 'toplayıcılık' örneğidir. "Kemikçiler" ise, adlarını kasaplardan topladıkları kemikten alan ve ayrıca tüm Edirne'yi kuşatan nehirlerin verimli kıyılarından kurbağa toplayıp yurtdışına ihraç eden şirketlere satan bir 'toplayıcı' Roman topluluğudur. "Sepetçi Romanı", sazlıklardan topladıkları kamışları işleyip çeşitli boy ve biçimlerdeki sepetlere dönüştüren; "Kalaycı Romanı", günümüzde pek yaygın olmasa da bakır kazan ve tencereleri kalaylayan; "Çalgıcı Romanı" ise çeşitli kaynaklardan edindiği müziği hizmet ettiği kültürel bağlamlara uygun biçimde işleyip sunan 'zanaatkâr' Roman topluluklarının, geçim modellerine/mesleklerine göre aldıkları adlarıdır.Zanaatkârlığın Çingeneler arasındaki önemini açıklığa kavuşturmak, tıpkı maşa yapmak (demircilik),kalay yapmak (kalaycılık) ve sepet örmek (sepetçilik) gibi "beceri" gerektiren bir zanaatkârlık biçimi olan 'çalıcılık' mesleğinin de bu sistem içinde bir tür "esnaflık" dalı olarak görüldüğünü anlamamızı sağlar.(Yükselsin,2009)

Mezarcıoğlu(2010) kitabında çalışma hayatının değişmesi ile ilgili durumu şöyle açıklamıştır. 'Sanayi ile birlikte Çingene kavimlerinin durumları daha da kötüleşti.

Sanayi, daha öncesinde bizler tarafından yapılan ve atalarımızın geçimlerini temin ettiği pek çok zanaatı gereksiz hale getirdi.Fabrika ürünü metal eşyalarla, sepetlerle, kalaycılığı gereksiz hale getiren mutfak ürünleriyle birlikte atalarımızın el emeği göz nuru zanaatları gözden düşmeye başladı. Geçmişte bizim tarafımızdan yapılan dışçılık, halk hekimliği, şifacılık (psikolojik tedavi), ilaç yapma gibi hizmetlerin modern kurumlar tarafından üstlenilmesi ise atalarımızın tüm geleneksel geçim yollarından yoksun kalmalarına neden oldu.

Temel yaşam ve geçinme stratejisini göçerlik üzerine kuran Çingenerin kent çeperlerinde yerleşik hayata geçmek zorunda kalmaları, grupların iş kollarını da kökten dönüştürdü.Daha önceden kırsaldaki yerleşmelerin ihtiyaçlarına bağlı olarak gelişen iş kolları, yerleşik hayata geçiş ve köy-kent iletişiminin artmasıyla birlikte değişmek durumunda kaldı. Örneğin daha önce köylerde dışçılık yapan ve elek satanlar; hem kente yerleşmek zorunda kaldıkları hem de gelişen sağlık hizmetleri ve tarım aletlerindeki teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan koşullardan dolayı bu iş kollarını terk ederek kentte yeni alanlarda üretim yaparak geçinmeye çalıştılar. Dışçılık yapmak ya da elek satmanın yerini, kağıt toplayıcılığı gibi kent merkezlerindeki enformel işler aldı.(Şahin ve Çelik,2012)

Enformal ve formal sektörde çalışma hayatı açısından bakıldığında Romanlar önyargılardan kaynaklı iş bulmakta oldukça zorlanmaktadır. İş bulabilenler ise sosyal hizmetlerden mahrum olarak düşük ücretlere ve kötü koşullarda çalışmaya razı olmaktadır. Kamu sektöründe ise Romanların kendi kimlikleriyle çalışabilmeleri oldukça zordur.(Demirhan,2012)

Beck'in(2011) kitabında belirttiği üzere aile, komşuluk, hatta dostluk ve ayrıca bölgesel bir kültüre ve toprağa bağlılık bireysel hareketlilikle emek piyasasının gerektirdiği hareketle bireyle çelişir. Bu bireyselleşme dalgaları, kolektif bir kaderin getirdiği deneyimlerle (kitlese işsizlik, vasıfsızlaşma vs.) rekabete girer. Gelgelelim refah devleti şartlarında bir şekilde isnat edilmiş sınıf biyografileri, aktörün kararlarına dayanan dönüşlü biyografiler haline gelir.

Marsh(2008b) Yapmış olduğu çalışmasında Romanlar arasındaki sınıf sisteminde, müzisyenlerin (İsveç ve Birleşik Krallık gibi diğer ülkelerin aksine) çoğunlukla elit kesim olduğunu belirtmektedir. İstanbul Sulukule'de ve Diyarbakır Hançepek'te bir

zamanlar müzisyen ve dansçı olanlar şimdi geri dönüşüm ve kağıt toplama işine dönmüş, Kuştepe'de Atina Yunancasından bir hayli etkilenmiş bir Roman dili konuşanlar, eskiden sepetçilik yaparken, şimdi çiçek satarak ya da mobilya cilalayarak hayatlarını kazanıyor, Ankara Cincin Bağları Mahallesi'nde faytonculuk ya da tüccarlık yapanlar özellikle kentsel donuşum sürecinde mahallelerinin geniş ölçüde yıkılmasıyla beraber, İstanbul'a göç ederek turistik semtlerde ayakkabı boyacılığına başlamışlar.

İster demirci, ister ayı oynatıcısı, ister tarakçı olsun, meslek alanındaki bu kayma, Romanların kendini tanımlama ve göç hikayelerini etkilemiştir.

Mezarcıoğlu'nun(2010) belirttiği üzere her türlü meyve ve sebze, çeşit çeşit av hayvanlarını bulabildikleri cennet mekan ormanları Gacolar tarafından yok edilen Tabiat insanları avcılık ve yiyecek toplayıcılığı ile geçinemez hale geldiler.Hayatlarını sürdürebilmeleri için başka geçim yolu bulmak zorundaydılar.Bu amaçla Çingene Usulü Geçim Yolları geliştirildi.Hayatta kalmak için atalarından kendilerine miras kalan zanaatları geliştirdiler.Kah tahtacı kah sepetçi, kah elekçi, kah müzisyen oldular.Gacolara sundukları zanaat ve hizmetlerin karşılığında onlardan karınlarını doyurabilecekleri çeşitli gıda maddeleri aldılar.Hem zanaat teknikleri geliştirdiler, hem de bu ürünleri Gacolara anlatabilmek ve cazip kılabilmek için yeni pazarlama teknikleri hazırladılar.

Aslında eğitimsiz ve yeterli eğitim almayan bir Roman'ın aile ve komşu çevresinde kazandığı kültürü ile marjinal sektörde faaliyet göstermekten başka şansı bulunmamaktadır. Eğitim düzeyinin düşüklüğü, daha sonraki dönemlerde sürekli iş bulamama veya istihdam sorunu ile karşılaşılmasına yol açtığı gibi yönetim ve siyasi katılım yönüyle de toplumsal gelişimlerin dışında kalması kaçınılmazdır.(Toprak Karaman,2007)

1.3. ROMANLARIN SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

1.3.1 AİLE YAPISI VE YAŞAM BİÇİMLERİ

Dışarıya kapalı bir topluluk olan Çingenerler -Evliliklerinde dıştan evlenmeye hemen hiç rastlanmaz.Kendi aralarında da daima bir rekabet içindedirler. Her Çingene grubu kendisini diğerlerinden üstün görme eğilimindedir. Özellikle müzikle ilgilenenlerde bu durum kendisini daha belirgin gösterir.

Müziği geçim kaynağı edinen Çingenerler, göçebe ve farklı mesleklerle uğraşan Çingenerleri küçümsedikleri gibi farklı bir statüde olduklarını kanıtlamak için kendilerini Roman veya Romanî olarak tanımlarlar. Böylelikle bir tür asalet unvanı aldıklarına inanarak diğerlerini “Çerge Çingenesi”, “Şopar”, “Harmanlık Çingenesi”, Kara Mangolar” gibi isimlerle hor görürler.(Duygulu,2006)

Romanlar ve Çingenerler ve Gezginlerin yaşamlarında her şey aile etrafında döner.Sosyal dayanışma ailenin tüm üyelerini bir arada tutar.Evlenmeyen birkaç yetişkin aileleriyle kalır.Öksüzler hemen her zaman akrabaları tarafından alınırlar ve yaşlı kişilere her zaman bakılır ve saygı duyulu ve hiçbir zaman terk edilmezler.Yaşlı bir kişiyi bakım evine koymak düşünülemez gibi bir çocuk yatılı okula gönderilmez.Hastalar terk edilmez; eğer hastanede kalması gerekirse aile üyeleri sürekli hastanın yanında kalırlar.Ölümler de yalnız bırakılmaz; cenazeye kadar akrabaları ölünün başında gece gündüz nöbet tutar.Kişi ne evde ne hastanede, ne de ölümünde yalnızdır.Aile içinde erkeğin kadının rolleri oldukça farklı ve tamamlayıcıdır.Birçok kadın oldukça önemli bir rol oynar,nispeten bağımsızdırlar ve ailenin günlük ihtiyaçlarını karşılarlar.(Leigois,2008:57-58)

Evlilik bir gruptan diğerine değişiklik gösterir.Kalderas ve Lovera çingenerlerinde evlilik aileler arasında uzun görüşmelerin sonucunda meydana gelir.Finnish Kaale, Mannus İngiliz Romanichal Gezginleri ve Bulgar Yerli Çingenerleri gibi diğerlerinde, evlilik genç çiftlerin genellikle kısa süreli kaçmalarıyla ve daha sonra ailelerinden özür dilemek ve onların onayını almak için geri dönmeleriyle gerçekleşir.Gelinlerin çoğu kocalarının aileleriyle yaşamaya giderler,bunun tersi hiçbir zaman olmaz.

Roman/Çingene evlilik uygulamaları ile farklı ülkelerin örgütleri arasında ki ilişkilerde de farklılıklar mevcuttur;yasalar altında resmi nikahın kısılanması gerekir.(örneğin

medeni durumun kanıtı olarak veya sosyal yardım haklarını elde etmek için belirli resmi evrakların alınması gerekir)Benzeri durumlar genellikle dini nikah için de geçerlidir; yaşanılan ülkenin geleneklerine uymak için bu gerekebilir; resmi ve dini nikahın ayrı olmadığı ülkelerde klişe nikahı faydalı olabilir veya belirli aileler dini nikah isteyebilir.(Leigois,2008)

Fraser'ın(1992) Avrupa Çingeneleeri için belirttiği gibi, “başlık parası kız babası için genellikle hayati önemi sahip bir şey olarak düşünölmekte ve çoğu Rom bu parayı ödemektedir. Başlık parası adetinın devam ettiği yerlerde bu kurumun sosyal bağı güçlendirdiği düşünölmektedir. Geline takılan takılar ve verilen para genelde uygun sınırlar içerisindeydir. Ancak iki ailenin ve babanın statüsü, kızın sahip olduğu özellikler, davranışları, geçmişı ve öğrenme kapasitesine göre bu miktar değişebilmektedir. Başlık parası akrabalık ilişkilerinde ve kocanın yetim olması gibi durumlarda istenmemektedir. Bu ticari bir alışveriş değildir ve bu para diğer gelirler gibi harcanmaz.

Gelinin herhangi bir anlaşmazlık durumunda ailesinin yanına geri dönmesi halinde bir sigorta olarak algılanabilir”. Aile, Çingene hayatının ana merkezidir. Hem kadın olarak aile içindeki yerlerinde yaşadıkları sorunların yanı sıra, hem de Çingene bir kadın olarak ikiye katlanmış bir ayrımcılığın kurbanı olurlar. Bir Çingene kadını sadece Çingene olmayanların kötü muamelesine maruz kalmıyor, aynı zamanda evinde kocası tarafından da çoğunlukla eziliyorlar. Buna karşın Kadınlar, Çingene ailelerinin ekonomik koruyucusudurlar. Ev işlerinin yanı sıra onlar, ailenin geçimini temin etme hususunda da önemli bir rol üstlenmektedirler.Özellikle Türkiye'deki Çingene kadınları ev ekonomisinin yükünü önemli ölçüde üzerlerinde taşımaktadır. Çalıştıkları işlerin öncelikli olanları bohçacılık, gündelikçilik, temizlikçilik, dilencilik, falcılık, büyücülük, çiçekçiliktir ama Çingenelerdeki pederşahi (patriarkal) aile yapısından dolayı yinede önemsiz varlık olarak değerlendirilmektedir. O, parayla satın alındığı için, mülk olarak telakki edilmektedir. Hatta bir erkek çocuğu doğurmadan “kadınlık” (romani) makamına bile yükselememektedir. Aslında kadının aile içerisindeki bir diğer ve en önemli rolü de anne olmak ve çok çocuk dünyaya getirmektir.(Sal,2009)

Bazı araştırmacıların tespitlerine göre, anaerkil(maderşahi) diye bilinen aile şekli Çingeneleer arasında yaygındır.Evlenen Çingene erkeği,kız tarafının mensup olduğu kabileye girer.Doğan çocuk o kabilenin malı sayılır.Erkek, kadından çadır eşyası, araba

at vs. gibi 'drahoma' ister. Kabilenin en ihtiyar kadını, Çingene adetlerinin muhafazasına dikkat eder ve herkese nasihat verir. Bir Çingene için en büyük ceza, kabilesinden (klan) tardedilmektir. (Türkdoğan, 1998)

Özkan(2000) kitabında 'Kız isteme ve nişan âdetlerinin yanı sıra, Çingene geleneklerinde düğünün çok büyük bir önemi vardır. Iğdır'dan Edirne'ye kadar yapılan Türkiye genelindeki araştırmada, ülkemizde yaşamakta olan bütün Çingene gruplarında, düğün seremonisinin üç gün sürdüğünü tespit ettik. Avrupa ve Amerika Çingenelerinde de düğünün üç gün sürdüğü bildirilmektedir. Üç gün süren Çingene düğünü cuma günü başlamakta, pazar günü gelinin damat evine gelişine kadar üç gün boyunca bütün canlılığıyla devam etmektedir. Her Çingene grubunda gelin, mutlaka pazar günü damat evine getirilmektedir. Üç gün süren düğünün ilk iki günü kız evinde, son günü de damat evinde yapılmaktadır. Ege ve Marmara bölgesinde yoğunlukta bulunan ve kendilerini Roman olarak adlandıran Çingenelerin düğününün ikinci günün akşamında gelin (bori), beş dakikaya yakın bir müddet kaynanasının kucağına oturtulmaktadır. Böylece kaynana, yeni gelinin kalça ölçüsünü tespit etmiş olmaktadır. Kendi aralarında "çat ölçmek" diye tabir ettikleri bu uygulamanın kanaatimize göre sebebi; gelinin, tıpkı kaynanası gibi verimli, bereketli, üretken ve doğurgan olmasını sembolize etmek için olmalıdır.'

En küçük sosyal birlik; büyük aile yahut eklemlenmiş aile (extended family) "Serha" olarak adlandırılmaktadır. Serha (Tséra =cérha), çadır demektir. Avrupa'da ise üstü örtülü araba manasına kullanılmaktadır. Bu bir, iki yahut daha fazla jenerasyonun evidir. Günümüz Türkiyesi'nde varlığını hâlâ devam ettirmekte olan ve Türkiye Çingeneleri tarafından "Serha" şeklinde ifade edilen "Tséra", büyük ebeveyn (büyük baba ve büyük anne) ebeveyn ve evlenmemiş çocuklardan oluşmaktadır. Yakın akrabaların oluşturduğu bir çok "Serha", Rumence "üzüm salkımı" yahut "kök ağacı" anlamına gelen bir kelimedenden türetilmiş olan bir "Vista"yı teşkil etmektedir ki, bunun Türkiye Çingeneleri arasındaki ifadesi "Aşiret"tir. Çingenelerin kendi ifadesine göre ise "Vista", "bir elin parmakları" nı temsil etmektedir. Büyük Vista'da "bari Vista" ise, "her iki elin parmakları" olarak tasvir edilen pek çok cemaatten oluşmaktadır. İki yahut daha fazla " Büyük Vista"nın birleşmesiyle, yüzden başlamak kaydıyla daha fazla arabaya varıncaya kadar aile grupları oluşur. Fakat böyle büyük gruplar artık günümüzde pek

bulunmamaktadır. "Aşiret"te akrabalık içi evlilik tercih sebebidir. Aşiret içerisindeki evlilikler daha ziyade yakın akrabalar arasında olmaktadır. Bir "Aşiret" (Vista) 80 ile 800 üyeyi ihtiva eden bir birliktir. Türkiye'deki görüştüğümüz göçer Çingenerler eskiden kalabalık gruplar (Vista) halinde göçün mevzubahis olduğunu, ancak günümüzün değişen hayat şartlarında bu kadar büyük grupla seyahat edemediklerini belirtmişlerdir. Zira böyle büyük gruplarda sadece aidiyet hissi ve müşterek gelenekler huzurun, barışın ve düzenin sağlanmasında yeterli olamamaktadır. Büyük gruplarda pek çok huzursuzluk ve karışıklık zuhur etmektedir. Bilhassa Amerika'da hâlâ varlığını devam ettiren sosyal yapılanma "Natia" yahut "Rasa" ise, bizdeki ifadesiyle soy veya kabileye tekabül etmektedir. Buna göre her ana çingene kabilesi Roma, Sinti, Keldaraş, Gurbeti vs. gibi bir "Natia" yahut "Rasa"yı oluşturmaktadır. Bunlardan başka Çingenerlerde bir de "Kumpanya" vardır. "Kumpanya" farklı Çingene gruplarının ekonomik maksatla geçici olarak bir araya gelmelerinden oluşan birliği ifade etmektedir.(Özkan, 2000:20)

Romanların tipik özelliklerinden biri, kendi içlerinde ne kadar sorun yaşarlarsa yaşasınlar birbirlerinden kopmamaları ve bir arada yaşamak eğiliminden hiç vazgeçmemeleridir. Bu durum önemli oranda yerleşik hayata geçen toplumların bu hayata geçtikten sonra, yerleşik hayata geçmekte gecikmiş grupları kendi kültür özelliklerine "yabancı" kabul etmeleri ve zaman zaman tehdit olarak algılamalarıyla ilgilidir. (Tar Yüce vd., 2011)

1.3.2. DİNİ YAŞAMLARI

Birleşik Krallıkta bazı Romanlar kendilerini Roman Katolikleri olarak tanımlarken bazıları da Yunan Ortodoksları olarak tanımlarlar; İrlandalı gezginler ve Roman Katolikler.Bu arada İngiliz Romanichal Gezginler bugüne kadar herhangi bir dine çok az bağlı kalmışlar.Diğer bir faktör ise Çingene kültürüne özellikle odaklanan ,biri 1830 tarihli diğeri 1967 tarihli iki Protestan hareketinin etkisi olmuştur.Estonya 'da Letonyalı Çingenerler çoğunlukla Lutheran iken Rusya'da bunlar Ortodoks'tur.İtalya 'da bazı gruplar kendini Katolik bazıları Hristiyan ,bazıları Protestan bazıları da Müslüman olarak tanımlarlar.Bir kısmı ise Tanrı'ya inanamaz.Bulgaristan'da iki büyük grup vardır;biri Hristiyan (the Dasikane Roman) ve diğeri Müslüman (the xoraxane Roman) Din, belirli ek baskılardan kaçınmak amacıyla grubun belirli inançları veya törenleri kabul etmek zorunda olduğu durumlarda çevreye uyum sağlama şeklidir.Bunun tersine

din bazen uyum sağlama politikalarında yetkili organ olmuştur.örneğin; 1940'lerde Bulgaristan'da Müslüman Romanlar zorla Hristiyan yapılmışlardır.(Leigois,2008:61)

Yağlıdere(2011) Türkiye'de Ege mahallesinde yapmış olduğu çalışmada merak konusu olan dini yaşamlarına ilişkin yapmış olduğu anket örnekleminde yer alan Romanların %98,2' si dinini İslam olarak göstermiştir. Bu konuda literatürde yer alan husus gittikleri ülkelerin dinlerini benimsediklerine ilişkindir.

Çingeneler, sosyolojik olarak etnik bir ayırım ifade etmektedirler. Her ne kadar yaşadıkları bölgeye bağlı olarak dinleri ve dilleri değişse de, ortak payda olarak Çingene kimliği ile bilinir ve tanınırlar. Örneğin, Kuzey Kürdistan'ın genelindeki Çingeneler üzerinde Şafî Müslümanlığın, Van civarındaki Çingenelerde Hanefilik mezhebinin, Tokat'takilerde ise sınırlı da olsa Hristiyanlığın etkisi vardır. Türkiye'nin ortası ve batısındaki Çingenelerde Türkçe, doğusundaki Çingenelerde ise Kürtçe yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Tüm bu farklılıklara rağmen Çingeneler anadil olarak benzer lehçeler kullanırlar. Kendi içinde çeşitlilik göstermekle birlikte, Çingene kültürü Türkiye genelinde benzer biçimlerde ifade edilir. Kısacası Çingeneler, çeşitliliği ve zenginliğiyle beraber kendi dilleri, kültürleri ve yaşam biçimlerine sahip bir halktır.(Çelik ve Şahin,2012)

H.Pulton'a göre, Romanilerin Hindu, Hristiyan ve Müslüman olmaları bir 'inanma'dan ziyade 'uygunluk'tan kaynaklanmaktadır. Geleneksel olarak bağımsızlık nitelikleri, uyma ve göç karakterinden ötürü, Çingenelerin tüm ülkelerden kapitalist, feodal hatta sosyalist kimliklere yönelebilirler.Romanesler Sünni çizgide bulunmaları nedeniyle sünnet merasimlerinde mevlüt okutuyor, hoca getiriyor, ramazan oruçlarını tutuyorlar.Dini kurallara belirli ölçülerde riayet ettiklerini ifade etmektedirler.(Türkdoğan,1998)

Türkdoğan(1998) çalışmasında Rasim Demirdöven ile yapmış olduğu görüşmede Demirdöven Alevi Çingeneler kadar Kürt Çingenelerden de söz açıyor;

'Bunlar Kürtçe -Türkçe konuşuyor, fakat Romanesce bilmiyorlar 'diyor.'Biz kürt Çingenelerine ne kız veririz ne de kız alırız.Çünkü törelerimiz ayrı.Aramızda derin farklılaşma vardır.Gönül kaptıranlar olursa ona da karışmayız.'Romanesler ,Kürt Çingeneler ile Aptal'lar grubunu oluşturan Çingeneler arasında bir ilişki kurmaya yaklaşıyorlar.Böylece Çingene kültüründe bir çeşit toplumsal kast ortaya çıkmaktadır.

1.3.3. EĞİTİM,SANAT VE SOSYAL YAŞAM

Romanlar toplumunda eğitimle ilişkileri en kopuk gruplardan biridir.Roman çocukları arasında okulu terk etme oranının yüksek olduğu,devamsızlığın sıkça görüldüğü,üst sınıflara geçmiş çocukların bile okuma yazmayı dahi sökemediği gözlemlenen bir durumdur.Maddi sebeplerden dolayı eğitimden kopmak eğitime önem verilmeme sebeplerinde biridir.İlkokulu bitiren çocuklar çalışma hayatına atılıyorlar.Okulda dışlanma Romanların okuldan soğumalarına ve ayrılmalarına neden oluyor.Roman çocukların dışlanması iki şekilde oluyor biri okul arkadaşları tarafından dışlanma diğeri okul yönetimi tarafından dışlanma olduğu görülmüştür.Erken evlilikler ise eğitimden kopmada diğeri bir sebeptir fakat yine de asli sebep maddi yetersizliklerdir.(Akkan vd.,2011)

Eğitim olanaklarına ulaşmak sosyal hakların başında yer almaktadır. Romanlar arasında lise ve üniversite okuyan sayısı oldukça azdır.Türkdoğan(1998) Etnik Sosyoloji adlı kitabında ‘Yoksulluk, güç geçim şartları, eğitim ve öğretim sürecini büyük ölçüde zorlaştırdığından çoğunluk ilkokuldan sonra okullaşma yolunu tercih etmemişlerdir. Orta-lise kademelerini tamamlayan hiçbir yakınlarının bulunmadığını belirtmektedir.’

Akdeniz (2011) yapmış olduğu çalışmasında Romanları/Çingeneleri şu şekilde tanımlamıştır;

Çingene topluluğuna ait bir etkileşme elemanı olabilmek ancak topluluk içinde var olmakla mümkün olur. Sürekli değişim ve farklılık gösteren bu otonom özelliğin açık sınırları sanayi devrimi sonrası daha da belirlenmiştir ve simülasyon dünyasında Çingene toplumunun karmaşık davranışları, ütöpik, indirgemeci ve modern yaşam yöntem arayışlarına karşılık vererek düzen ve düzensizlik arasında hareket eder. Çingene toplumunun iç dinamikleri (zanaat ve göçebelik gibi) yapının dışındaki dinamiklerle ancak uzun mesafeli etkileşmeye girer. Kendi aralarındaki bilgi alış veriş, örneğin; zanaat öğretileri gibi özeldir. Çingeneler Batı bilgi kuramlarının sürdürülebilir modern iktidar beklentilerine aykırı duran bir özgürlüğe sahiptir. Sınırsız dolaşmak, maddiyattan uzak durma, tam gün çalışmama gibi kararsız dinamiklerle yaşarlar. Değerleri, modern dünyanın beklentileri ve düzeni, yerel iktidarların koyduğu geleneksel ve ahlaki değerlerin dışında kendiliğinde oluşur. Batı uygarlığı jeolojisi ile farklı ötekileştirilmiş olmalarıyla ortaya çıkan kimlikleri, Çingene toplulukları arasındaki karmaşık kültürel farklılığı oluşturur. Bu kısa mesafeli yoğun ve özel etkileşmeye karşın uzun mesafeli global bilgilerden etkilenmezler.

Çingenerler 16. yüzyılda Almanya'da, Fransa'da, Rusya'da kralların önünde lüt denilen aletle müzik yapıp ayrıca dans ederlerdir. Çingene müziğinin temel özelliği, karamsar, hüznü bir şekilde başlayıp, sonra çılginca bir ritme ulaşarak insanların ya kanını kaynatır ya da tüyelerini ürpertir. Çingene müziğinin en hızlı geliştiği yerlerden Macaristan'da aynı İspanya'da olduğu gibi yerli halkın müziğinin etkisi de küçümsenmeyecek derecede olduğunu ve dansta hep önde olduklarını gösterir bize. Dünyada Çingenerlerin olarak bilinen ortak bir müzik dili yoktur. Ancak hemen hemen dünyadaki bütün Çingene guruplarında müzik aleti kullanma ve ses sanatçılığı yapma kabiliyetinin yüksek olduğu genel olarak kabul görmektedir. Gerek tercihlerin gerekse Ulusal sınırların Çingene guruplarını birbirinden ayırmış olmasından dolayı, çeşitli Çingene gurupları çok farklı müzik geleneğini takip etmek zorunda kalmıştır.(Sal,2009:72)

Evde kullanılan eşya ve araçlara bakıldığında kömür sobası, televizyon, buzdolabı, ütü ve çamaşır makinesi en çok sahip olunan eşyalardır. Ancak bu eşyalardan televizyon, buzdolabı ve çamaşır makinesinin ortak kullanılma durumları olduğu gibi görüşülenlerin 'kendilerini olduklarından farklı göstermeleri de' oranların yüksek çıkmasına neden olmuştur. Tarlabası mahallesi için çoğu hanede bahsedilen eşyaların yokluğu kadar, yemek odası, yatak odası ve koltuk takımı gibi eşyaları kullanmak mümkün görünmemektedir. (Kolukırık, 2006)

1.3.4. ÖRF, ADET VE RİTÜELLER

Ritüel esasen insanlar arasındaki yoğun toplumsal ve sembolik etkileşim alanıdır ve toplum için önemli olan ve (sembolik açıdan) önemli olduğu varsayılan bir formel edimler topluluğu' olarak tanımlanabilir. Ritüeller sıradan gerçekliğe veya gündelik hayata değil, dinsel veya seküler, kutsal faktörlere yöneliktir.

Bu yüzden ritüeller üst düzeyde ahlaki veya normatif bir boyuta sahiplerdir. Ritüeller kurumsallaşma eğilimindedir ve ritüel eyleme uyulması beklenir.(Turner,2008)

Baharın gelişi ve doğanın yenilenmesi üzerine çeşitli toplumlarda farklı ritüelistik uygulamaların varlığı saha çalışanlarınca malumdur. Özellikle mevsimsel bayramlara yönelik uygulamaların, gerek Türkler arasında gerekse asırlardır iç içe yaşadığımız farklı

etnik kökenlere sahip topluluklar arasında kitleselleşip kültür birikimine döndüğünü görmekteyiz. Sözü ettiğimiz ritüelistik uygulamalardan biri de Edirne’de yaşayan Roman kökenli halkın, her yıl mayıs ayının beşinde akşam vakti başlatıp altısında da tam gün devam ettirdikleri “Kakava Şenlikleri”dir. Hem kutlandığı tarih hem de ritüelin uygulama şekli aslında bu şenliğin bir Hıdırellez kutlaması olduğunu açıkça göstermektedir. Ritüele adını veren “Kakava” kelimesi hakkında net bir bilgi bulunmamakla beraber, Romanların da bu konuda farklı görüşleri vardır. Bir kısmı kelimenin herhangi bir anlamının bulunmadığını iddia ederken bir kısmı da şenliğin başladığı 6 Mayıs sabahına verilen isim olduğunu söylemektedir. Şenlik alanında ateşin yakılması, hemen hemen kutlamaya katılan herkesin, ateşin üzerinden içlerinden bir dilek tutarak atlamasıyla şenlik başlatılmış sayılır. Bu uygulama hastalıklardan, uğursuzluklardan, kötülüklerden kurtulmak ve gelecek senenin, bir öncekine göre çok daha iyi geçmesi temennisiyle yapılır. Genel olarak bütün Nevruz ve Hıdırellez kutlamalarında gördüğümüz ateş ve ateşle bağlantılı pratikler, Kakava şenliklerinde de karşımıza çıkmaktadır.(Sol,2010:65-66)

Yeni doğmuş olan çocuğa, geleneklere uygun olarak sağ memeden süt emzirilmektedir. Çünkü onların geleneklerinde sağ taraf şanslı, doğru taraf olarak ifade edilen "iyi taraf"tır. Çocuk erginlik çağına ulaşınca kadar çok sayıdaki âdet ve muhtelif ritüeller doğrultusunda yetiştirilmektedir.(Özkan,2000)

Çingenerin ölü üzerine olan inanışları çok derindir. Kötü biri öldüğünde altı hafta boyunca Cehennem’de yanacağına inanılır ve bu süre içinde ölünün akrabaları büyük korkular duyarlar. Avrupa’daki Çingener bu süre içinde “Kudas Ayini düzenlenmekte ölü ruhunun şerrinden korunacaklarına inanmaktadır. Türkiye’deki Çingener ise ölü için mevlit okutmaları durumunda, ruh hayattakilere zarar vermeyeceğine ve onları terk edeceğine inanırlar. Çingener de cenazeler buldukları ülkelere ve yaşayış tarzının getirdiği zorunluluklara göre değişiklik göstermektedir, örneğin göçebe Çingenerde belli bir mezarlık yoktur. Ölü konaklanan alanın yanında bir bölüme gömülür. Çok eskilerde yapılan adetlere göre Çingener ölülerini tuzlu suyla yıkarlar, ölüye yeni giysiler giydirilir, tabuta konulur, ertesi gün ise tabut açılarak bu kez ölüye ayakkabıları giydirilerek, onar altın liralara taşıyan kolyeler, gümüş kemerler, sabun ve havlular tabuta konulur. Eğer müzisyen ise kemanı ile birlikte gömülür. Müslüman ülkelerde yaşayan

Çingener de genellikle İslam adetlerine göre defnedilir.(Sal,2009)Türkiye'nin bazı yörelerinde ve Avrupa Çingenerinde de inanılan bazı batıl inançlar arasında emzikli çocukların boynuna üç yaşına kadar muska takılması ve başlarından öpme yasağı olduğu bilinir.

Bu inançların günümüzde de varlığını sürdürdüğü bildirilmektedir.Çingenerde emzirme ne kadar uzun olursa, çocuğun o kadar çok yaşayacağına inanılır. Bu yüzden dört beş yaşına gelen Çingene çocuklarını çadırların önünde annelerini emerken görmek mümkündür. Bir başka Çingene inancı ise küçük çocukların saçlarından okşanmamasıdır. Hata Bazı yetişkinlerin bundan korktuğuna bile şahit olunmuştur. Bunun nedeni ise başkasının saçını okşama durumlarında, okşamamdaki gücüm okşayana geçeceği inanılır. Günümüzde çocuklarla ilgili terk edilen bazı inançlar arasında ise çocuklarının düşürdükleri süt dişlerini ve çocuğun tıraş edilen saçlarını da çocuğa kötü niyetli gücün geçmemesi için saklamaktı. Ancak günümüzde bu uygulamanın büyük ölçüde terk edilmiştir. Çingenerde yeni doğum yapan ve ay hali gören kadın, pis olarak kabul edilir. Diğer Çingener bu durumda ki kadınlara yaklaşmazlar.(Sal,2009)

1.3.5. ÖRGÜTLENME YAPILARI

Dünyadaki genel eğilime paralel olarak, Türkiye' deki Çingene örgütlenmesinde de ciddi bir kıpırdanmanın başladığını görüyoruz. Zira Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde örgütlenme hakkının genişletilmesiyle birlikte, Çingene örgütlerinin kurulması önündeki yasal engeller kalkmış ve kısa surede çok sayıda dernek faaliyete başlamıştır. Ayrıca Çingenerin sorunlarının daha görünür olmasıyla beraber, üniversitelerde ve diğer kuruluşlar bünyesinde yapılan araştırmalarda bu alana olan ilgi artmaktadır.(Akgül,2010)

Çingenerin ses getiren ilk örgütlü tepkisi ise 1901 tarihli Bulgar Secim Yasası'na karşı gerçekleşmiştir. Müslüman ve göçebe Çingeneri 1879 Anayasası ile güvence altına alınan haklardan mahrum bırakan bu yasaya karşı 1905 yılında Sofya'da bir Çingene kongresi toplanmıştır (Marushiakova,2005,akt.,Akgül,2010).

Çingenerin ilk uluslararası örgütlenme deneyimleri ise Ionel Rotaru'nun girişimleriyle 1960'da kurulan *Dünya Çingene Cemiyeti (World Gypsy Community-WGC)* olmuştur.

Rotaru, Yahudilerle Çingener arasında kurduğu benzerliklere atfen, bir Çingene devletinin kurulmasını öncelikli amaç olarak ortaya koymuştur. (Akgül,2010)

Türkiyeli Çingenerin örgütlülük deneyiminin seyrine baktığımızda ise daha farklı bir manzara ile karşılaşırız. Zira Türkiye’de geniş bir Çingene nüfusu yaşamasına rağmen, örgütlenme öyküsünün başlangıcı birkaç yıl öncesine dayanıyor. Bu durumla ilişkili olarak, Türkiye’deki örgütler, Çingenerin küçük bir bölümünü temsil ediyor. Türkiye’de Çingene örgütlerinin görece geç bir tarihte kurulmasının ardında hem nesnel hem de öznel bazı sebepler bulunmaktadır. Başkanlığını Erdinç Çekiç’in yaptığı EDCİNKAY, Türkiye’de Çingene ismiyle kurulan ilk dernektir. (<http://www.haberler.com>)İlk kurulan Roman derneklerinden biri olan EDROM’un faaliyet gösterdiği bölge, başta Edirne ve Kırklareli olmak üzere, Roman mahallelerinin yoğun olduğu Trakya bölgesidir. Dernek esas olarak Edirne’de faaliyet gösteriyor ama kurulduğu Mart 2004’ten bu güne, Trakya’nın başka birçok kent ve ilçesinde örgütlenmek isteyen Romanların ilk başvuru merkezi niteliğini kazandı(Uzpeder,2008) Ancak Türkiye’deki Romanların, aktivizmlerin, ne azınlık haklarına ne de diğer kimlik temelli çabalara bağlamamaları dikkat çekicidir.Romanların ana hedefleri, sosyoekonomik statülerini iyileştirmek ve “eşit vatandaşlar” haline gelmek gibi görünüyor. Ayrıca, Türkiye’deki Romanlar hiçbir şekilde milliyetçi rüzgârlara karşı gelmeye teşebbüs de etmemişlerdir. Bu durumların getirdiği bir zırha sahip oldukları varsayılabilir, Türkiye’deki insan hakları aktivizminde dikkat çekici bir rol oynamaya başlamaları önemlidir.Türkiye’deki milliyetçi dalga henüz Roman hakları mücadelesindeki ivmeyi boğacak kadar güçlü değilse de, zaten önünde maddi imkânsızlıklar, insan hakları bilinci eksikliği gibi engeller bulunan Roman hareketinin gelişim sürecini daha da zorlaştırıyor ve aynı zamanda azınlık haklarına ilişkin hayati sosyal tartışmaların başlamasını geciktiriyor.(Gökçen ve Öney,2008)

Şubat 2006’da, 11 Roman derneği, ortak bir çatı altında güçlerini birleştirmek ve etkili politikalar üretebilmek amacıyla, EDROM’un öncülüğünde Roman Dernekleri Federasyonu’nu (ROMDEF) oluşturdu. Sonradan katılan iki dernekle birlikte ROMDEF’in üye sayısı 13’e çıktı: Lüleburgaz Romanlar Derneği, Tekirdağ Muratlı Romanlar Derneği, Tekirdağ Malkara Romanlar Derneği, İzmir Çağdaş Romanlar Derneği, Mersin Romanlar Derneği, Adana Romanlar Derneği, Keşan Romanlar

Derneği, Ankara Romanlar Derneği (Romankara), Bartın Romanlar Derneği, Lalapařa Romanlar Derneği, Balıkesir İvrindi Romanlar Derneği, Kırklareli Romanlar Derneği, Edirne Roman Kùltürünü Araştırma Geliştirme Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Federasyon Başkanı Erdiñ Çekic'in verdiği bilgiye göre federasyona bağlı derneklerin yaklaşık 5000'e yakın üyesi var.(Uzpeder,2008)

Eriksen, bir etnik grubun kùltürel farklılığını sınıflandırabilmesi için, kendi grubuyla başka bir etnik grup veya kimlik arasında bir tezat olması gerektiğini ileri sürerken haklıdır. Çingenelerin, son dönemlerde aynı mahalleleri paylaşır hale geldikleri Kürtlerden hoşlanmamaları açıkça bunu göstermektedir.(Misvchek,2006,akt.,Karlıdağ ve Marsh,2008)Çingeneler, Kurt hareketi gibi ulusal bütünlüğe yönelik bir tehdit olarak kabul edilmeseler bile, etnik anlamda bölücülük gibi algılanabilecek ve "başka bir bölücü grup" olarak görölmelerine neden olabilecek söylemlerden kaçınmaktadır.

Çingenelerin örgütlenme faaliyetleri ve sivil hak hareketlerinin yavaş gelişimi, devletle ve mevcut etnik köken politikalarıyla çelişme korkusu yüzünden kısıtlanmaktadır(Karlıdağ ve Marsh,2008)

Roman siyasi örgütlerinin çoğu geleneksel Roman örgüt yapısını inkâr etseler ve fonksiyonel olarak kendi insanlarından daha çok dış dünyaya odaklansalar da, ortaklar ve baskı grupları olarak, topluluğun gelişmesi gerektiğini savunmak ve Roman/Çingenelerin bir eşya gibi kullanılmalarını veya rehin gibi davranılmalarını önlemek için oradadırlar. Bunların sözleri iyi ya da kötü toplulukların tamamının sözlerini yansıtır.(Liegois,2008)

1.4. TÜRKİYE' DE ROMANLAR

Yukarıda da bahsedildiği üzere genel kanaat; Çingene göçünün V-XI. yüzyıllar arasında farklı dalgalarla Hindistan'dan İran'a olduğu ve göçün buradan, batı ve güney olmak üzere ikiye ayrıldığı doğrultusundadır. İkiye ayrılmış olan bu Çingene göç hareketinin iki kolunun bir kısmı, Suriye ve Ermenistan üzerinden Anadolu'ya geçmiştir. Onların Türkiye'ye kesin geçiş tarihleri bilinmemekle birlikte, Çingenelerle akraba oldukları kabul edilen Catların 820-834 yılları arasında Araplar tarafından Bizans İmparatorluğu sınırları içinde bulunan Anazarva'ya (Ain Zebra) sürölmüş ve orada Ermenilerle bağlantı kurmuşlardır.Bunlardan bazılarının 1071'den önce de Ermenistan üzerinden

Anadolu'ya geçmiş olabileceği düşünülmektedir. Bizanslı tarihçi Nichephoros Gregoras'ın, Çingene akrobatlarının 1322 yılında Konstantinopol'e ulaştıklarını kaydettiği bildirilmektedir. Ayrıca bu tarihten çok önce, X. yüzyılda onların, Konstantinopol'e demirci ve seis olarak geldiği de kaydedilmektedir. Bu haberlerin ışığında Çingenelerin Anadolu'ya girişlerinin IX. ve XIV. yüzyıllar arasında olduğunu söylemek mümkündür. (Özkan,2000:18)

Günümüzde Çingeneler, Türkiye'nin hemen her yerinde dağınık olarak yaşamaktadır. Onların çoğunlukta bulunduğu yerlerin başında Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgeleri gelmektedir. Bunu Karadeniz, İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri takip etmektedir. Modern Türkiye'nin Çingene nüfusu, üç ana dilsel grup olan Romanlar, Domlar ve Lomlardan oluşmaktadır. Her biri farklı bir kültürü yaşatmakta ve bir kısmı çoktan kaybedilmiş geleneksel meslek ve zanaatları sürdürmektedir. Dilsel farklılıklar, Türkiye'deki Çingene gruplarının ne derece çeşitli olduklarını göstermektedir; bu grupların kökenleri Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'ya dayanır. "Benzer biçimde, Bulgaristan, Yunanistan, Makedonya, Arnavutluk, Kosova, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Sırbistan ve hatta Macaristan'ı bir bölümündeki Çingene toplulukları, Osmanlı'nın kültürel mirası olarak değerlendirilebilecek kimi gelenekleri halen sürdürmektedir.(Marsh,2008a)

Hindistan'dan gelerek dünyanın birçok yerine dağılan Çingeneler Osmanlı Devleti sınırları içinde de bulunmaktaydı. Osmanlı Devleti, Rumeli'yi fethetmesiyle birlikte burada idari bir yapılanmayı da başlattı ve Rumeli'yi eyalet durumuna getirerek yeni alınan yerleri bu sınırlar içine dâhil etti. Yeni alınan yerler daha çok bölgesel olarak sancaklar şeklinde yapılandı. Bu arada Çingeneler için etnik köken bakımından sınır tanımayan idari yapılanma gerçekleşti. Rumeli Eyaleti içinde bulunan ve bütün Çingeneleri içine alan bir 'Çingene Sancağı' oluşturuldu. Çingene Sancağı içinde bulunan özellikle Rumeli'nin sağ kolunu oluşturan nahiyelerde, Müslüman ve yerleşik olan Çingenelerin bir kısmı görevlendirilerek kendilerine askeri statü verildi. Çingeneler, Yaya- Müsellem ve Yörük teşkilatı gibi yapılandılar. Devlet için hizmete alınan Çingeneler bir askeri ocak statüsünde organize edilerek hukuki durumları özel hazırlanan kanunnamelerle belirlendi. Bu kanunnamelerde özellikle ocak düzeninin finansal yapısı belirlendi. Teşkilata alınan Çingeneler, yapmış oldukları hizmet

karşılığında avarız-ı divaniye, ispençe, cizye, resm-i ağnam ve rüsum-ı örfiye vergilerinden muaf tutularak görev almayan Çingenele göre ayrıcalıklı bir konuma getirildiler.Osmanlı Devleti sınırları içinde bulunan Çingenele, özellikle askeri hizmete alınarak toplum için yük olmaktan kurtarılmış ve askeri alanda devlete katkı sağlamışlardır. Tımar dağıtılan Çingenele arasında yerleşik yaşama alışkanlığı arttırılmıştır.Özellikle Çingenele arasında Müslüman olanlarının teşkilata alınma oranının yüksek olması Müslümanlığa teşvik unsurunu düşündürmektedir.Bugün Balkanlar'da Çingene nüfusunun fazla olması ve kendilerini Türk ve Müslüman hissetmeleri Osmanlı Devleti'nde uygulanan bu sistemin bir yansımasıdır.(Dingenç,2009:43)

17. yüzyılda Evliya Çelebi'nin yazdığı Seyahatname (1671–2), imparatorlukta Çingenelelerin yerleşim yerlerine ve mesleklerine ilişkin bazı detaylar verir; örneğin İzmir'den şöyle bahsedilmektedir: “İsmail Paşa'nın 1657-58'de İzmir'e ilişkin tuttuğu kayıtlara göre, şehirde 10 Müslüman, 10 Rum Ortodoks, 10 Frenk ve Yahudi, iki Ermeni ve bir Çingene mahallesi mevcuttur...

”1650–1670 yılları arasında ziyaret ettiği Anadolu şehirlerinden bazılarında, Osmanlı Çingenelelerinin varlığı açıkça görülebilmektedir; bu dönemde Anadolu'da yaşayan Osmanlı Çingene topluluklarına ilişkin olarak başka kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır.(Çelebi,1834,Akt.,Marsh,2008a)

Türkiye'de Çingenele, genel olarak "Çingene" adıyla bilinmekle beraber, Osmanlı'dan yakın zamana kadar "Kıptî" adıyla da marufturlar. Ancak onlar, günümüzde yörelere göre farklı şekilde de adlandırılmaktadır: Erzurum, Artvin, Bayburt, Erzincan ve Sivas Çingeneleleri için "Poşa"; Van, Hakkari, Mardin ve Siirt Çingeneleleri için "Mutrib"; İç Anadolu Çingeneleleri için "Elekçi" tabirleri kullanılmaktadır. "Esmer Vatandaş" tabiri genellikle resmî dilde kullanılmakla beraber, çeşitli yörelerde de halk tarafından kullanılmaktadır. Akdeniz başta olmak üzere diğer yörelerde de "Arabacı" tabiri kullanılmaktadır. Ankara'daki Çingenelele, yerli halk tarafından "Teber" şekilde anılmaktadır. Adana'da bilhassa yankesicilikle uğraşan Çingenelele "Cono" ismiyle bilinmektedir. Bulgaristan'dan gelerek Kayseri, Adana, Osmaniye, Sakarya ve Çorum illerinde yerleşen Çingenelele için "Haymantos" tabiri kullanılmaktadır. Erzurum il sınırları içerisinde yaşayan bir grup "Şıhbızınlı" ismiyle anılırken, Yugoslavya,

Yunanistan ve Bulgaristan gibi Avrupa ülkelerinden gelerek, Trakya yöresinde yoğunlukta bulunan Çingener için "Roman" tabiri kullanılmaktadır. Romanlar daha ziyade müzisyenlik yapmakta ve çoğunlukla Marmara ve Ege Bölgelerinde ikamet etmektedirler.(Özkan,2000:3)

Kolukırık'ın(2009) yapmış olduğu çalışmasında Tarlabası Çingenerinin çoğu Çingene olduğunu ve bu kimliği taşıdığını Çingene olmayan öteki ile girdiği ilişkide söylemekten kaçınmaktadır.Bu konuda kuşkusuz Türkiye'de Çingene isminin taşıdığı pejoratif sıfatlar belirleyici rol oynamaktadır.Çingene olmayan ile olan sosyal ilişkide Roman olmak ön plana çıkarılırken, kendi aralarında Çingene ismi kullanılabilir.Çingene ismi kullanılabilmektedir.

Yörelere göre çeşitli şekillerde adlandırılmalarına rağmen Türkiye'deki Çingenerinin büyük çoğunluğunun Çingeneliği kabul etmediğine ve "Çingene" ithamını reddettiklerine de tanık olunmuştur. Bunun en büyük sebebi, onların gittikleri her yerde horlanmaları, dışlanmaları ve aşağılanıyor olmalarıdır. Çingeneliği reddedişlerinin bir başka ve en önemli sebebi de Çingenerinin, Hz. İbrahim'in mancınıkla atılması esnasında meleklerin buna mani olduğu ve melekleri kovalamak için de Şeytan'ın telkiniyle bir bacı ve kardeşin, mancınığın yanı başında zina etmesinin neticesi olarak meydana geldiklerine dair halk inancıdır. Bu yanlış inanişe göre, "çin" ve "gen" isimli bacı ve kardeşin zinasından Çingene olarak bilinen bu insanlar türemiştir. Çingener de, halk arasında yaygın ama yanlış olan bu inanışın farkında oldukları için, haklı olarak bu Çingenelik yakıştırmasını reddetme eğilimindedirler.(Özkan,2000)

Yerel arşivler, merkezi yasalar ve yönetmeliklerin sayesinde 15. Yüzyıldan itibaren Hristiyan alemindeki Çingenerinin tarihini, tek taraflı bir bakış olsa da, adım adı takip etmek mümkünken, Avrupa'nın Osmanlı yönetimi altına giren bölgesindeki tarihi biraz daha belirsizdir. Şayet sonra ki dağılımlara riayet etmek doğruysa, Avrupa'daki Çingene nüfusunun büyük çoğunluğu (kıtadaki toplam nüfusun yaklaşık yüzde onuyla kıyaslanınca),Osmanlı imparatorluğu 17. yüzyılda en geniş sınırlarına ulaşmışken Türklerin egemenliği altında yaşamaktaydı. Bu imparatorluğun sınırları içinde Avrupa'nın geri kalanında maruz kaldıkları sistematik ve baskıcı yasalardan hiçbiri görülmemektedir. Osmanlılar kendilerine bağlı toplumların gelenek ve göreneklerine genel olarak saygı göstermiş ve kısmen kendi otoritelerince yönetilmelerine izin vermişlerdir.Bazı bölgeler ,yıllık vergilerini ve Türk akınlarına destek olarak sağlanan

askeri gücü aksatmadıkları sürece, özerk devletler olarak varlıklarını sürdürebilmişti.(Fraser,1992:153)

İdarede özerk olmayan bölgelerde Osmanlı otoritelerinin ilgilendiği başlıca konu, vergi tahsilatı ve yasalarla düzenin sağlanmasıydı ki valiler, vergi(nakit, ayni ve işgücü olarak)ödediği ve Türk efendilere herhangi bir tehdit gelmediği sürece işçileriyle hemen hemen hiç ilgilenmezdi.Özellikle Çingeneri konu alan bir ferman söz konusu olduğunda, genellikle yönetim, düzen ya da vergiyle ilgili meselelerle ilgili olurdu.Örneğin Kanuni Sultan Süleyman, 1530 'da yayınladığı bir kararnameyle Konstantinopolis, Edirne, Sofya ve Flibe (Plovdiv) kentlerinde hızla artmakta olan Çingene fahişeliğini denetim altında tutmak istemiştir.Oğlu II.Selim de 1574 'de bir fermanla Bosna'daki madenlerde çalışan Çingenerin bazı vergilerden muaf olacağını ve her elli kişilik grubun bir reis seçebileceğini duyurmuştur.Endüstride önemli bir role sahip oldukları açıktır.Sultan I.Ahmed zamanında çıkarılan bir başka fermandaysa Balkanların batısında (bugün Arnavtluğun Güneyi ve Yunanista'nın Kuzey Batısına denk gelen bölge) bulunan tüm Çingenerden (kıpti yani mısırlı) 1604 -5 yılında belirli bir vergi ve para cezasının alınacağını ilan edilmiştir.(Fraser,1992:155-156)

Öte yandan nüfus katmanlarının dini yapılanmaya göre tasnif edilmesine rağmen Çingenerin herhangi bir dine mensup olup olmamaları veya olsalar bile bunun Osmanlı tarafından kabul görmediğidir. Bunun en bariz örneğini ise Çingenerin müslüman ve gayrimüslim olsun her iki gruptan da cizye alınmasıdır. Hukuki olarak bir Çingene kanunnamesi hazırlanması sistematik bir idari anlayışa sahip devletin tavrını belirlemek bakımından önemlidir. (Altınöz,2007)

Yine de her şey göz önüne alındığında Batı Avrupa standartlarına göre oldukça rahat bırakılmışlardı. Kaldı ki Osmanlı yönetiminden doğan sosyal değişiklikler ve idarede ortaya çıkabilen sorunlar da, birçok noktayı kendi yararlarına çevirebilmelerini sağlamıştır. Sonuçta Türklerin yönetimindeyken kültürel ve siyasi açıdan yaşanan gerilemeyi umursamamaktaydılar. Çingenerin göçebeliğe dayalı hayatlarını değiştirmek için arada sırada yapılan girişimlerin (örneğin IV.Murad'ın Sırbistan'daki Çingenerlere karşı 1630 'daki girişimleri) haricinde ,özgür olanların istedikleri gibi gidip gelmiş oldukları zannedilmektedir. (Fraser ,1992:156)

İkinci Dünya Savaşı patlak vermeden kısa bir süre önce Avrupa’da Çingene düşmanlığı başlamıştır. Bunun etkisiyle, 1934 yılında çıkartılan 2510 sayılı İskân Yasası göçebe Çingeneleere karşı Türkiye’nin takındığı tutumu özetlemektedir.

Bu yasanın 4. maddesine göre; Türkiye’ye muhacir olarak alınamayacak olanlar arasında “Türk kültürüne bağlı olmayanlar, anarşistler, casuslar, memleket dışına çıkarılmış olanlar ve göçebe Çingeneleer” sayılmaktadır. Burada Çingeneleerin anarşist ve casuslar ile denk tutulması Çingene söyleminin olumsuz yükünü normalleştirmiştir.(www.mevzuat.adalet.gov.tr)

Bugüne kadar geçerli olan ve İskân Yasası’nda yer alan Çingeneleerle ilgili bu düzenlemelerin iptali için Danıştay’a yapılan başvurular sonucunda, yeni düzenlemeler için girişimlerde bulunulmaya başlanmıştır. Bunun sonucu olarak, 16 Mart 2006 tarihli Radikal Gazetesi’nde yer alan habere göre Çingeneleere muhacir ve vatandaş olma yolu açılmıştır.

Mevcut Vatandaşlık Kanunu'nda bulunan ve Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi’ne aykırı olan hükümleri temizlemeyi amaçlayan tasarı, İskân Kanunu'ndaki "Göçebe Çingeneleer Türkiye'ye muhacir alınmaz" ifadesini yürürlükten kaldırmaktadır. (Akgül, 2006).Ancak bir başka ayrımcı yasa olan,Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun’un 21.maddesi varlığını korumaktadır: "Tabiiyetsiz veya yabancı devlet tebaası olan Çingeneleerin ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancı göçebelerin sınır dışı edilmelerine İçişleri Bakanlığı salâhiyetlidir.” (www.mevzuat.adalet.gov.tr)

Türkiye’nin Katılımı Yönünde ilerlemesine ilişkin 2003 yılı düzenli raporunda ise, *“Çingeneleerin Türkiye’ye mülteci olarak kabul edilmeyen beş insan kategorisinden biri olduğunu belirten mevzuat halen yürürlüktedir. Çingene toplulukları, bu güçlü önyargının sürmesinin sosyal dışlanmaya neden olduğunu bildirmektedir”* denilmektedir. Avrupa Komisyonu’nun Türkiye’nin Katılımı Yönünde ilerlemesi Hakkında, 2004 yılı düzenli raporunda, *“Roma kökenlilerin Türkiye’ye göçmen olarak girmesini yasaklayan mevzuat”*ın halen yürürlükte olması olumsuz eleştirilerin nedeni olmuştur.(Aydoğan,2006)

Türkiye, Her Turlu Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme’yi (CERD) 16 Eylül 2002’de imzalamış ve Sözleşme, 16 Ekim 2002’de

yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, kanun önünde eşitlik hakkını ve medeni, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan eşit yararlanmayı güvence altına almaktadır. Sözleşme, ülke vatandaşı olanlar ile yabancılara aynı şekilde uygulanmaktadır.

İrk ayrımcılığı, “siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel veya toplumsal yaşamın herhangi bir alanında, insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınmasını, uygulanmasını, bu hak ve özgürlüklerden yararlanılmasını ortadan kaldırmak veya zayıflatmak amacıyla ya da etkisine yönelik, ırk, renk, soy ya da ulusal veya etnik kökene dayalı her türlü ayırım, dışlama, kısıtlama ya da tercih” olarak tanımlanmıştır.

Üye devletlerin Sözleşme çerçevesindeki yükümlülükleri, yalnızca kendi eylemleri ile diğer kamu yetkililerinin eylemlerini değil, aynı zamanda bireylerin, grupların veya örgütlerin eylemlerini de kapsamaktadır. (www.ihop.org.tr)

Türk Romanlarının eğitimi hakkında net bir bilgi yoktur. Roman Çocukları Ulusal Türk okullarına giderler ve ulaştıkları seviye ilköğretim seviyesidir. Öncelikle yoksulluk olgusu genelde Romanlar ile özdeşleşmiş gibidir. Vasıfsız işler dışında çalışanların sayısı azdır.(Yağlıdere, 2011) Çingenerin en önemli problemlerinden biri düşük eğitim düzeyidir.Çoğu okuma yazma bilmediğinden ve topluluk içinde eğitim görerek başarılı olmuş örnek kişiler yaygın bulunmadığından topluluk eğitimin önemini algılayamamaktadır. Bu nedenle bunu da bir gereklilik olarak görmemektedir. Ayrıca okullarda etnik kimlikleri ile anılmaları da çocukları psikolojik olarak etkilemekte, küçük yaşlarda okuldan soğumalarına yol açmakta ve onları uzaklaştırmaktadır.(Erdoğan Aras,2009)

Genellikle benzer meslekler çerçevesinde geçindikleri görülen Çingener Avrupa'nın pek çok yerinde olduğu gibi Osmanlı'da da Hindistan'daki ata meslekleri olan oyunculuk ve dansçılık ile paralel işlerde çalışmışlardır. 1582 yılında Sultan III. Murad'ın torunu için düzenlediği dillere destan sünnet düğününü resmeden minyatürlerde, dans ve oyunculukla geçindikleri açıkça görülmektedir.

Bunun yanı sıra süpürgeci, baca temizleyicisi ve demircilik meslekleri ile geçimlerini sağlayanlar olduğu gibi seferlere katılan Çingener de orduda silah tamircisi veya müzisyen olarak bulunurdu. 26. Stratejik öneme sahip bu görevde yani silah ve cephane

yapımında uzmanlaşmaları devletin bu konuda Çingenelele duyduğu güveni göstermesi bakımından dikkat çekicidir.(Göncüoğlu ve Yavuztürk,1995)

Türkiye Çingenelerinde isim verme seremonisi mevcuttur. Çocuklarına isim verecekleri gün bütün akrabalar davet edilmekte ve bilhassa dindar Çingenelele, isim verme işleminde mutlaka bir hoca çağırarak kulağına kamet ve ezan okutturmaktadır. Sonra bütün akrabalar çocuğa ömür ve şans temennilerini dile getirmektedirler. Bütün Türkiye genelinde onların yeni doğan çocuklarına isim verme işlemini mutlaka seromonik tarzda yaptıklarına şahit olunmuştur.(Özkan,2000)

Avrupa Komisyonu, 2007 tarihli inceleme raporunda, “...Türk makamları, Türk vatandaşlarını, çoğunluğa ya da azınlığa mensup olan bireylerden ziyade kanun önünde eşit haklara sahip bireyler olarak görmektedir. Bu tutum Türkiye’yi, etnik köken, din ve dillerinden dolayı bazı vatandaşlarına, kendi kimliklerini korumalarını temin eden, özel haklar tanımaktan alıkoymamalıdır. Avrupa standartlarına uygun bir şekilde, dil ve kültüre tam saygı gösterilmesi ve bunların korunması, dernek, toplantı, ifade ve din özgürlüğu ile geçmişine ve kökenine bakılmaksızın bütün vatandaşların kamu hayatına etkin katılımının garanti altına alınması henüz bütünüyle sağlanmış değildir” denilmektedir.(Danka,2008)

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK VE SOSYAL HİZMET

2.1. ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK

Çok kültürlü ve çok kültürlülük sıfat olarak ilk kez 1941 yılında İngilizce’de eski milliyetçiliklerin bir anlam ifade etmediği, önyargısız ve bağısız bireylerden oluşan kozmopolit bir toplumu nitelemek için kullanıldı. Kavram, isim olarak, 1970’li yılların başlarında Avustralya ve Kanada’da bu toplumların bir özelliği olan kültürel çeşitliliği teşvik eden devlet politikaları için kullanıldı. Çok kültürlülük siyasi bir proje olarak ilk defa 1970’li yıllarda Kanada’da ulusal azınlıkların ve göçmenlerin kültürel, etnik, toplumsal ve siyasi taleplerine bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Başka bir ifadeyle çok kültürlülük, “1970’li yılların başında göç alan iki ülke, Avustralya ve Kanada hükümetlerinin yerli halkların ve göçmenlerin kültürel farklılıklarını teşvik etmeye yönelik çok kültürlülük politikaları olarak adlandırdıkları politikaları benimsemesiyle doğmuştur. Daha sonraki on yılda İngilizce konuşulan demokratik ülkelere (Amerika Birleşik Devletleri, Büyük Britanya, Yeni Zelanda), daha sonra da Avrupa ve Latin Amerika’ya yayılmıştır” (Doytcheva, 2009)

Farklı kültür ve ırk yapılarına sahip toplumların bir arada yaşaması tarihsel süreç boyunca tüm toplumlarda üstesinden gelinmesi gereken önemli bir sorun olarak var olagelmıştır. Bu anlamda kimi devletler kendi etnik ve kültürel yapısının dışında olan ötekilerle karşı karşıya geldiklerinde bu farklılıkları yok etmekten, ana akım toplumdan dışlamaya kadar varan bir dizi siyaset uygularken kimi devletler ise farklılıkları bir arada yaşatma siyasetini diğerlerine görece daha başarılı bir şekilde uygulamışlardır. Bu ikinci deneyim daha çok imparatorluklar tarafından temsil edilmiştir. Bu anlamda Roma, Bizans, Sasani imparatorlukları kültürel çoğulculuk için iyi birer örnek oluşturmuşlar, daha sonra tarihte tanık olacağımız İslam Devletleri ve İmparatorlukları da kültürel çoğulculuğun çok daha gelişkin örneklerini verebilmişlerdir. Emevi-Abbâsî, Selçuklu-Osmanlı örneklerinde kendisini açığa vuran kültürel çoğulculuk örnekleri tarihte tanık olduğumuz önemli bir arada yaşama modelleri olmuştur. (Aktay, 2003)

Günümüz modern dünyasında çok kültürlülük ve yabancılaştırma kavramları ülkelerin sosyal politikaların ‘abc’ ‘si hükmünde olup bu kavramlar birbirinin zıttı gibi görünen fakat anlam inşasını birbirlerinin üzerinden tamamlayan post-modern birliktelik politikasıdır. Yabancılaştırma etnik kimlik, kültür, dini kimlik gibi unsurlarla savaşıırken, çok kültürlülük ise bunların hepsinin bir arada olabileceğinin ikna çabasıdır. Ulus, Ulusçuluk, Ulus devlet yapılanmaları içinde farklı etnik gruplar için hangisinin olması gerektiği konusu değerlendirilecektir.

Kültürel kimliğin iki temel ayağı olan dil ve din ayağını koruyabilen kimseler, her kültürün içinde kendi kimliklerini muhafaza edebilmişlerdir. Sözelimi zenciler Afrika’dan Amerika’ya göç ederken dillerini ve dinlerini muhafaza edebilselerdi, kimliklerini koruyabilirdi. Muhafaza edemedikleri için sadece renkleri ve genleriyle kaldılar ve kültür olarak Amerikalılardan hiçbir farkları kalmadı. Renkleri nedeniyle dışlandıkları için ırkçılığa bağlı tepki oluşturdular ama Afrika kültürleriyle ilgileri sona erdi. (Tarhan, 2011)

Birden çok etnik kimliğin yaşadığı Türkiye ‘de sosyal hizmetlerde çok kültürlü politikayı dikkate almak önemlidir. Çok kültürlülük kavramı daha çok azınlık hakları söz konusu olduğunda ön plana çıkan ve toplumsal barış için önemli görülen bir söylemdir. Amaç kültürel çeşitliliği çok kültürlülük anlayışı içerisinde ele alarak birlikte yaşama sanatını öğrenmek ve farklılıklara hoşgörülü olmayı sağlamaktır. (Kaya, 2007)

Çok kültürlülük, 1960’lı yıllarda, İngilizce konuşulan ülkelerde, Avrupalı olmayan göçmenlerin kültürel ihtiyaçları bağlamında ortaya çıktı. Çok kültürlülükten, kültürlerin çoğulculuğu veya çokluğu olarak söz edilebilir. Avrupa Birliği yalnızca, yaşamın kişisel ve sosyal alanlarında en iyi örneği oluşturmakla kalmamakta, tüzük, yönetmelik, antlaşma, müktesebatı ve tüm üye devletlerdeki yargılama yetkisi yoluyla, çok kültürlü değerleri de güçlendirmektedir. Maalesef, çok kültürlü bir topluma ulaşmak için, kural ve politikalar geliştirmek gerekmektedir. Toplum içinde, farklı kültür gruplarına belli başlı haklar ve statü veren çok kültürlü bir politika, farklı grupların hakim bir kültüre asimile olmak yerine, farklı kültürler olarak devam etmelerini güvence altına almaktadır. Çeşitliliğe gösterilen bu saygı, hak verilmesi veya çok kültürlü politikaların yaratılması olarak kendini ifade etmektedir. Çok kültürlülüğün ayırt edici özelliği, farklı kültürlerdeki çeşitliliğin iyi olarak algılanması ve o kültürlerin doğasında olan

değerlerin yani bir kültüre ait olmanın, insan olmanın önemli bir parçası olarak anlaşılmasıdır.(Gencer,2011)

Nesnesinin ulusun, toplumsal örgütlenme biçiminin ulus-devletin, ideolojisinin ise ulusçuluğun oluşturduğu ulusal kimlik, modern dönemin toplumsal boyutta anlam kazananı olmuş durumdadır. Küreselleşmenin değişime /dönüşüme uğratma yönünde ki etkilediği toplumsal kimliklerin en önemlisi ulusal kimlik oldu.

Berry'e(1986) göre etnik kültürel farklılığın korunması/geliştirilmesi onaylanıyor, fakat etnik/kültürel topluluklar arasında olumlu ilişkilerin kurulup geliştirilmesi onaylanmıyorsa tanımlanan toplumsal politika ayrışma(segregation) olmaktadır. Ne etnik/kültürel çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi ve ne de etnik/kültürel ilişkilerde ki olumluluk uygun bulunmuyorsa etnik kıyım(etnocide) uygulaması onaylanıyor demektir. Etnik/kültürel farklılığın korunması geliştirilmesi onaylanmıyor, fakat etnik kültürel topluluklar arasında olumlu ilişkilerin kurulup geliştirilmesi onaylanıyorsa benzeştirme(assimilation) esas alınıyor demektir. Etnik kültürel farklılığın korunması/geliştirilmesi onaylanıyor, bunun yanı sıra etnik/kültürel topluluklar arasında olumlu ilişkilerin kurulup geliştirilmesi de onaylanıyorsa, ortaya çıkan toplumsal model çokkültürlülük(multiculturalism) olmaktadır.(Vatandaş,2002:18)

Çokkültürlülüğün kendi içinde kendine yeterli olan ve etkileşmek zorunda olmayan kültürlerin birlikte, yan yana varoluşu olarak tanımlanmasının karşısında yoğun eleştiriler mevcuttur.Freidman (1998), bu tanımın kendine yeterli sınırları olan, sadece birbirine eklenmiş parçalardan oluşan mozaik olarak yapılmasına, Huntington (1996) ise “kim olduğumuzu ancak, kim olmadığımızı ve çoğu zaman da kime karşı olduğumuzu bildiğimizde anlıyoruz” sözleriyle, kültürün bir tür tek parça gövde (monolit) olarak algılanmasını eleştirmiştir. Homojen kültürün imkansızlığı çok kültürlülüğün ortaya çıkış nedeni olup, çok kültürlülük karşılıklı dışlanma ve buluşma niteliğini taşımalı ve içinde barındırdığı her kültürün kendi içerisinde farklılıklarının bulunduğunu yadsımamalıdır.(Kılınç Demirvuran,2007:77)

Beck(2000) son derece isabetli bir tespitle, küreselleşmenin zıt ve çelişkili bir süreç olduğunu anlayabilmemiz için,olaylara bakışımızın ‘ya o ya da o’ anlayışından ‘hem o hem de o’ anlayışına kayması gerektiğini vurgulamaktadır.(Vatandaş,2002)

Norman Hapgood(1916) şöyle söylüyordu:“Bizim Birleşmiş Milletler rüyamız bir monotonluk rüyası olmamalıdır.Biz bütün Birleşmiş Milletleri üzerinde yaşayan insanların birbirine benzer olduğu bir yer olarak düşünmemeliyiz. Biz öyle bir ülke ummalıyız ki bütün kıtayı kapsasın ve üzerinde 20 farklı uygarlık bir uyum içerisinde yaşasın” (Aktaran,Şan ve Haşlak,2012).

2.1.1. ROMANLAR VE ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK POLİTİKALARI

Batı'nın değişmez olarak kabul ettiği gelişme modelleri ile azgelişmişlikten kurtulamayan Batı coğrafyası dışındaki üçüncü dünya ülkeleri ile bu coğrafyalardan ülkelere göç eden insanlar Batı'nın gözünde 'öteki' olarak konumlandırılır. 20. yüzyılda Batı toplumlarındaki siyasal yapı ve üretim biçimleri kendi ekonomik ve siyasal yapısını yaratmış ve Batı'nın gelişmişlik düzeyine erişmemiş ya da kültürü ve dini farklı 'öteki' kültürler. Batı hegemonyasına karşı bir tehdit olarak algılanmıştır. 'Biz' ve 'öteki'ler olarak ifade edilen ayrılık Batı ile Doğu arasındaki iletişim kırılmasında ötekilerin suçlanması ile sonuçlanmıştır. Bu ayrılık ve yabancılaşma bugün Fransa'da yarın nerede olacağı belli olmayan çatışmalarında alt yapısını oluşturmuştur.Bir zamanların karşılıklı anlayış çerçevesinde kimliklere hoşgörü ilkesini benimseyen tek kültürlülüğün yerini alan postmodernist kurtarıcı 'çok kültürlülük', Fransa'daki olaylarla masaya yatırılmış yarar ve zararları daha yakından mercek altına alınmıştır.(Tekinalp,2005:75)

Araştırmacılar, kültürler arası farklılıkların, yüzeyden bakıldığında ilginç görünse bile, derin bir problem olmadığını öne sürerler; kültür bazı unsurların bileşimidir: tortusal farklılıkların, kontrol edilmesi gereken dışsal faktörlerin ve henüz keşfedilmemiş uygun yapısal veya diğer değişkenlerin içinde yer aldığı bir kara kutunun. Kültür, bu gelenekte muhtemelen ironik bir biçimde, özcü bir ilgiden ziyade metodolojik problemlerin sonucu olarak, bir ölçüde ciddi bir araştırma nesnesi olmuştur. Araştırmacılar, araştırma araçlarını dönüştürmenin salt teknik bir güçlükten, basitçe doğru sözcükleri bulma meselesinden fazlasını içerdiğini fark ettiler, zira farklı kültürlerdeki insanlar, görünüşe bakılırsa, sorunlar hakkında farklı düşünür, farklı değerlendirme şemaları kullanırlar ve deneyimlerini farklı biçimlerde kategorize ederler.(Turner,2008)

Selçuklu ve Osmanlı örneğinde gördüğümüz gibi, günümüzün çok kültürlülük ve tanınma sorunlarının başat mevzularından olan dil konusu da sıkıntı kaynağı değildi diyebiliriz. Zira belirli bir etnik kökenden gelmelerine rağmen bu iki büyük hanedanlık, ilim ve edebiyat dillerinde başka dilleri kullanmaktan yüksünmemiştir. Fakat şimdi en ufak bir hâkim dil vurgusu diğerlerinde kimlik parçalanması, saygısızlık hissi sebebiyle huzursuzluk yaratmaktadır. Tesbih tanelerini bir arada tutan ipi koparıp kendi içinde yaşayan sayısız monad yarattıktan sonra, monadlara pencereler açmak ve aralarında iletişim sağlamaya çalışmak beyhudedir. İster bireysel ister bireylerin öbekleştikleri cemaat monadları olsun, aralarında ezeli ahengi temin edip, mekanizme teleolojiyi birleştiren müteal irade olmaksızın monadların aynı şeyi yaşıyor olmaları olası görünmemektedir. “Kesrette vahdet sağlama” çabası ancak kesreti oluşturanların ontolojik farklılıklar göstermemesiyle mümkündür.(Erincik,2011)

Buna karşılık İspanyollar Katolik oldukları için çoğulcu değillerdi ve kendileri gibi olmayan kültürleri yok etmişlerdir. O nedenle Güney Amerika'nın yerlileri kültürlerini ve dillerini koruyamamışlardır ve şu anda orada kullanılan dil İspanyolcadır. Kültürel çeşitliliği silmeye, farklılıkları asgariye indirmeye yönelik bütün ulusçu ideolojilerin başaramadığı da bu yaşam ustalığıdır. Alt kimlikleri barış içinde ulusal bir bütünlük içinde tutabilmek, kültürel çeşitliliği toplumsal yaşamın içeriğini zenginleştirmek yönünde kullanmak, ateşle oynamak.Bu noktada ABD'nin ulusallaşması serüveni iyi bir örnek olabilir. Dünyanın dört bir yanından gelen halkların ortaklaşa karşı verdiği bağımsızlık savaşı Amerikan ulusunun kurucu ögesi olmuştur. Bu nedenle günümüz Amerika'sı ateşle yaşamayı öğrenmiş ve ateşin yapıcı özelliğini koruyup , yakıcı özelliklerine karşı duyarlı hale gelmiştir.Bu tarihi başarıya rağmen Amerika'da bile kimlikler arası çatışmalar tümüyle halledilmiş değildir.(Güleç,2006)

Kimlik politikalarının kültürleri yüceltme eğilimi kültürel farklılıkların ilk anda görüldüğü gibi kabul edilmesinden kaynaklanır. Çok kültürlülük teorisyenlerinin sosyal grupları kültürel formlar, pratikler ya da yaşam tarzları temelinde birbirlerinden ayrılmış insan toplulukları olarak tanımlamalarının arka planında kültürel farklılıkların özsel doğası hakkındaki varsayım yatmaktadır. Yani çoğu çok kültürlülük teorisyenine göre kültürel farklılıklar özneler arasındaki etkileşimden önce gelmektedir. Ancak bu

varsayımın taşıdığı riskin farkında olan bazı çok kültürlülük teorisyenleri farklılığın “öze ilişkin” olmadığına vurgu yaparlar.(Bayraktar,2011)

Asimile edilen toplum genellikle azınlıklar olarak görüldüğünden çok kültürlülük adeta azınlıklar karşısında uygulanan asimilasyon ve yok sayma politikaları karşısında panzehir hükmündedir.

Bazı teorisyenler azınlık kavramını şöyle açıklamıştır:Louis Wirth azınlık terimi fiziksel veya kültürel karakteristikleri nedeniyle toplumdaki kişilerden farklı ve eşit olmayan muamele altında yaşamakla ayırt edilmiş ve bu nedenle de kendilerini kolektif ayrımcılığın nesnesi olarak gören bir insan grubudur.(Louis,1945,akt.Türkdoğan 1998)Rose(1948) ise azınlığı hakim davranış terimleriyle tanımlamada da ileri gitmiştir ‘Bir azınlık grubunu tanımlayan salt dini,ırksal veya milliyet kökeni nedeniyle genelde nefretle karşılanma olgusudur.’(akt.Türkdoğan,1998)Diğer bir tanım ise Schermerhorn(1949) tarafından sunulandır:Azınlıklar, bir kültür içinde fizyonomi, dil, örf, ve adetler veya kültürel örnekler açısından farklılaşma nedeniyle hakim gruptan ayırt edilebilen alt gruplardır.Bu gibi alt gruplar asli olarak farklı ve hakim gruba ‘ait olmayan’ olarak kabul edilirler:Bu nedenle onlar kültürel yaşama tam katılımdan bilinçli veya bilinçsiz dışlanırlar.(Türkdoğan,1998)

Çingenerler tarih boyunca iki tür politikaya maruz kalmışlardır: Ya şehrin kenar mahallelerine itilmiş yani coğrafya olarak soyutlanmış ya da genel nüfusa karıştırılmaya asimile edilmeye çalışılmışlardır. İki durumda da görünmez kılınmak istenmiş birey olarak da toplum olarak da kültürlerini sürdürme haklarından yoksun bırakılmışlardır. Ne ötekileştirme ne de asimilasyon politikalarında bireysel haklara bireysel faaliyetlere yer olmadığı için Çingenerlerin kimliklerini korumak oldukça zor olmuştur.(Onaran,İncirlioğlu,2007)Çingene kültürü ve kimliği bağlamında değerlendirdiğimizde; ekonomik, politik ve askeri bir güç dengesi kurmadan kendi varlıklarını koruyabilmiş olan topluluktur.(Kolkırık,2007)

Coğrafi olarak konut alanlarının ötelenmesi, ayrı, tanımlı ‘Çingene Mahalleleri’nde yaşamaları; bulunduğu ülkenin ekonomik sisteminden ötelenmeleri, çoğunlukla kayıtsız ‘marjinal’ ekonomide kendilerine yer bulmaları, Roman çocuklarının çoğunlukla yetersiz eğitim almaları; ülkenin merkez siyasi hayatından ötelenmeleri, yetersiz temsil edilmeleri ötelenmenin çok katmanlılığına işaretler. Bu durum toplum dışında kalma

topluma dahil olma fırsatları bulamama Çingeneleri çözümsüz bırakmaktadır.(Ünalı,2012)

Bu doğrultuda Roman toplumu da göç ettikleri ülkelerde çeşitli asimilasyon ve yok sayma politikalarına maruz kalmıştır. Zaman zaman benzetilme, zaman zaman yabancılaştırma dışlama, yok sayma bu politikalardan sadece birkaçıdır.Çok kültürlülük deyimi görece yeni bir kavram olmakla beraber çok kültürlülük durumu hiç de yeni değildir. Çeşitli kültürlerin aynı zamanda yan yana birlikte var olduklarını gösterir. Tarihin hiçbir döneminde kültürler birbirleriyle tamamen ilişkisiz, tümüyle içine kapalı olmamışlardır. İnsanlık tarihi, sürekli bir etkileşim ve mübadele sürecidir; ayrı grupların birbirleriyle temasa geçtikleri, çarpıştığı, birbirlerinden borç aldığı, birbirlerini değiştirdiği ve kendi içlerinde değiştikleri bir sürecin tarihidir. Bu süreçte toplumlar arasında dostluk, düşmanlık veya bunların ortasında melez durumlar oluşmuştur. Nefret ve düşmanlıkla tanımlanan uzun süreli çatışmalar içinde yaşayan geleneksel düşmanlar bile en azından olumsuz anlamda birbirlerinin kimliklerinin parçası olurlar.(Çelik ,2008:321)

Çözüm bekleyen bazı sosyal sorunlar, kültürlerarası çalışmalar sayesinde incelenebilir. Bunlar arasında etnik sorunlar ve küresel gelişim çabaları bugün ön plandadır. Etnik ilişkileri geliştirme ve küresel gelişime katkıda bulunma ihtiyacı nedeniyle hem 'çoğunluk dünya' daki hem de Batı'daki etnik azınlıklarla yapılacak olan uygulamalı müdahale araştırmaları için gittikçe çok kaynak sağlanmaktadır. Burada önemli olan konu, psikolojik olguları, kültürel ortamına yerleştirmek. Bunun gerekliliği açıkça görülüyor. Hiç bir insan, içinde bulunduğu kültürden bağımsız olarak davranamaz.(Kağıtçıbaşı,2007:36-37)

Kültür politikaları başka herhangi bir kamusal alanın sağlamadığı fırsatları yaratır. Kültür politikaları bellek, yaratıcılık, eleştirel bilgi, törensellik, mükemmellik güzellik ve çeşitlilik gibi kavramları içeren kültürün içsel değerleri üzerine kuruludur. Ekonomik dayanak, toplumsal dayanak ve ekolojik dayanaktan sonra kültür sürdürülebilirliğin dördüncü ayağıdır.(Pascual,2012)İnsanlık için kültürel çeşitliliğin doğa için biyolojik çeşitlilik kadar gerekli olduğunu belirtmiştir.Yerel kalkınmanın kalitesi, kültür politikalarıyla diğer kamu politikalarının birbiriyle örülmesine bağlıdır.(www.agenda21.culture.net.)

Politika üretmek ve yürürlüğe sokmak dışında bu politikaların çalışıp çalışmadığını görmek, denetlemek ve değerlendirmek, çalışmayan yönlerini değiştirip işler hale getirmek, başarılı bir ulusal politika oluşturmak için zorunludur. Politikaların değerlendirilebilmesi için ‘olmazsa olmaz’ koşul, ayrıntılı hane halkı araştırmaları yapmak, güvenilir bilgi kaynakları ve ülke istatistikleri oluşturmaktır. Çeşitli nüfus gruplarının, bu konuda da özellikle nüfusun bilgilerine ulaşmak gerekir ki, bu halkın politikalarından yararlanıp yararlanmadığı araştırılabilir.(Onaran, İncirlioğlu,2007:65)

Sosyal politika, özellikle Sanayi Devrimi sürecinde gün ışığına çıkan işçi sorunlarıyla birlikte önem kazanmıştır.Bunun için, bazı bilim adamları sosyal politikaları, “sınıflar arasındaki savaşımı, çelişkileri ve dengesizlikleri gidermeye, uyum sağlamaya dönük bir bilim dalı” olarak tarif etmişlerdir.Hakikaten, kavramın tarihî kökenlerine inildiğinde (dar manada) sosyal politika, kapitalist iktisat düzeninde işçiler ve işverenler arasında ortaya çıkan menfaat çelişkilerini ve çatışmalarını gidermeye yönelik önemli çözümler geliştirmiştir. Klâsik ve dar manada sosyal politikanın asıl hareket noktasını, üretim sürecine emeğiyle katılan işgücünün korunmasına, endüstri ilişkilerinin âdil bir şekilde kurumsallaşmasına ve böylece sınıflar arası sosyal gerginliklerin asgariye indirilmesine yönelik tedbirler oluşturmuştur.Ancak, sosyal değişim ve sosyal gelişmenin yanında zamanla farklı ve yeni sosyal problemlerin ortaya çıkması ile birlikte sosyal politikanın tanımı, mahiyeti, muhtevası ve hedefi de buna paralel olarak değişmekte ve gelişmektedir.(Seyyar,2008)

Romanlara yönelik kalıcı sosyal politikalar üretebilmek için Roman toplumsallığını dinamik yapısını, toplumdaki Roman algısını, bu algıların Romanların mahalle içi dayanışma ilişkilerini şekillendirme biçimlerini ve Romanların vatandaş olarak devlet ile kurdukları ilişkileri anlamaya ihtiyaç vardır. Orta ve Doğu Avrupa’da Romanlar lokanta ve otellere girememektedir. Romanların yoksulluktan kurtulmalarını güçleştiren koşullar arasında düşük eğitim düzeyleri, kalifiye olmayan düşük becerililerde yoğunlaşmaları dolayısıyla işgücü pazarında dezavantajlı durumda bulunmaları, işverenlerin ayrımcılığı ve düşük beklentileri bulunmaktadır. Bu durumu değiştirmek için uzun bir uğraş gerekmektedir. Ancak gerek yerel düzeyde gerekse ulusal düzeyde politikaya atılan Romanların sayısı çok az olduğu için, sesleri duyulmamaktadır.(Onaran ,İncirlioğlu,2007:63)

Hakları temel alan insani gelişmeyle ilişkili kültür politikalarına olan ihtiyaç, İngiliz araştırmacı John Holden tarafından farklı bir şekilde dile getirilmiştir. 'Yirminci yüzyıl boyunca biz –halk- iki şeyle tanımlandık uyruğumuz ve işimiz... Yirmi birinci yüzyılda bu tümüyle değişti. Ulus devletlerimiz homojen olmaktan uzaklar; her vatanda artık bir azınlığın parçası ve bizler artık kendimizi işimizle tanımlamıyoruz. Çoğumuzun farklı işleri var, kariyerlerimize ara veriyoruz, tekrar eğitim görüp çocuklarımız olduğunda toplumsal rollerimizde değişiklikler yapıyoruz. Bu şartlar altında halk olarak bizim, yaşamlarımızı anlamlı kılmak ve kolektif kimliklerimizi inşa etmek için giderek fazla kültüre ihtiyacımız var.(Holden,2006)

Romanların yoksulluğu ile mücadele etmek diğer yoksulluk çeşitleriyle mücadele etmekten bir adım öteye gitmektedir. Çünkü Romanların yoksulluğu ile toplumdan dışlanmaları, soyutlanmaları, ayrımcılığa uğramaları el ele gitmektedir. Çingene politikaları açısından özellikle çok kötü ün yapmış Doğu Avrupa ülkelerinde, örneğin Romanya'da bile Çingene yoksulluğuna ilgi gösterilmesi, Çingene haklarının ve yaşama koşullarının gündeme getirilmesi, Avrupa Birliği'ne uyumlarının denetlenmesi ile birebir ilişkilidir. Avrupa Birliği üyeliğine Orta ve doğu Avrupa ülkeleri arasında ilk başvuran ülke Macaristan'dır aynı zamanda Roman sorunlarıyla ilgili politikasını da en çok geliştiren ülkedir. Macaristan aralarında Romanlar da olan 13 azınlık grubuna, kültür, eğitim ve anadil konularında hatırı sayılır haklar tanıyan Azınlık tasarısını 1993 'de geçirmiştir. Bu tasarıya göre, ulusal ve yerel azınlıklar kendi yönetimleri altında çeşitli toplumsal eğitimsel kalkınmaya ilişkin projeler geliştirebilmektedir. Bu öz-yönetimlerin aşağı yukarı yarısı Romanlara aittir. Macaristan, ayrıca Ulusal Etnik Azınlıklar Ofisi (ONEM) ile hükümetteki Roman politikalarını koordine etmek üzere, başbakanlığa bağlı bir Roman ofisi de kurmuştur. Ringold ve arkadaşları,(2005) etkili politikalar üretmek için ülkeler arası ortaklıklar kurulmasını, ulusal Romanlar ile Uluslararası örgütlerin bir araya gelebilmesini, yerel ve ulusal düzeyde ki, yönetimlerin, sivil toplum kuruluşları ve yerel halkla birlikte çalışmasını önermektedir.(Onaran İncirlioğlu,2007:64-65)

Demokratik bir rejimde, devlet bir ideolojinin zorlayıcısı olamaz. Toplum tek tip insan yetiştiren bir klinik değildir. Modern bir toplumda, tek tip insan ve tek tip kültür anlayışı kabul edilebilir bir olgu değildir. Paul Valery'nin ifadesi ile "özümsemek

koşuluyla başkalarından yararlanmak kadar özgün hiçbir şey yoktur. Aslanı aslan yapan özümsemiği koyun etidir” “Görüşlerinize katılmıyorum. Fakat onları ifade etme hakkınızı sonuna kadar savunayacağım” diyen Voltaire’e katılmamak mümkün mü? Çoğulculuk bir yönüyle herkesin güvencesidir. Sami Selçuk’un ifadesi ile “Çiçek demeti çoğalmalı, ama dağılmamalıdır”. Bu demokratik ve özgür bir toplumun portresidir (Kaya,2007)

2.2. SOSYAL HİZMET

Sosyal Hizmet, insan hakları ve sosyal adalet prensibinden hareket ederek sosyal değişmeyi; bireyleri, grupları ve toplulukları güçlendiren, özgürleştiren, iyilik hallerini geliştiren, onları dinamik unsur olarak değerlendiren, bu yönü ile insan davranışı ve sosyal sistemler teorisinden yararlanan bilim ve meslektir.Sosyal hizmet; hür birey ,örgütlü toplum ve demokratik sosyal hukuk devletinin gelişmesine çaba gösteren bilimdir.Eşitsizliklerin adaletsizliklerin, çelişkilerin giderilmesi, ekonomik işlerle sosyal gelişmelerin uyum içinde olmasına özen göstermektedir.Mikro, mezzo, makro, düzeyinde tüm insanların psiko-sosyal işlevlerini yerine getirmede ve refahların sağlanmasında; koruyucu, önleyici, değiştirici, geliştirici ve iyileştirici rehabilite edici yöntem ve teknikler devreye sokmak için sürekli arayış ve çalışma içerisinde dir. (Yıldırım ve Yıldırım,2008:5)

Sosyal hizmetin en üst düzeydeki amacı bireylerin ve tüm toplumun yaşam kalitesini iyileştirmek, korumak veya artırmak amacı ile tasarlanmış planlı değişme stratejileri yolu ile müracaatçıların etkileşimlerini artırmaktır.(Şahin,2009).

Kongar(1978), sosyal hizmetleri insanlığın tüm olarak toplumsal güvenliğini ve refahını amaçlayan, insanla doğrudan ilişkili hizmetlerin tümü olarak tanımlamaktadır. Bu hizmet alanlarını sekiz temel kategoride (eğitim, sağlık, konut, ıslah, rehabilitasyon, eğlence, boş zamanlarını değerlendirme, sosyal güvenlik, sosyal refah) gruplandıran Kongar sosyal refah hizmetlerini de bu alanlardan yalnızca biri olarak kabul etmektedir.

Sosyal hizmet bilimi ve mesleği, kuram uygulama bütünlüğü içinde makro ve mikro düzeylerin çeşitliliği içinde bilgi üretme, yöntem geliştirme ve uygulama pratiğine dayanır.Sosyal Hizmet Bilimi sistemattiktir, konusunda kendine özgü paradigmlar oluşturur ve kuramlar geliştirir.Bilimsel düşünme yolu olarak mantıksal süreçlerden tüme varım – tümünden gelimden yararlanır.Fonksiyoneldir, olguları; neden – sonuç

ilişkisi kurarak açıklar. Varsayımlar kurarak insan ve toplum gerçeğini inceler. Nesnelidir; bilimsel tutum, değer ve davranışlar egemendir. Görecelidir, bulguları mutlak değildir. Özgün bulgulardan evrensel katkıda bulunur. Eleştiri ve öz eleştiriye açıktır, kuşkucudur, seçicidir, kendi konuları vardır. Genelleyicidir, genel bilgiler, evrensel bilgiler üretir. Sosyal bir etkinliktir, bireyin ve toplumun gereksinimlerinden doğan bir etkinliktir. (Cılga,2009:16-17)

Uygulamaya dönüktür, kendi bilgi ve yöntemlerinden yararlanarak insana ve topluma yardımcı olur. Gelişim ve kalkınma doğrultusunda; yardım sürecini insanı ve toplumu yönlendirme ya da bilimsel ve mesleki müdahale yaklaşımlarını üretir ve uygular. Uygulamadan elde edilen sonuçlara göre kendini ve uygulamayı geliştirir. Sosyal hizmet yoksulluk konusundaki uygulamalarında, her insanın değerli olduğu temelinden yola çıkarak, yoksulların toplumsal refahtan yararlanamamasına ve dışlanmasına karşı çıkar. Ekonomik ve sosyal koşulların yoksulluğun başlıca nedeni olduğu görüşünden hareketle, yoksulluğu toplumsal adaletsizlik sorunu olarak değerlendirir (Öztürk,2008)

Sosyal hizmetler, eğitim, kültür, sanat spor etkinliklerinin amacı bu hizmetlerin belde halkına salt sunulması demek değildir. Bu çalışmalar yasal yönetimlerle belde halkının canlı diyalogunun gelişmesinde araç olurlar. Halkı, yerel yönetimleriyle ilgilenmeye, yerel yönetime katılmaya özendirirler. Yerel yönetim ile halk iletişiminin canlılığında verilen hizmetler de üretken ve verimli olur. Bunun sonucunda iyi örgütlenmiş sosyal hizmetler ve diğer sosyal çalışmalar halkın, belediyesine sahip çıkmasını getirir. (Tomanbay,1991)

Bu etkileşim içerisinde sosyal hizmetler Romanlara veya tüm dezavantajlı gruplara salt yardım götürmek olmadığını görebiliriz. Bu aynı zamanda bir iletişim ve karşılıklı kabul edip, benimseme aşamasıdır. Etkinlikleri sosyal sorunları ve toplulukların çeşitli nüfus grupların etkileyen sorunlarını ortadan kaldırmaya ya da hafifletmeye yönelmek olmuştur. Sosyal hizmet, refah hizmetlerini geliştirmek ve gönüllü kuruluşların programlarını genişletmek suretiyle sosyal politikayı büyük ölçüde etkilemiştir. Diğer bir yaklaşım ise halka yakın olmak, onların içinde yaşayarak, çalışarak, insanlara kendilerini idare etmelerine olanak sağlamak demokratik toplumun vatandaşları olarak daha çok katılımlarını sağlamak ve yaşam koşullarını geliştirecek önlemler almalarını teşvik etmektir. (Kut,1987)

Sosyal hizmetin bir “hak” olarak algılanması fikrinin en somut yansıması, Avrupa Konseyi’nin temel belgelerinden olup ilk olarak 1961’de kabul edilen ve daha sonra 1996’da gözden geçirilerek genişletilen “Avrupa Sosyal Şartı” (Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesi)’dir. Şart’ın ilk hali Konsey’in bütün üyeleri tarafından kabul edilmiştir. Gözden geçirilmiş halini ise halen imzalamamış olan ülkeler bulunmaktadır. Türkiye ise, Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı’nı (çalışma hayatı ve ücretle ilgili bölümlere kısmi çekinceler koyarak da olsa) 2004 yılında imzalamış ve 2007’de onay kanunu Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.(Tufan v.d.,2009)

Çok kültürcü sosyal hizmet, geleneksel sosyal hizmetin olası disipline edici ve tek tipleştirici eğilimini bir yana bırakıp, “anlamayı” odak haline getirmiştir. Anlama çabası, zorunlu olarak öznelliği vurgulamaktadır. Çok kültürcü sosyal hizmet uygulamasının değer, bilgi ve beceri boyutları birbiriyle yakından ilişkilidir ve birbirinden etkilenir. “Döngüsel” olarak nitelendirebileceğimiz bu sürecin “çok kültürcü olması” onun “eleştirel” ve “düşünümsel” olmasına bağlıdır.(Özgür,2010)Bu her alanda değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Romanların kültürel özellikleri, yaşadıkları toplum ile farklılık göstermektedir. Bu kültürel özelliklerin tanınması verilecek sağlık hizmetinin kabul edilebilirliği açısından önemlidir. (Tanrıverdi,2012).

Azınlık mutlu olduğu ölçüde devletine sadakat gösterir. Psikoloji ve sosyal hizmet gibi yardım mesleklerinde de çok kültürcülük akımının etkisiyle “kültürel yetkinlik” ve “kültürel duyarlılık” gibi kavramların kullanılmaya başlandığı görmekteyiz. Örneğin psikolojide kültürel yetkinlik; psikanaliz, davranışçı ve insancıl akımlarından sonra *dördüncü güç* olarak tanımlanmıştır.Benzer biçimde, sosyal hizmette de eğitim, araştırma ve uygulamada kültürel yetkinliğin nasıl sağlanabileceği sorusu en güncel tartışmalardan biridir. Özellikle son yirmi yılda bu konuda yapılan çalışmalar, kültürel yetkinliğe sahip sosyal hizmet uzmanlarının çok dilli, çok etnik kümeli ve çok kültürlü toplumlar için eğitimi ve hazırlanması konuları ile kültürel yetkinliğin nasıl ölçülebileceği ve geliştirilebileceği soruları sıklıkla yer almaktadır. Bununla birlikte, sosyal hizmet mesleği neredeyse çeyrek yüzyıldır insanların ve toplumların çeşitlilik gösteren öznel ve kültürel bağlamlarından uzak durması ve batı merkezci bir bakışa odaklanmış olması gerekçesiyle eleştiriye tabi tutulmaktadır. Artık mesleğin, bu öznellik ve farklılıkları “kabul etmesi” ya da “duyarlı olması” ile değil, bu farklılıkları

birer zenginlik olarak doğrudan ve dolaylı uygulamalarda aktif olarak ele almasıyla daha insancıl ve etkili olabileceği tartışılmaktadır. Bu yönüyle, çok kültürcü sosyal hizmet uygulamasının eleştirel biçimde uygulamaya aktarılması, hem çok kültürcülük politikalarının risklerini bertaraf etme hem de geleneksel sosyal hizmet uygulamasının tektipleştirici eğilimini daha çoğulcu bir yapıya dönüştürme bakımından önemli bir potansiyele sahiptir. Bu anlamda, çok kültürcü sosyal hizmet, geleneksel sosyal hizmet uzmanı – hizmet alan ilişkisinin üzerine kurduğu güç ve iktidar zeminini tersyüz etmekte ve hizmet alanı bir özne/aktör olarak konumlandırmaktadır. Bireyin ve topluluğun öznelliğinin ve bağlamının görünür kılındığı “kültür” odağı, çok kültürcülük politikalarına ilişkin kimi itirazları ortadan kaldıracak denli “geniş” ve kuşatıcı bir alanı göstermektedir.(Özgür,2010:91-92)

2.2.1. DÜNYADA ROMANLAR VE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Birinci Dünya savaşından sonra yaşanan ekonomik kriz insanları göçe zorlamıştır. Bu olgu farklı kültür, din ve dile sahip insanları gittikleri yerlerde sosyal uyum güçlükleri çekmelerine yol açmış ve zamanla önemi artan bir probleme dönüşmüştür. Bunu üzerine 1924 yılında Cenevre ‘de toplanan otoriteler, özel bir amaca yönelik, bağımsız ve uluslararası bir organizasyona ihtiyaç olduğunu kabul ederek aynı yıl Cenevre’de İsviçre Medeni Kanunu’nun 60.maddesi gereğince hukuki bir varlık olarak Uluslararası Sosyal Hizmetler Organizasyonunu kurmuşlardır. Organizasyon din, dil, ırk, ulusal ve etnik köken, cinsiyet, yaş, siyasal görüş ve dini inanç ayrımı yapmaksızın hizmet götürmeyi hedeflediğinden bağımsız bir kuruluştur.(Yıldırım ve Yıldırım,2008:387)

Roman/Çingene yoksulluğu, dışlanmışlığı ve ayrımcılığı, aciliyeti olan, ele alınmakta çok gecikilmiş, bir an önce çözülmesi gereken sorunlardır. Uluslararası ekonomik kurumlar son yıllarda bu sorunları çalışmalarında konu etmeye, gecikmeli de olsa artık ciddiye almaya başlamıştır. İki önemli Roman örgütü, Uluslararası Roman birliği (International Romani Union) ile Roma Ulusal Kongresi(Roma National Congress) yanı sıra, 1900’lü yıllardan bu yana Roman konusuna özellikle insan hakları ihlalleri ve sosyo-ekonomik sıkıntılar açısından ilgi gösteren uluslararası örgütler arasında, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı(UNDP),Avrupa Konseyi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı(OSCE),Açık Toplum Enstitüsü(OSI),Birleşmiş Milletler Çocuk

Fonu(UNICEF) ve Save the Children(Çocukları Koruyun) adlı kuruluş sayılabilir.(Onaran İncirlioğlu,2007)

Avrupa'da en geniş Çingene(Romani) nüfusu Yugoslavya'da olmuştur. Bu ülkede, 1981'den beri 850.000 Çingene Arnavutlar, Türkler ve Macarlar gibi öteki milli azınlıklarla –görünüşte- eşit milliyet konumuna getirilmişlerdir. Keza, 1983'den beri Romanesler devlet okullarına da kabul edildiler. Böylece, on kadar ilkokul, ilk dört sınıfta Çingene dilini kullanma imkânına kavuşmuştur.(Türkdoğan,1998)

Ulus ötesi alanda Romanların, sosyal eşitsizliğe ve sosyal dışlanmaya maruz kalmalarını engelleyici uluslararası prosedürler ortaya koyulmaya çalışılmaktadır. Ayrıca, insan haklarının evrensel boyutunun öneminin artması ve 1989 sonrası artan ulus ötesi Roman hareketinin bu eşitsizliği gidermekteki rollerini dikkate almak gerekmektedir. Avrupa Sosyal Şartı'yla ilgili olarak Shutter Romanlarla ilgili olarak iki özelliği vurgular: Birincisi insan haklarını tam olarak uygulaması yönünde yargılanabilirliğin tanınmasıdır.1998'de toplu şikâyet mekanizması bu yargılanabilirliği tanımıştır. İkincisi,'Komite Romanların Sosyal Haklar bütününe ulaşmasını sürekli olarak engelleyen yapısal ayrımcılık durumunu tespit etmiştir. Bu durumdan dolayı ayrımcılığın yasaklanmasının yeterli olmadığı bununla birlikte; pozitif eylem aracının kullanılması ve etkin eşitliği sağlayacak tedbirlerin alınması gerektiği sonucuna varmıştır.(Shutter,2010,Akt.,Önen,2007)

Dünyanın dört bir yanında çeşitli kültürlere çeşitli sosyal hizmet müdahaleleri uygulanmaktadır. Günümüz dünyasında ülkeler içerisinde birden çok etnik kimlik bulunmaktadır. Modern ulus devletlerin büyük bir bölümü genelde kolektif kimliğin inkârına, kimi durumlarda ise, siyaset altı ya da siyaset ötesi bir düzleme gönderilmesine dayanıyor.Özellikle Jakoben üniter devlette topluluklar adeta bir potansiyel suçlu olarak görülmüştür.Devletler çeşitli politik stratejiler üretmiştir: Ortadan kaldırma:Soykırım, yerinden kovma, gönüllü sürgün.Asimilasyon:Toplumsal farklılıkları ortadan kaldırma.;farklılıkları egemen kültür lehine değişikliğe uğratma.Hakimiyet:Farklı olanlara karşı ayrımcılık.Tanıma ve uzlaşma:Ayrılmaya karşı özel önlemler almaya karşılık ilgili alanlarda eşit muamele yapmak.Kendi geleceğini belirleme:İç özerklik verme ,ayrılmayı kabul etme.(Vatandaş,2002:14)

Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nda Çingener de tıpkı Yahudiler gibi toplama kamplarını götürülmüş, deneylerde kobay olarak kullanılmış ve gaz odalarında imha edilmiştir. Naziler tarafından Almanya içinde ve dışında öldürülen Çingenerin sayısı yarım milyondan fazladır. Savaş sonrası yıllarda Doğu Avrupa ülkelerinin içinde bulunduğu komünist rejimin etkisinde çeşitli baskılara ve kısımlara maruz kalmışlardır. Yakın geçmişte bile benzeri saldırılara hedef olmuşlardır.Örneğin 1991 yılında Eski Yugoslavya'da büyük bir Çingene kıyımı gerçekleşmiştir.Taraf olan Hırvatlar ve Sırlar birbirlerini suçlamaktan öteye gitmemişlerdir. Bu olayda, çoğu Müslüman olan ve savaştan önce sayıları 80000 olan Çingene katledilmiştir.(Djuric,1993, Akt.Akgül,2006).

ICCPR,(Birleşmiş Milletler Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme) azınlık haklarına özellikle gönderme yapan bir hüküm içeren tek evrensel anlaşmadır.27. madde, azınlıkların kültürlerini sürdürmelerini, dinlerini açıkça sahiplenmelerini, ibadet etmelerini ve topluluk içinde kendi dillerini kullanmalarını teminat altına alır. Türkiye, sözleşmeyi onaylarken 27. maddenin kapsamını ciddi ölçüde sınırlandıracak bir çekince koymuştur. Türkiye, bu sözleşmenin hükümlerinin, “yalnızca diplomatik ilişkisi bulunan Taraf Devletlere karşı uygulanacağını” ve sözleşmenin “ancak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın ve yasal ve idari düzeninin yürürlükte olduğu ülkesel sınırlar itibarıyla onaylanmış bulunduğunu” beyan etmiştir.(Danka,2008)

Sosyal hizmet uzmanlarının ayrımcılık karşıtı yolları kullanmaları için yoksullukla yapısal eşitsizliklerin (örneğin ırk, etnisite, toplumsal cinsiyet) ilişkisini görebilmeleri gerekmektedir.Tüm bu yaklaşımlar ve çalışmalar temelde sosyal hizmetin “sosyal adaleti” sağlamaya dönük nihai hedefinden saptığını, bunun bir söylemden öteye gidemediğini öne sürmekte ve bu hedefi ulaşılabilir kılmak için başta ırkçılık ve yoksulluk olmak üzere eşitsizliği yaratan faktörleri araştırmasını öngörmektedir. Başka bir deyişle sosyal hizmet uzmanları sessizliği bozmalı ve sosyal adalet için sesini yükseltmelidir. (Özgür,2010)

Kültürel farklılıklar daha geniş sosyal kurallara ve beklentilere uygun imkânlar sağlayabilir. Geleneksel davranışlar, grupların ihtiyaçlarına yetmeyebilir ve davranış bozukluklarına sebep olan fonksiyonlar ortaya çıkabilir. Bu alanda ABD, dünyanın her yerinden aldığı kalifiye (eğitilmiş ve zeki insanlar) göçlerle içeriğini zenginleştirmeyi

sürdürüyor. Göçebeler için biraz zor olsa da, onların zamanla bu kültüre alışıp asimile olmaları bekleniyor. Dil farklılıkları ve kültürel özellikler genelde bireyler dışlanması ve sosyal fırsatlarının önüne engel konulması gibi toplumsal sorunlar ortaya çıkarabilmektedir.(Yıldırım ve Yıldırım,2008)

Bugün Avrupa'da yaşayan Çingene topluluklar kültürel varlıklarının değerini korumayı ve aşağılayıcı imajlarını düzeltmeyi arzulamaktadır. Bu amaçla kurulan Avrupa Roma Hakları Merkezi (*European Roma Rights Centre-ERRC*), Roma Katılım Programı (*Roma Participation Project*), Çek Helsinki Komitesi (*Czech Helsinki Committee*), gibi sivil toplum kuruluşları ile Avrupalı yetkililerden sığınma ve mülteci politikalarını yeniden gözden geçirmelerini istemektedirler.(Aydoğan,2006)

Dünyada bazı ihtiyaçlar ve bazı sosyal politikalardan örnekler verilecektir;Batı Şeria'nın Nablus kentinde bir Çingene mahallesi. Bu mahallede 70 Çingene aile yaşıyor. İki yıl öncesine kadar şehrin dışındaki bir mezarlığın çevresinde çok zor koşullarda hayatta kalmaya çalışıyorlardı. Arazinin su baskınlarına karşı korunaksız olması nedeniyle birçok kez ani su baskınları yaşayan Domlar bunun dışında, içme suyu sorunu, işsizlik, konut ve sağlık sorunlarıyla mücadele etmek zorunda kalıyorlardı.Dom Araştırma Merkezi'nin çalışmalarıyla Domlar, Nablus kenti içinde bir mahalleye taşındılar.Bu sayede ani su baskınlarından kurtulmuş oldular. Diğer taraftan susuzluk sorunu da yapılan su depolarıyla çözüldükten, mahalleye sağlık ekipleri getirilerek Çingenele tıbbi bakım sağlandı.Ayrıca ev içinde üretim yapabilecekleri ev içi üretim araçları sağlanarak ailelerin kendilerini geçindirebilecek konuma gelmeleri sağlandı.(www.domresearchcenter.com)

Çek Cumhuriyeti'nde kurulan Çingene Kültürü Müzesi ziyaretçilerini bekliyor. 2005 yılında kapılarını açan müze uzun bir çalışmanın ürünü. Brno kentinin Çingene aydınları 1991 yılından beri böyle bir müzenin insanlığa kazandırılması için uğraşmışlar ve nihayet 2005 yılında müze kapılarını açmış. (www.rommuz.cz)

Bir başka örnek de Yugoslavya'dan verilebilir;Yugoslavyada ki sosyal hizmetler ve sosyal güvenlik ,Yugoslavya anayasasının çeşitli maddeleriyle düzenlenmiştir.Anayasa herkese çalışma ve iş bulma özgürlüğünü verir ve topluma çalışma olanaklarını hazırlama sorumluluğunu yükler.Geçici işsizlik yardımı ve sakatlar gibi iş olanakları kısıtlı kişilerin rehabilitasyonları ve eğitimleri ile hiç çalışmayacak durumda olanların bakımı gene anayasa kapsamına alınmıştır.Gençlerin,kadınların ve sakatların ,çalıştıkları

işte özel şekillerde korunmalarını da anayasa öngörmüştür.Yugoslavya’da işsizlik sigortasını da görüyoruz.(Kongar,1978:158)

Avrupa Parlamentosu’nun geçtiğimiz günlerde kabul ettiği Roman raporu, işte bu çarpıcı tespiti yapıyor.Macar parlamenter Magda Kosane Kovacs tarafından hazırlanan ve AP İstihdam komisyonunda kabul edilen rapora ve ardından alınan karara göre Avrupa Birliği, Çingenerin sosyal durumunu iyileştirmek için acil bir eylem planı hazırlamak zorunda. Rapor Avrupa Birliği’nin en büyük azınlığı olan Çingenerin, Soğuk Savaş’ın ardından Orta ve Doğu Avrupa’da yaşanan rejim değişikliklerinden en ciddi zararı gören toplumsal kesim olduğunu tespit ediyor. Komisyonda kabul edilen karara göre Avrupa Parlamentosu, Şubat ayının ikinci yarısında Çingene sorununu acil olarak gündemine alıp görüşecek.(www.turkinfo.hu)

İngiltere ‘de sosyal hizmet alanı ise dört esas alanı altındadır.Birinci alan eğitimidir.Bu alanda bütün sınıfların çocuklarına eşit eğitim olanakları sağlanmıştır.İkinci alan ulusal sağlık hizmetleri alanıdır.Bu alan içinde aile yardımları, ulusal sigorta sistemi, ulusal yardım sistemini barındırır.Üçüncü alan ise şehir ve köy planlamasıdır.Dördüncü alan ise konut alanıdır.Tüm bu gelişmeler sonunda, İngiltere bugün ‘refah devleti’ denilen kavrama erişmiştir.(Kongar,1978:151)

Bulgaristan’da Çingener için önemli bir olay 2003 yılında Veliko Tornova Üniveritesi’nde Dr.Veliko Kyuchukov (Rom kökenlidir) önderliğinde ‘Roman Dili ve İlkokul Pedagojisi’ adlı yeni bir dersin başlamasıdır.(Marushiakova ve Papov,2007)

2.2.2. TÜRKİYE’DE ROMANLAR VE SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Türkiye ‘de sosyal hizmetler 27.05.1983 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 24.05.1983 tarihli ve 2822 sayılı’ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu’ ile hukuken tanımlanmıştır. Sosyal Hizmetler kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan, maddi manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasını, sosyal sorunların önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunması ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür.(Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği,1945)

Sosyal politikaların temel amacı, insan(lar)ın refahını geliştirmek ve eğitim, sağlık, barınma ve sosyal güvenlik gibi temel gereksinimlerini karşılamaktır.Sosyal politikanın

tarihsel gelişim sürecinde, sakıncaları ortaya konmuş ve özellikle ülkemizdeki uygulamalarıyla insan onuruna bağdaşmayan ve genellikle tek bir hizmet kalemi ile ortaya çıkan sosyal yardımları ön plana çıkartmaktadır.Sosyal yardımlar, değişik adlar altında, gereksinim içinde olanlara genellikle çalışmama karşılığında dağıtılan para, kömür, erzak gibi yardımlardır. Halkı umutsuzluğa ve bağımlılığa iten sosyal yardımlar ile sosyal politikanın tüm gereklerinin karşılanma olanağı yoktur.Diğer bir sosyal politika yaklaşımı, eğitimden istihdama, çalışma ilişkilerinden sosyal güvenliğe, sağlıktan sosyal hizmetlere kadar birçok bağımsız politikanın bileşkesi olarak ortaya çıkmaktadır. Yaşamı sorgulayarak kişinin en çok gereksinim duyduğu yaşamsal öğeleri temel insan hakkı olarak gören ve ön plana çıkartan ikinci görüş, daha adaletli bir toplumsal yapıyı ortaya çıkartacak ve insanca yaşama değer veren yöntem ve süreçleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu yöntem ve süreçler yardımı ile insanların, yardıma gereksinim duymadan, kendi çabaları ile yaşamlarını sürdürebilmeleri olanaklı olmaktadır (Fişek,2007)

Devlet destekli barınma, kamusal eğitim ve sağlık hizmetleri, zorunlu sosyal sigorta ve sosyal yardım mekanizmaları sosyal refah devleti hizmetlerinin en önemlileridir. Bunlar, yeniden dağıtım mekanizmaları olarak toplumda ekonomik açıdan güçsüz duruma düşmüş, kendi kurtuluş koşullarını kendi başına ve siyasal yardım olmadan yaratmakta ve aciz kişilere yardım etmek, ekonomik ve sosyal tehlikelere karşı korumak, fırsat eşitliği sağlamak ve birincil dağılımda ortaya çıkan eşitsizlikleri azaltmak hedeflerine kilitlenmişlerdir. Fakat son yirmi, yirmi beş yıllık süreçte dünyada hakim olan kolektif güvencenin özel girişime bırakılması, refah hizmetlerinin devletin düzenleme ve denetimi dışına bırakılması ve bu hizmetlerin piyasa mekanizmalarına terk edilmesi fikrinin doğal bir uzantısı olarak, gelişmiş ülkelerde ulaşılmış olan sosyal refah düzeyi dışlanmayı önlemeye yetmezken, yeni dışlanmalar ortaya çıkarmaktadır.(Bölükbaşı,2008)

Romanların daimi işlerde çalışma oranlarının düşük olması, onların göçebe olarak hayat sürdürmelerine ve sezonluk iş kolları bulan sektörlere kaymalarına neden olmaktadır. Bu durumda romanlar ve onların çocukları sağlık, eğitim gibi hizmetlerden yeterince faydalanamamaktadırlar.(Koyun ve Çiçekoğlu,2011)Bu doğrultuda yukarıda yapılan tanımlar gereği Romanlar maddi ve sosyal kaynaklara ulaşım noktasında sosyal desteğe ihtiyaç duyan bir gruptur.

Roman mahallelerinde sosyal yardımı hizmetlerini yürüten kurumlar ve yardım kalemleri şunlardır; Önceliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı bünyesinde yürütülen sosyal yardımlar alıyor.Bunlar Şartlı Nakit Transferleri ve aynı yardımlardır.Aynı yardımlar,sosyal çalışmacıların hazırladığı raporlar ışığında müteveli heyetinin kararıyla belirlenmektedir.Vakfın dışında Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu da bakıma muhtaç olduğu tespit edilen hastalar için aile üyelerine muhtaçlık aylığı veya evde bakım aylığı yardımları sunmaktadır.Sosyal Güvenlik Kurumu da 2002 maaşı yani engelli maaşı uygulamalarını yürütmektedir.Bu sosyal yardım kalemleri dışında belediyelerde sosyal yardımlarda bulunabilmektedir.Bu sosyal yardım sisteminin Roman mahalle örneğinde başarılı bir şekilde işlemediğini tespit etmek mümkündür.Bu sosyal yardımın aksamasında hatta genel bir adlandırmayla yoksul mahallelere yönelik önyargıların kamu idarecileri tarafından yeniden üretilmesinin payı vardır.Sosyal yardım kalemlerine bakıldığında en iyi işleyen kömür yardımı olduğu görülecektir.Sosyal yardımların Ramazan ayında daha iyi işlemesi de, sahada karşılaşılan olgulardan biridir.Burada özel vakıf ve derneklerin Roman mahallelerinden gelen yardım talepleriyle ilgilendikleri ama tam olarak örgütlenmedikleri ifade edilmiştir.Belediye hizmetlerinin de çok gelişmediği ve ulaşım imkanlarının sınırlı olduğu belirtilmektedir.(Akkan vd.,2011:79)

Yağlıdere(2011)yapmış olduğu araştırmasında İzmir Romanlarını değerlendirmiştir.Ege mahallesi'nde yerleşik romanlara yönelik yapmış olduğu araştırmada demografik ,mahalle özellikleri ,siyasi ve yönetsel ve sosy-kültürel özellikler ve dışlanma olgusu araştırılmıştır.Düşük eğitim seviyesi ile bağlantılı olarak siyasi katılımlarının da düşük seviyede olduğu ,siyasi katılım isteklerinin ancak mahalle ölçeğinde muhtar seçilme ile kaldığı görülmektedir.Yönetime ve siyasete katılım zorlukları ve eğitim sağlık,barınma ,istihdam ve işsizlik gibi sorunlarını ifade edebilmede karşılaştıkları güçlükler ,Romanların avantajsız kesimler olarak değerlendirmesini kolaylaştırmıştır.

Yağlıdere (2011) çalışmasında roman yerleşimlerine yönelik önemli bir tehdidin 'kentsel dönüşüm projeleri olduğunu belirtmektedir. Rantı yüksek alanlara teğet Ege Mahallesi kamu binaları özel okul ve özel hastaneler ile sıkıştırılmaktadır. Kentsel dönüşüm projeleri Ege Mahallesi halkını oldukça tedirgin ettiği görülmektedir. Tedirginliklerinin kaynağını Yerel yönetimin romanları anlamadan ve kendilerine

danışmadan, tek başına karar alması oluşturmaktadır.Nitekim, Uluslararası ilişkiler yönüyle, Türkiye'nin de üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi' nin sözleşme niteliğinde olmayan ve 17-19 Mayıs 1992 tarihinde yerel yönetimlerin imzasına açılan Avrupa Kentsel Şartı'nın 'halk katılımı ,kent yönetimi ve kent planlaması' başlığında toplum geleceğini etkileyecek her türlü önemli projede halka danışılması gerekliliği belirtilmektedir.Belirtilen uluslararası duruş nedeniyle ve Türkiye'nin politik arenada sorunla karşılaşmaması açısından örneğimiz itibariyle Ege mahallesi bir kentsel dönüşüm projesi uygulama zorunluluğu ortaya çıkmışsa, idari tasarrufların demokrasinin de gereği olarak katılımcıların ve orada yaşayan hemşerilerin rızasının alınarak oluşturulması gerekmektedir.

Kentsel dönüşüm projeleri son dönem Roman kültürüne yönelik uygulanan sosyal politikalarlardır.Uğurlu yapmış olduğu çalışmasında belirttiği gibi Romanlara yönelik ilk sosyal hizmet müdahalesi onları değiştirmek ve dönüştürmek olduğunu belirtmiştir.Bu politika hem Türkiye'de hem de dünyada çeşitli ülkelerde uygulanmıştır.

'Neoliberal politikaların mekandaki izdüşümüyle dönüşüm yaşayan kentlerde dönüşüm salt konutlarla başlayıp sonlanmamakta, emeğin üretiminden ulaşımına, eğitim olanaklarından mekanın cinsiyetine kadar farklı ancak birbirleriyle etkileşimli dönüşümler yaşanmaktadır.Bu dönüşen dünyanın yeni yapısı kentin egemen gruplarının beklentilerini ve isteklerini karşılayacak şekilde biçimlenirken bir takım kentsel unsurlar kentin istenmeyen yüzleri olarak yenilenmekte ,dönüştürülmekte yada kentsel mekanda ki varlığına son verilmektedir.Kentin mekansal dönüşümü kadar sosyal dönüşümünde de yansınmalarını bulan bu tutum, kendisiyle uzlaşmayan, uyumlaşmayanları dışlamaktadır, ötekileştirmektedir.Bu şekilde yürütülmekte olan kentsel dönüşüm süreci,toplumun bir örnekleştirmekte çabalarını mekana yansıyan hali olarak görülebilir.Bir örnekleştirme sürecinde yitirilenler, mekanla sınırlı kalmamakta, kültürel birikim de yenilenen mekan sınırlarında eritilmektedir.Geleneksel kültüre ait olmayan kalıpların dayatılmasıyla başlayan bu dönüşümde öncelikle çöküntü alanları diye tanımlanan alanlarda yaşayan 'ötekiler' toplumsal yapının dışına çıkartılmaktadır.Bu dışa çıkartma işlemi toplumsal tabakalaşmanın en alt sınıflarından ve hatta öncelikli tabakalaşma dışı, sistemle bütünleşik yaşamayı reddeden gruplardan başlatılmaktadır.Kocaeli'de kentsel dönüşüm uygulamaları da bu kurgudan farklı

yürütülmeyip burada da ilk olarak gecekondular alanları yıkılmış ve pek çok başka kentte olduğu gibi ilk yerinden edilenler Çingenerler olmuştur.(Uğurlu,2013)

Tar ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada Samsun'da Romanlara yönelik yapılan çalışmanın etkileyciliği üzerinde durmuştur;

Samsun'da yaşayan Romanların TOKİ 200 Evlere yerleştirilenleri göreceli olarak daha mutsuzdur ve bu mutsuzluklarını TOKİ konutlarına yerleştirilmelerine bağlamaktadırlar. Önceki yerlerinden (sanayi de derme çatma da olsa kendilerine ait bahçeli evlerden) çıkmış/çıkarılmış olmanın yaşam biçimlerini derinden etkilediğini söyleyen Romanlar, sürekli göçe zorlanmanın kendilerinde gelecek kaygısı, güvensizlik yarattığını vurgulamaktadırlar. Romanların Samsun'a 1920'lerde geldikleri dikkate alındığı vakit yaklaşık 70 yılda 3 kez yer değiştirmeleri ile tam olarak yerleşik olamamaları arasında ilişki olduğu düşünülmektedir. Bir türlü yerleşik düzen kuramayan özellikle TOKİ 200 Evler Mahallesi'nde yaşayan Romanların düzenli iş olanağı elde etmesi ve sebatla çalışıp uzun süreli planlar yapabilmesi de olanaklı olmamıştır. Bu kapsamda ilk kuşağın dahil olduğu işler, aile büyüklükleri, birikimlerinin olup olmaması, daha sonraki kuşakların yaşam şansını derinden etkilemiştir. Her kuşak yer değiştirmek zorunda kalan bu grubun yerleşik olma, birikim yapma ve birikimlerini bir sonraki kuşağa aktarma şansları olmamıştır. Böylece daha "yoksul", "gariban", "fakir" kalmışlardır. Yavuz Selim Mahallesi ise daha "zengin" ve "sosyete" olabilmektedir. Her ne kadar iki mahalle arasında göreceli olarak küçük değişiklikler olsa da, genel olarak her iki mahallenin yaşam deneyimleri benzerdir: Kısa eğitim, düzensiz işler, erken evlenme, ana toplumsal yapıya katılmama, iş piyasasının ve sosyal hayatın periferinde yaşama ortaktır.(Tar vd.,2011)

Aras'ın (2009)yapmış olduğu çalışmasında belirttiği üzere yapılan kentsel dönüşüm politikaları salt mekansal bir değişiklik oluşturmamıştır.İstihdam sorununa yol açmıştır.

Cankurtaran ve Menzilhazır mahallelerindeki konutların, enformel sektörün değişen gelir düzeyine göre yeniden şekillenebilen (oda eklenmesi vb.) esnek bir yapı karakteri gösterdiği görülmektedir.Bu doğrultuda sosyal hizmet uygulamalarının ekonomik boyutu kültürle bağlantılı olarak algılanması gerekliliği görülmektedir Kentsel dönüşüm Türkiye'nin bir çok kentinde uygulanan bir sosyal politika haline gelmiştir.Bu uygulama ile Kentsel dönüşüm projeleri; yoksulları,emekçileri ve marjinal grupları kentlerin dışında oluşturulan yeni yaşam alanlarına gitmeye zorlamakta ve çekici kentsel mekânları varlıklı grupların ve sermayenin kullanımına açma kaygısı taşımaktadır.Bu özellikleriyle kentsel dönüşüm projeleri; yoksul ve marjinal gruplar başta olmak üzere,hemen hemen tüm kentlilerin barınma ve konut haklarına yönelik saldırıları da içermekte ve yerleşme özgürlüklerini ihlal etmektedir.(Ergün ve Gül,2010)

Yaratılan mekân, modern kentte de benzer bir ideolojik amaca sahiptir. Kısmen, toplumdaki egemen grup ve kurumların yürürlükteki ideolojisini yansıtır; kısmen de piyasa güçlerinin. Yöre halkının neredeyse tamamı, TOKİ'nin kendilerine vermek istediği apartman dairelerinin -bedellerinin güçlerini aşması bir yana- kendi isteklerine, yaşam tarzlarına, kültürlerine uygun olmadığını düşünüyor. Geniş Çingene ailelerinin ancak bahçeli, sokağa yüzü olan, çocukların oynayabileceği, komşularla yakın ilişki kurulabilecek, bir-iki katlı evlerde yaşayabileceğini söylüyorlar. Kentsel dönüşüm kapsamında kendilerine konut tahsis edilmesi, bir başka deyişle TOKİ'nin başka yerde çok katlı apartmanlardan daire satması yerine, kendi göreneklerine, yaşam biçimlerine göre tasarlanmış, az katlı, müstakil, bahçeli evler verilmesini istiyorlar.(Uğurlu ve Duru,2011:96)

Osmanlı döneminde de buna benzer politikalar düzenlenmiştir.Çingenelelerin göçebe hayat sürdürmelerinden dolayı,onların harçlarını düzenli olarak toplayamamış ve bundan ötürü de Çingeneleleri yerleşik hayata geçirmek için onlara toprak vermek suretiyle ziraat yapmalarını teşvik etmiştir.(Altınöz, 2007)Ancak bu uygulama da başarılı olunamamıştır.

Bu bağlamda kentsel dönüşüm projeleri Romanlar için tedirgin edici bir süreçtir.Egemen kültürün olumlu bir yapılanma ve birlikte olmaya yönelik uygulamaya çalıştığı politikanın Romanların kültürünü dışladığı ve üretilen çözümün hedef kitlenin sosyal, duygusal, ekonomik beklentileriyle çakıştığı fark edilmiştir.Aslında bu politikanın 'sizin için' söylemi altında gizil olarak yapılan zorunlu bir göçe maruz bırakıldığı düşünülmektedir.Bir mahallenin yok edilmesi, anıların tahripi olarak hissedilip, yapılan kentsel dönüşüm projelerine karşı psikolojik bir reddedişe sebep olabilir.

Türkiye'de etnik ve kültürel kimlik konuları uzun yıllar tabu olduğu ve ceza kanunlarına göre suç sayılabildiği için sosyal bilimler de bu konulardan uzak durmuştur. 1980'ler den 2000'li yıllar arasındaki "düşük yoğunluklu çatışma dönemi" etnik ve kültürel kimlik konularında hakim politik dilin dışında konuşmanın hukuki müeyyideleri sosyal bilimlerin bu konuda suskun kalmasına neden olmuştur. Bu nedenle Türkiye'de toplumsal sorunların çözümüne katkı yapabilmesi için sosyal bilimlerin, özellikle resmi kültür ve kimlik politikalarının dışarıda bıraktığı, görmezden geldiği kültürler, kimlikler

ve coğrafyalar konusunda bilgi üretmesi gerektiği açıktır. Böylece sorunlu olan tekçi kültür ve kimlik anlayışının yerine, politik çözümler için üretken olan çoğulculuk ve kültürlerarasılık fikrinin gelişimi yönünde mesafe alınabilecektir.(Sarı, 2009)

Aşkın(2012) bir makalesinde ‘Türkiye’de uygulanan sosyal politikalarla ilgili ‘Hak temelli politikalar aracılığıyla gereksinimi olan kesimlere gelir aktarılması, gereksinimden kurtulma hakkının da bir gereğidir. Çoğu, çalışan yoksul kategorisinde olan Çingene/Roman toplumuna, temel fizyolojik gereksinimler arasında yer alan yeme, içme ve barınma için –“namerde gereksinim duymayacakları” ölçüde– hak temelli gelirin aktarılması, yaşamlarını sürdürmeleri için vazgeçilmez olan temel gereksinimlerin güvenceli bir şekilde karşılanması ve gelecek kaygısından kurtulmaları için elzemdir. Bu gelir aktarımının, “şartlı gelir aktarımı” gibi düzensizlikler içermemesi de gereklidir. Bu uygulamalar, kısa erimde, Çingene/Roman toplumunda yaygın olan yoksulluk sorununun etkisinin azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Uzun erimde ise, yoksulluğu ortadan kaldıracak ve Çingene/Roman toplumunun içinde bulunduğu eşitsizlikleri azaltacak, özellikle gelir düzeylerini yükseltecek ve onlara yeni iş alanları açacak politika ve uygulamalara yönelmelidir.’diyerek sosyal hizmetlerin bir başka duruşuna vurgu yapmıştır.

Önemli bir nokta Türkiye’de sosyal yardım sisteminin Romanlar gibi geçimleri belirsiz gruplar nezdinde, belirsizlikleri giderecek düzenli bir yaşam sunamamasıdır.Sosyal yardım sisteminin en önemli sorunu ise damgalayıcı bir karaktere sahip olmasıdır.Bağımlı sıfatından kurtulmanın yani bağımsız olabilmenin yolu aileyi geçindirecek bir maaşa sahip olmaktır.(Akkan vd.,2011:86)

Romanlara yönelik sosyal politikaları düşünürken Roman mekanını ve geçim stratejilerini dikkate almak gerekiyor.Romanların mahalle temelli yaşamlarının devamlılığı geçim stratejileri ve dayanışma ağları açısından önemli.Ancak gettolaşmış mahallelerde süren içedönük yaşam, bu ayrılmış mekanların dışına çıkamayan, şehir yaşamı ile bağları kopuk bir Roman topluluğu da yaratıyor.Bu şehrin sakıncalı mekanları şehrin gözünde zapturapt altına alınması gereken bir alandır.Gece kondu dönüşüm projeleri de Roman mekanlarının dağıtılması fikri üzerine inşa ediliyor.Mekanın dağıtılması Romanların sosyal dışlanma sorunlarına çare olduğu söylenemez.Bunun yolu kentsel dönüşüm projeleriyle yeni gettolar yaratmak değil,

Romanların yaşamlarının devamlılığını sağlayacak, yerinden iyileştirme politikaları ile bu mekanları elverişli koşullara sahip barınma alanlarına dönüştürmek.Bu bağlamda Romanların konut koşullarının bir barınma hakkı sorunu olarak ele alınması gerekiyor.(Akkan vd.,2011:100)

Sosyal Hizmet uygulamalarında Kamu Sektörü olduğu kadar, özel sektöre ve Sivil Toplum Kuruluşlarının da (STK) sosyal politikaya önemli bir desteği vardır.İyi proje ve sosyal politika uygulamalarından örnekler verilecektir.Bu doğrultuda projeler ve uygulamalar üreten bir dernek ‘Sıfır ayrımcılık Derneği’ dir.Sıfır Ayrımcılık Derneği Romanlara Yönelik ‘Romanlar İçin Araştırma ve Danışma Ofisi’ kurulması ve sürdürülmesi projesi ile Roman Çalıştay Raporu’nda ortaya çıkan temel sorunlar ile ilişkilerin önerilerin hayata geçirilebilmeleri yönünde çalışmalar yapmayı amaçlamıştır.Geniş çaplı bir Ulusal merkez yerine İstanbul’un Roman mahallelerinde çalışabilecek, İstanbul merkezli bir danışma ofisinin ve zaman içinde ofisin deneyimleri doğrultusunda projenin İstanbul dışını kapsayacak biçimde genişletilmesi amaçlanmıştır.Proje kapsamında İstanbul’un 6 farklı mahallesinde topluluk eğitimleri gerçekleştirilmiştir.Proje kapsamında barınma ile ilgili sıkıntılar yaşayan mahallelere hukuksal danışmanlık hizmeti de verilmiştir.Yine çocuk doktoru ve psikolog mahallelerde bilgilendirme toplantıları ve sağlık taraması gerçekleştirilmiştir.Romanlara yaşadıkları tüm sorunlarla ilgili danışmanlık hizmeti verilmiştir.(www.sifirayrimcilik.net).

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Eylem 1.2 Gençlik Girişimi olan, 2012-2013 akademik yılında yapılan “ Roman-ca Bir Önleme: Müzik” projesi’.Proje ekibi Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü lisans ve yüksek lisans öğrencileri olup, öğrenimlerine devam etmektedirler. Çocukların tüm yaşam haklarına eşit bir biçimde ulaşmaları gerektiğini düşünen grubumuz bu şartlardan hem kültürel yapılanmalarından hem sosyo-ekonomik yaşamdan kaynaklı yeterince faydalanamayan Roman çocuklara rehberlik etmeyi misyon edinmiştir. Roman çocukların kaderlerinin sadece çöp toplamak ve dom, lom, Çingene, elekçi, arabacı gibi etiketlerle anılmak ve ötekileştirilmek olmadığına inanan ve bu doğrultuda bir araya gelen grubumuz, maddeye ve suça (b)ulaşmada sosyal ve psikolojik şartlar açısından risk altında olan

genç roman arkadaşlarımız için koruyucu, önleyici ve eğitime, spora, müziğe teşvik edici bir çalışmalar yapmıştır. (www.aynihavaneffesses.com)

Romanların vatandaşlık haklarına erişim projesi 2011 yılında Romanların İstanbul'da yaşadığı 5 mahallede yürütülmüştür. Proje kapsamında mahalleler ziyaret edilerek dernek temsilcileri, mahalle temsilcileri, saha araştırmacıları yerel ve kamu yöneticileri ile görüşmeler yapılmıştır. 5 mahallede Roman temsilcileri ile ayrı ayrı atölyeler formatında buluşmalar gerçekleştirilmiş ve bu buluşmalarda çocuklar ve kadınlar yönelik deneyim paylaşım atölyeleri yürütülmüştür. Çocuklara resim ve jonglor atölyeleri gerçekleştirilmiştir. Çatalca Roman Kadın kollarının oluşmasına katkı sunulmuştur. (www.sifirayrimcilik.net)

Sakarya'da bohçacılık yapan 100'ü aşkın Roman kadın, Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı'ndan aldığı mikro kredi sayesinde işlerini sürdürüyor. Verdikleri mikro kredi miktarının 2 bin 500 TL'ye kadar çıkabildiğini ve yüzde 3 faizli olduğunu belirten dernek yöneticisi Gümüş, şöyle konuştu: İlk etapta bu para az gibi görünebilir, ancak kadınlar küçük sermayelerle, az borçlanarak yapacakları ya da yapmayı düşündükleri işi geliştirebiliyor veya kurabiliyorlar. Yıllardır birçok kadınıımız kredi kullandı. Son birkaç yıldır Roman kadınlarımızdan da büyük bir ilgi var. Roman kadınlar genelde bohçacılık yapıyorlar, ya da eşiyle birlikte hurda satıyorlar. (www.cingeneyiz.org)

Ceyhan Belediye Başkanı Hüseyin Sözlü, ilçede yaşayan Roman vatandaşlara yönelik "Bambu Örme" projesi başlatarak, bu bölgede yaşayan Romanları iş sahibi yapacaklarını söyledi. Başkan Sözlü, yaptığı açıklamada, Milli Eğitim Müdürlüğü ve Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü ile işbirliği halinde düzenleyecekleri kursların ardından hayata geçirecekleri proje ile Ceyhan'daki Roman vatandaşlara yeni bir iş olanağı sunacaklarını belirtti. (www.cingeneyiz.org)

Hendek Kaymakamlığı Romanların iş edinmesi ve sosyalleşmesi için proje hazırladı. Projeye göre, Romanlar önce kurs verilerek meslek sahibi yapılacak daha sonra işe yerleştirilecek. İşe yerleştirilen Romanların sigorta primini ve asgari ücretin yarısı kadar maaşı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı karşılayacak. 50 Roman projeden yararlanmak için başvuruda bulundu. (www.haberler.com)

Samsun'un Canik İlçesi'nde 514 öğrencisi bulunan Emrullah Efendi İlköğretim Okulu'nda eğitim öğretim gören 254 Roman öğrencinin büyük çoğunluğunun derslere girmemesi üzerine, sorunu çözmek isteyen okul yönetimi ilginç bir yönteme başvurdu. Okul bünyesinde mehter takımı ve Türk Sanat Müziği korusu oluşturuldu, müziğe düşkünlükleriyle bilinen Roman öğrenciler okula ve derslerine bağlandı.(www.cingeneyiz.org)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YALOVA ROMANLARININ KİMLİK, KÜLTÜR, DEĞİŞİM VE SOSYAL HİZMET ALGILARINA YÖNELİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Romanlar dünyanın dört bir tarafında, ülkemizin bir çok ilinde yaşayan ve hala kimliklerini koruyan bir kültürün taşıyıcılarıdır. Her ilin, her ülkenin farklı yaşamsal koşulları olsa da roman kimliğinde kolektif olarak yapılmış bir anlaşma gibi değişim ve gelişime karşı koyma duruşu bizleri onları daha yakından tanımaya itmiştir. Yapılan çalışma ve gözlemlerde bir çok yönden dezavantajlı olduğu görülen Roman toplumunun nesiller arası kültürünü öğrenmek, değişim ve gelişime ve sosyal sorunlara bakış açılarını ortaya çıkarma ihtiyacı duyulmuştur. Bu doğrultuda kimlik, kültür, değişim ve sosyal sorunlar başlıklarında tüm yaşamsal faaliyetlerini ve problemlerinin araştırılması çalışmamızın hedef temasıdır. Son olarak da sosyal hizmetten ne anladıkları ve ne anlamak istedikleri değerlendirilecektir.

3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma Yalova şehrinde yaşayan roman vatandaşların sorunlarının odak grup görüşmesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda onların taleplerine ve kültürlerine uygun bir sosyal hizmet modeli geliştirme amacı güdülmüştür. Roman vatandaşlara yönelik kültürel incelemeler ve sosyal hizmet uygulamaları, Romanların algısını öğrenmek ve yeni bir model oluşturmak hedefler arasındadır.

Araştırmanın bir amacı da farklı görülen Roman kültürünü anlama çabasıdır. Yalova ili metropol şehirlerin arasında kalmış fakat yaşam standardını koruyan, sosyoekonomik seviyesi yüksek bir il olması nedeniyle incelenmesi ve yeni bir çalışma üretilmesi kolay olacağı düşünülen bir ildir. Bu anlamda yapılan çalışma birçok ili yansıtacağı düşünülmektedir. Araştırmamız aynı zamanda Romanların Yalova'daki durumu diğer illerdeki durumlarını kıyaslama imkanı sunacaktır. Roman toplumunu daha çok tanıyıp onları anlamak amaçlarımız arasındadır. Gettolar halinde yaşayan Romanlar çağın ortasında başka çağa ait gibi yaşıyor olmaları nedeniyle hayata katılım ve yaşam

haklarından eşit ölçüde yararlanamamaktadırlar. Zira Romanlar toplumun hem sınıfsal yapısından hem statü düzeninden kaynaklanan eşitsizliklere maruz kalan sosyal gruplardandır. Bir yandan düzensiz işlerde düşük ücretle ve genellikle el emeğiyle çalışan “vasıfsız” işçilerin oluşturduğu bir düzenek, emeği sömüren bir düzenek ya da düzenli ücret kazanabilecekleri işlerden sürekli uzak tutulmuşlardır. Diğer yandan Romanlar hâkim kültürde genellikle “hor görülen” bir sosyo-kültürel gruptur. Yani Romanlar hem kültürel hem de sosyo- ekonomik açıdan egemen kültürün altındaki gruplardan birini oluştururlar.

Romanların kültürel yapılarını korumaya yönelik tutumlarının toplum kaynaklı mı yoksa bireysel olarak oluşturdukları bir tutum mu olduğu konusu araştırılması gereken önemli bir konudur. Romanların ekonomik ve iş gücü piyasasının arka planı, Roman hane halkının ekonomik gelişmesi için iş yönelimlerini belirlemek ve Romanlara dönük sosyal harcamaları görmek arz ve talep arasındaki bağlantıyı belirleyip, işgücü piyasasındaki nihaî durum doğrultusunda romanlara yönelik bir istihdam önerisi hazırlamak amaçlanan durumlar arasındadır. Sosyal konum ve durum başlığı, toplam nüfus içindeki romanların demografik dağılımı ve özellikleri, gelir dağılımı ve göreceli fakirlik (gelir durumunun yetersizliği), eğitim, sosyal koruma, barınma (mesken), sağlık, ulaşım, bölgesel ve sosyo-ekonomik farklılıkları değerlendirmek amaçlar arasındadır.

Bu araştırmayı yaparken ulaşılmaya çalışılan Romanlara yönelik var olan olumsuz imgelerin yanlışlığını ortaya çıkarmak değildir: Kalıp yargılar ve önyargılar nedeniyle birçoğunun derinden yaşadığı yoksulluğu ve sosyal eşitsizliği görmemizi engelleyen duvarları yıkıp sosyal hizmet çalışmalarında eylemsiz merhamet bakış açısını ortadan kaldırmaktır, hedeflenen eyleme dönük bakış açısı edinmektir.

Kriminal olayların aktörü niteliğinde olan Romanlar egemen anlayışın istekleri doğrultusunda rollere girmektedirler. Zorunlu oyuncu olarak Romanlar, Roman olmayanlar tarafından verilen\lütfedilen herhangi bir rolü hayat karesine girmek gayesiyle oynamaktadırlar. Bu bazen herhangi bir suç ile bazen ise filmin eğlendiren aktörü rolüyle olmaktadır. Romanlar çok az olarak herşeyden bağımsız kendi gerçeklikleriyle değerlendiriliyorlar. Bu bağlamda birbirini besleyen etiketlerden

arındırma onları, popüler kültürün merhamet edilen nesnesi ya da öfkelenilen öznesi olmaktan çıkaracaktır.

Sosyal politika önerilerinde ise Roman işgücünün istihdama katılımını kolaylaştırmak, Roman vatandaşların sosyal haklara, mallara ve hizmetlere ulaşabilmesini kolaylaştırmak (sosyal güvenlik ve destek hizmetleri, sosyal hizmet ve sosyal yardımlar, sağlık ve bakım hizmetleri, eğitim, barınma politikaları ve ulaşım), sosyal dışlanma riskine karşı özel olarak korunması ve sosyal koruma altına alınması gibi alt başlıklardan yola çıkarak, stratejik plân ve program belirlemeye yönelik araştırmalar yapmak amaçlarımız arasındadır.

Odak grup görüşmeleri her yaş grubundan erkek ve kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Bu veriler bize nesiller arası kültür algısını ve değişimi gösterecektir. Değişime yönelik bakış açısının kuşaklar açısından tanımını yapmak kolaylaşacaktır.

3.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE GEREKÇESİ

Araştırmanın önemi elde edilen veriler ile Roman kimliğini tanımak mümkün olup oluşturdukları kültürü anlayarak her türlü iç ve dış sosyal politikayı var oldukları zeminden beslenerek hazırlamaktır. Zaman içerisinde göstermiş oldukları değişim veya sabit tutumları izlemek sosyal hizmet müdahalelerinde doğru bilinen yanlışları gözden geçirilmesini sağlayacaktır. Araştırmada eğer Roman toplumunun kültüründe bir değişimden öte bir asimilasyon fark edilirse bunun hangi sürecin çıktısı olduğunu gözden geçirilmesinin sağlayacaktır. Araştırma sosyal hizmet mesleğine çokkültürlülüğün önemi noktasında katkı sağlayıp, politika üretmede içeriden, toplumun kültüründen gelen öneriler ile katma değer sağlayacaktır.

3.4. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Romanlar ülkemizde ve dünyada kastlarından çıkmamaya yönelik gizil bir sözleşme imzalamış gibi toplumla arasında sınırlar olan bir topluluktur. Araştırma konumuz Romanların değişen ve gelişen dünyada değişememe ve gelişeme durumu yani çağın kaynaklarından minimum fayda sağladığı düşüncesidir. Bu bağlamda kültür ve yaşamlarını iyi anlayamamak önemli bir problemdir. Kendilerine özgü bir yaşam biçimleri olan romanların kimlik algıları ve kendi oluşturdukları örgütsel yapının fark edilmemiş olması tasarlanan sosyal politika uygulamalarını havada bırakmaktadır.

Sonuç olarak gelişim, değişim olarak algılanıp asimile edilmeye çalışılan uygulamalar ters tepmiş veya etkin olamamıştır. Yapılan çalışmalarda kültürün dışlanması önemli bir gedik oluşturmaktadır.

Günümüzde küreselleşme süreci evrensellik ve yerellik arasında bir gerilim içermektedir. Bir yandan Francis Fukuyama'nın serbest pazar ideolojisiyle liberal demokrasinin nihai evrensel zaferini muştulayan "tarihin sonu" tezi dünyada giderek artan kültürel homojenleşmeye işaret etmektedir. Diğer yandansa yerel çelişkiler siyasi eylemlerin ve söylemlerin kurgulanmasını büyük oranda belirlemeye başlamıştır ve bu süreç kültürel heterojenleşme eğilimiyle tanımlanmaktadır. Çok kültürlülük konusundaki güncel tartışmalar siyasi kimliğin giderek sorunsallaşan niteliğine ayna tutmakta ve "modern akılcı bireyin" tarihin imtiyazlı öznesi olduğu iddiasının altını oymaktadır. Çok kültürlülük teorisyenlerine göre "evrensel vatandaşın" bedensizleştirilmiş ve öznel bağlarından koparılmış bir özne olduğu iddiası "hâkim sosyal grupların" kültürlerine ve yaşam tarzlarına evrensellik atfederek sosyal hiyerarşileri meşrulaştırılmaktadır. Çok kültürlülüğü savunanların temel iddiası "modern bireyin" sınıfsal ya da ulusal kimlikler üzerinden tanımlandığı hâkim formların artık toplumu bir arada tutma işlevini yerine getiremediği, yani farklılıkları aynılık içinde çözmekte başarısız olduğudur. Bu iddiayı öne sürenler, liberal kamusal alanın çeşitli kültürel kimliklere kendilerini ifade etme imkânı verecek şekilde yeniden yapılandırılmasını savunmaktadırlar. (Bayraktar, 2011) Bu bağlamda değerlendirirsek Romanlar bu akımın tam tersi yaklaşımla çeşitli politikalara cebri veya daha modernize edilmiş cebri politikalarla başkalaştırılmışlar ya da başkalaştırılmaya çalışılıyorlar. Bu doğrultuda izlenen politikalar değerlendirilip, ağırlıklı olarak kimliğe özgü değerlendirmeler yapılacaktır. Etnik/kültürel farklılıklar çoğulcu anlayışa adapte olma adına değiştirilmeli mi yoksa geliştirilmeli mi sorusuna cevap aramak araştırmanın önemli bir boyutu olacaktır.

3.5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZİ

Roman vatandaşların gelişen dünyada gelişmeyen ve değişmeyen bir toplum olduğu fikri araştırmamızın hipotezidir. Bu gelişmenin önündeki dirençlerinin toplumsal olan psikolojik baskıların savunma mekanizması olduğu düşünülmektedir. Yine Roman vatandaşlara yönelik yapılan sosyal hizmet uygulamaları kültür ve kimlik öğeleri göz ardı edildiğinden amacına ulaşmamış sosyal hizmet müdahaleleri olduğu

düşünülmektedir.Klişe bir örnekle açıklarsak acıkan bir topluma balık vermek yerine balık tutmayı öğretmek de aslında özgür seçim değildir.Topluma ne yemek istediği sorulmalıdır.Toplumun arzusu, taleplerinin sorulmasıdır.Zira ikiden birini seçme zorunluluk alanını arttırmaktan başka bir durum olmamaktadır.

3.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Araştırmanın konusu belirlendikten sonra literatür taraması yapılmış ve ilgili kaynaklar incelenmiştir. Araştırma, teorik ve alan araştırması olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Çalışmanın teorik kısmında nitel araştırma yöntem ve tekniklerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırma Yalova şehrinde yaşayan Romanların kimlik, kültür, değişim ve sosyal hizmet algılarının odak grup görüşmesi yöntemi ile belirlenmesi amacıyla niteliksel (kalitatif) olarak gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma daha çok tanımlayıcı bir araştırmadır.Ancak tanımlayıcı araştırmalar ile açıklayıcı araştırmalar arasındaki geçiş özelliği bu araştırmaya yansıtacak ve zaman zaman neden ve çözümler üzerinde de durulacaktır.Bu araştırmanın temelinde ‘alan araştırması’ ‘bulunmaktadır.Aynı zamanda alan çalışması içerisinde araştırma tasarımı projenin her aşamasında işleyen reflektif bir süreç olarak gelişmiştir.Araştırmacı alan çalışması yapmak için Romanlar’ın düğün, cenaze, sünnet gibi sosyal ortamlarında bulunmuştur.

Bu çalışma, Yalova’da Romanlar’ın kültürlerarası ilişkilere ve etnik gruplar arasında kültürel sınırların nasıl oluşturulduğu ve korunduğuna, bu sınır ve/veya ayrımların kültürel kimlik inşasındaki rolüne odaklandığından; niteliksel veri, kültürel sınırların açığa çıktığı ve etnik topluluk ilişkilerinin incelenebileceği kategorilerde toplanmıştır. Bu kategorik başlıklar: Dil ve topluluk kimliğinin tanımlanma biçimleri; evlilik ve düğün; mahalleler, komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri; meslek, çalışma ve iş ilişkileri; bayramlar, cenaze ve taziyeler, örgütlenmeleri, medya izleme tercihleri ve anadilde yayıncılık; politik örgütlenme ve tercihler. Bu kategorilerde niteliksel veri oluşturmak için Yalova ‘da yapılan alan araştırması 2012 ve 2013 yılları arasında gerçekleştirilmiş ve araştırmada niteliksel veri oluşturmak için odak grup görüşmesi, katılımlı gözlem ve doküman inceleme teknikleri kullanılmıştır.(Karasar,2011)

3.6.1. EVREN

Yalova'nın toplam nüfusu 209.500'tir. İl merkezi nüfusu ise 101.100'dür. 2010 Tük verilerine göre ilimizde merkez ilçeye beraber 6 ilçe, 9 belde ve 43 köy vardır. Armutlu Yarımadası'nın kuzey kıyısı ile Samanlı Dağları'nın kuzey eteklerine kurulmuş olan Yalova, Türkiye'nin Kuzeybatısında ve Marmara Bölgesi'nin güneydoğu kesiminde yer almaktadır. Kuzeyinde ve batısında Marmara Denizi, doğusunda Kocaeli İli, güneyinde Bursa İli ile Gemlik Körfezi yer almaktadır.

Marmara bölgesinde geçiş şehri denilebilecek Yalova ili bir çok ilin kozmopolit yansımaları sunmaktadır. Araştırmanın evreni Yalova ilindeki Romanları kapsamaktadır.

3.6.2. ÖRNEKLEM

Araştırma Yalova ilinin Bağlarbaşı mahallesinde oturan Romanlar üzerine yapılmıştır. Bağlarbaşı mahallesi Yalova ilinde merkez bölgesinde Roman nüfusunun yoğun olarak yaşadığı yerleşim bölgesidir. Araştırmanın örneklemini Yalova ilinde Merkez ilçesinde, Bağlarbaşı mahallesinde bulunan Roman vatandaşları kapsamaktadır. Her yaş grubu ve her cinsiyetten eşit katılımcılar seçilmiştir. Toplamda 36 kişiye odak grup görüşmeleri uygulanmıştır. Araştırma grupları kadın ve erkek, yaş gruplarına göre ergen ve yetişkin olarak 4 grup şeklinde oluşturulmuştur. Her grup 9 kişiden oluşmaktadır.

3.6.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Kalitatif yaklaşımın kullanıldığı bu araştırmada Romanların kimlik, kültür, değişim sürecini daha iyi anlayıp sorunlarının belirlenmesi ve sosyal hizmet algılarını belirlemek için veri toplama yöntemi olarak odak grup görüşmesi kullanılmıştır. Araştırmanın akış düzeni şema 1'de belirtilmiştir.

Şema 1: Araştırmanın Akış Şeması

Örnekleme seçimi

Grupların Oluşturulması

Odak Grup Görüşmesinin Birinci kısmı; Kimlik

Romanların kimliklerine yönelik genel tanımlayıcı bilgilerle ilgili veri toplama

Odak Grup Görüşmesinin İkinci Kısmı; Kültür

Romanların kültürlerine ve sosyal sorun alanlarına ilişkin veri toplama

Odak Grup Görüşmesinin Üçüncü Kısmı; Değişim ve Sosyal Hizmet Algısı

Romanların değişime yönelik algıları, sorunları, beklentileri ve sosyal hizmet algılarına ilişkin veri toplama

3.6.3.1. VERİ TOPLAMA FORMUNUN HAZIRLANMASI

Odak grup görüşmelerinde veri toplama aracı olarak görüşme kılavuzu kullanılmış ve görüşme soruları açıklama yapmaya ve ayrıntılı konuşmaya yön verecek şekilde açık uçlu sorulardan oluşmuştur. Görüşme kılavuzu 3 bölümden oluşmakta, her bir bölüm gerçekleştirilen 4 odak grup görüşmesinde sırasıyla kullanılmıştır. İlk bölümdeki sorular Romanların kimliğine yönelik olup yaş, eğitim, medeni durum, meslek kimlik alt kimlik üst kimlik algıları, göç geçmişi, sosyal güvenlik durumu, örgütsel yapılarına yönelik tanımlayıcı sorular yer almaktadır. İkinci bölümde Romanların kültürüne dönük sorulardır. Bu sorular aile tipleri, yöresel bayramları, gelenekleri, maddi manevi kültürel öğeleri, dini ritüelleri, cenaze, bayram, düğün ritüelleri, kadın-erkek rol kalıpları ,geleneksel rol (gelin, kayınvalide) algıları, ebeveyn rol kalıplarını içeren sorulardır. Son bölümde ise Romanların değişime yönelik tutumlarını anlamaya yönelik sorular ve sorun ve beklentileri, ruh sağlığına ilişkin sorunları ve nedenleri, sosyal devlet algıları, sosyal hizmet algılarına yönelik açık uçlu sorular yer almaktadır (EK I: Odak Grup Görüşme Formu).

3.6.3.2. ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ

Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş olan odak grup görüşmeleri ile toplanmış, buradan elde edilen veriler ışığında üyelere kimlik ,kültür, değişime ve sosyal hizmet algılarına yönelik sorular sorulmuştur. Grup üyelerinin sorunları dinlenmiş ve sorunlara geliştirilen sosyal hizmet prensipleri tartışılmıştır. Veri toplamak amacıyla gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri toplam 4 gruptan oluşmuştur.

3.6.3.2.1. ODAK GRUP GÖRÜŞMESİNİN YAPILANDIRILMASI

Odak grup görüşmeleri Roman mahallesinde oturan kişilerden rastgele seçilmiş olup her yaş grubundan kişilerle yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bu gruplar 12-21yaş arası genç erkek ve kızlardan oluşan ayrı iki gruptan ve yetişkin 21 yaş üstü kadın ve erkek olmak üzere iki gruptan oluşmaktadır. Araştırma kriterlerine uygun üyeler belirlendikten sonra bu kişilerle yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş ve yapılacak olan odak grup görüşmeleri hakkında bilgi verilmiştir. Her bir odak grup görüşmesine dahil edilecek grubun büyüklüğü ilgili literatürde de belirtildiği üzere homojen gruplarda en

az 5 en çok 12 kişi ile sınırlı olduğundan bu araştırmada grup büyüklüğü odak grup görüşmesi için 9 olarak belirlenmiştir (Altunışık vd.,2010)

Aşağıda yer alan şema 2’de gerçekleştirilmiş olan her bir odak grup görüşmesinin sırası,tarihleri ve grup büyüklüğü yer almaktadır (Şema 2).

Şema 2.Odak Grup Görüşme Kitleleri ve Görüşme Tarihleri

	Yaş Aralığı	Cinsiyet	Görüşme Tarihi
ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ 1	19-59	KADIN	23.05.2013
ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ 2	12-18	KADIN	26.05.2013
ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ 3	13-22	ERKEK	28.04.2013
ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ 4	36-47	ERKEK	27.05.2013

Odak grup görüşmeleri rahat ve informal bir ortamda 1-3 saat sürmektedir. Bu araştırmada her bir grup görüşme süresi 90 ile 120 dakika arasında değişmiştir. Grup büyüklüğü 9 kişi olduğu düşünüldüğünde ve her birine literatürde belirtildiği üzere en az 10’ar dakika konuşma süresi tanındığından bu sürenin her bir görüşmenin amacına ulaşmasında yeterli olacağı düşünülmüştür. (Altunışık vd.,2010)

Odak grup görüşmeleri Yalova’da özel bir psikolojik danışmanlık merkezinde ve katılımcıların kendi evlerinde gerçekleştirilmiş, görüşme esnasında üyelerin birbiriyle etkileşim kurabilmesi için yuvarlak masa oturma şekli oluşturulmuştur. Görüşmelerin bölünmemesi ve üyelerin rahat bir şekilde görüşmeyi sürdürebilmeleri için toplantı ortamının düzenlenmesi araştırmacı tarafından oturum öncesi gerçekleştirilmiştir.

3.6.3.2.2. GÖRÜŞME AŞAMASI

Grup oturumları 4 ayrı gruba uygulanmış olup bu oturumlar 26.04.2013 ile 26.05.2013 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu süre zarfında toplam 36 bireye ulaşılmıştır. İlk grup ile uygulama 28.04.2013 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Grup oturumları bireysel danışma merkezinde ve katılımcıların ev ortamlarında saat 17.00 ile 18.00 arası gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamada toplam 9 bireye ulaşılmıştır. İlk gruptan sonra 2. ve 3. gruplar uygulamaya dâhil edilmiştir. İkinci gruba uygulama 23.05.2013 tarihinde yapılmış ve bu grupta toplam 9 bireye ulaşılmıştır. Üçüncü grup uygulaması da 26.05.2013 tarihinde gerçekleştirilmiş ve burada da 9 bireye ulaşılmıştır. Dördüncü grup uygulaması 27.05.2013 tarihinde yapılmış ve bu grupta toplam 9 kişiye ulaşılmıştır. Oturumlarda kayıt cihazı kullanılmış aynı zamanda sosyal hizmet bölümü öğrencileri görüşmelere gözlemci olarak katılmış ve yazılı kayıt tutmuştur. Her bir grup oturumundan sonra araştırmacı ve gözlemci görüşmeyi birlikte kayıtlara geçirmişlerdir. Aşağıda gerçekleştirilmiş olan her bir odak grup görüşmelerinin içeriğine yönelik bilgiler yer almaktadır. Buna göre: Her bir üyeye soru cevapları için ortalama 5 dakika süre ayrılmıştır. Sorular kimlik, kültür, değişim ve sosyal hizmet başlıklarında üç grupta yapılandırılmıştır.

3.6.4. VERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Verilerin değerlendirilmesi; araştırmacı tarafından odak grup görüşmeleri aracılığıyla toplanmış verilerin dökümünün yapılması (kütük geliştirme) ve içerik analizi olarak iki aşamada gerçekleştirilmiştir.

Değerlendirmenin ilk aşamasında odak grup görüşmeleri sonucunda elde edilmiş verilerin yazılı dökümü gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde araştırmacı görüşmecilere gözlemci olarak katılan sosyal hizmet bölümü öğrencisi tuttuğu kayıtlar ile birlikte her oturumdan sonra verilerin dökümünü gerçekleştirmiştir. Araştırmacı odak grup görüşmelerinin içeriğini önceden ilgili literatür inceleyerek hazırlamış olduğu kütük geliştirme formu ile yazılı hale getirmiştir (Altunışık vd.,2010) Bu aşamada her bir üyeye oturuş durumuna göre bir numara verilerek her üyenin görüşmeye sözlü katılımı yazılı hale getirilmiştir (EK II).

Araştırmacı tarafından verilerin dökümü gerçekleştirildikten sonra elde edilmiş olan verilerin yorumlanması için niteliksel araştırma yöntemlerinde kullanılan içerik analizinden faydalanılmıştır. İçerik analizi verilerin kodlanması, ilgili temaların bulunması, bulunan kod ve temaların organize edilmesi ve yorumlanması olarak 4 aşamada gerçekleştirmiştir. (Yıldırım ve şimşek,2004)

İçerik analizinde ilk olarak araştırmacı tarafından kütük geliştirme formları ile daha önce dökümü yapılmış olan veriler kodlanmıştır. Kodlama işlemi araştırmacı tarafından elle gerçekleştirilmiş, dökümler arasında araştırma açısından önemli olduğu düşünölen bir kelime ya da cümle gibi bölümlere anlamlı isimler verilmiştir.Bu işlem için daha önceden dökümü yapılmış olan kütük geliştirme formlarından geliştirilmiş olan kütük değerlendirme formları kullanılmıştır. Bu formlarda üyelerin vermiş olduğu anlamlı cevaplar araştırmanın önceden ilgili literatür çalışması aracılığıyla oluşturduğu kod listesi yardımıyla kodlanmıştır.

Kodlama işlemi gerçekleştikten sonra kodlarla ilgili temaların bulunması amacıyla kodlar konuyla ilgili temalara göre kategorize edilmiştir. Temalar yine araştırmacının konuyla ilgili önceden incelemiş olduğu literatür bilgileri aracılığıyla belirlenmiştir.

3.6.5. SINIRLILIKLAR

Araştırma Yalova ilindeki Romanları kapsaması,odak grup görüşmesine katılan örnekleme sınırlı olması araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.Odak grup görüşmesinin sübjektif bir yöntem olması da araştırmanın sınırlılıklarına dahil edilebilir.Fakat derinlemesine yapılan çalışmalarda bu tip uygulamalar daha verimli olmaktadır. Sübjektif yöntem olması açısından sonuçlar genellenemez.

3.6.6. ARAşTIRMANIN ETİK YÖNLERİ

Araştırmada katılımcılara araştırmanın amacı, şekli, süresi ve sonuçların sunumu hakkında bilgi verilmiş ve görüşmelere katılma durumu için yazılı ve sözlü onaylarına başvurulmuştur.

Araştırmada görüşme yeri, ortamı ve tekniği konusunda grubun duyarlılıkları dikkate alınmış görüşme öncesi ve sırasında uygun hazırlıklar gerçekleştirilmiştir.Görüşmelerde kişiye saygı-bütönlüğe ve mahremiyete saygı ilkeleri dikkate alınarak görüşme raporları

tutulmuştur.Araştırmada örnekleme oluşturan bireylerin isimleri gizli tutulmuş, raporlarda oturuş sırasına göre numaralandırma sistemi kullanılmıştır.

3.6.7. KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Araştırma kapsamında Bağlarbaşı mahallesinde Romanlar evlerinde yapılan odak grup görüşmelerinde ilgili ve alakalı olmuşlardır.Tek sorun saat noktasında disiplinli olmadıkları için verilen saatlerin belli bir süre sonrasında bir araya gelinmiştir.Görüşmeler sonrasında araştırmacılar yeniden davet edilmiş olup, görüşmelerden memnun kalmışlardır.Ergen erkekler sıkıldıkları için onlarla görüşmelerde kontrol etmek dikkatlerini uyanık tutmak araştırmacıyı zorlamıştır.

3.7. BULGULAR VE YORUM

Araştırmada elde edilen bulgular Romanların tanıtıcı özelliklerini içeren kimlik bölümü, kültür bölümü ve değişim ve sosyal hizmet algılarını içeren 3 bölüm halinde sunulmuştur.Kimlik bölümü olan ilk bölümde Romanların tanıtıcı genel özellikleri, göç geçmişleri demografik bilgileri, gelir durumları genel hatlarıyla yaşam biçimlerine ilişkin bulgular yer almaktadır.Kültür bölümü olan ikinci bölüm ise Romanların aile yaşamları ve aile içi ilişkiler, eş seçme davranışları, kültürel bayramları, komşuluk akrabalık ilişkileri düğün ve cenaze ritüellerine ilişkin bulgular yer almaktadır.Değişim ve sosyal hizmet algısı başlıklı üçüncü bölümde ise Romanların kültürel ve yaşamsal değişimlere bakış açısı ve değişimin olup olmadığına ilişkin bulgular ve sosyal hizmet algılarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

3.7.1. KİMLİK

3.7.1.1. Romanların Tanıtıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırma kapsamına alınmış Romanların tanıtıcı özellikleri sunulmaktadır.Araştırmaya katılan Romanların tanıtıcı özelliklerine ilişkin veriler oluşturulmuş olan 4 grup tablolar halinde sunulacaktır. Bu gruplar genç kız ve erkekler ve yetişkin kadınlardan ve yetişkin erkeklerden oluşmaktadır.Yetişkin Roman kadınların tanıtıcı özellikler Tablo-1’de sunulmaktadır.Genç Roman kızların tanıtıcı özellikleri Tablo-2’de sunulmaktadır. Genç Roman erkeklerin tanıtıcı özellikler Tablo-3’de sunulmuştur.Yetişkin Roman erkeklerin tanıtıcı özellikleri Tablo-4’te

sunulmaktadır. Tablo-1’de görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınmış Roman kadınların %33.3’ü 19 ile 29 yaş aralığında olduğu ve benzer şekilde 50 ile 59 yaş aralığındaki Roman kadınlarında % 33.3 oranında olduğu gözlenmektedir.Bunu % 22.2 ile 30 ile 39 yaş arası kadınlar takip etmektedir.Araştırmada 40 ile 49 yaş arası kadınların yüzde dağılımları ise %11.1 ‘dir.Tablo-1’e göre araştırmada Roman kadınların %88.8 ‘i evli, % 11.1’inin ise eşi ölmüş duldur.Araştırma grubunu bu kısmında evlenmemiş,bekar kadın bulunmamaktadır.Tablo-1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan Roman kadınların %55.5’inin 3 çocuğu vardır.2 çocuğu olanların oranı ise %22.2 ‘dir.1 çocuğu olanların oranı ise % 22.2’dır.Araştırma kapsamın alınmış yetişkin Roman kadınların eğitim durumları incelendiğinde Tablo-1’e göre %66.6’sı ilkokul mezunu olduğu gözlenmektedir.%22.2’si ise ilkokulu terk etmiştir.%11.1’inin ise okuma yazma bilmiyor olduğu gözlenmektedir

Tablo1.Roman Kadınların Tanıtıcı Özellikleri(Odak Grup1)

		Sayı(9)	Yüzde(%)
YAŞ	19-29	3	33.3
	30-39	2	22.2
	40-49	1	11.1
	50-59	3	33.3
MEDENİ DURUM	Evli	8	88.8
	Bekar	-	-
	Dul	1	11.1
ÇOCUK SAYISI	1	2	22.2
	2	2	22.2
	3	5	55.5
	4	-	-
	5	-	-
EĞİTİM DURUMU	Okula gitmemiş	1	11.1
	İlkokul terk	2	22.2
	İlkokul	6	66.6
	Ortaokul	-	-
TOPLAM		9	100

Tablo-2’de Roman genç kızlardan oluşmuştur.Tablo-2’de görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınmış Roman genç kızların %33.3’ü 12 ile 14 yaş aralığındadır.Araştırmada 15 ile 18 yaş aralığındaki kızların yüzde dağılımları ise %66.6 ‘dır.

Tablo-2’ye göre araştırmada Roman kızların %88.8 ‘i bekar olup, % 11.1’i ise nişanlıdır.Araştırma grubunun bu kısmında evli katılımcı bulunmamaktadır.

Tablo-2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan Roman kızların % 44.4’ü 4 kardeştir.Bunu %33.3 ile 3 kardeş olanlar takip etmektedir.2 kardeş olanların yüzelik dilimi ise %22.2 ‘dir.

Araştırma kapsamına alınmış Roman genç kızların eğitim durumları incelendiğinde Tablo-2’ye göre %33.3’i ilkokul mezunu olduğu gözlenmektedir.%11.1 ‘i ise ilkokulu terk etmiştir.Bunu %22.2 ile ortaokul okuyanlar takip etmektedir.Roman genç kızların %11.1’i ise ortaokul mezunudur.Araştırma grubunun %22.2’sini ise lise okuyanlar oluşturmaktadır

Tablo2.Roman Genç Kızların Tanıtıcı Özellikler(Odak Grup 2)

		Sayı(9)	Yüzde(%)
YAŞ	12-14	3	33.3
	15-18	6	66.6
MEDENİ DURUM	Evli	-	-
	Bekar	8	88.8
	Nişanlı	1	11.1
KARDEŞ SAYISI	1	-	-
	2	4	44.4
	3	3	33.3
	4	-	-
	5	2	22.2
EĞİTİM DURUMU	İlkokul terk	1	11.1
	İlkokul	3	33.3
	Orta okul okuyor	2	22.2
	Orta okul	1	11.1
	Lise	2	22.2
TOPLAM		9	100

Tablo-3'te görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınmış Roman genç erkeklerin %33.3'ü 12 ile 14 yaş aralığındadır.Araştırmada 15 ile 18 yaş aralığındaki kızların yüzde dağılımları ise %66.6 'dır.

Tablo-3'e göre araştırmada Roman genç erkeklerin %77.7'si bekar olup, % 11.1'i ise nişanlıdır.%11'i ise evlidir.Tablo-3'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan Roman genç erkeklerin % 44.4'ü 2 kardeşdir.Bunu %33.3 ile 3 kardeş olanlar takip etmektedir.Tek kardeş olanların yüzdelik dilimi ise %11.1 'dir.8 kardeş olan katılımcının yüzde oranı ise %11.1'dir.

Araştırma kapsamına alınmış Roman genç erkeklerin eğitim durumları incelendiğinde Tablo-3'e göre %22.2'si ilkokul mezunu olduğu gözlenmektedir.%44.4 'ü ise ortaokul okumaktadırlar.Bunu %11.1 ile ortaokul mezunu takip etmektedir.Roman genç erkeklerin %11.1'i ise lise okumaktadır.Araştırma grubunun %11.1'ini ise üniversite okuyanlar oluşturmaktadır.

Tablo3.Roman Genç Erkeklerin Tanıtıcı Özellikleri(Odak grup3)

		Sayı(9)	Yüzde(%)
YAŞ	13-15	6	66.6
	16-22	3	33.3
MEDENİ DURUM	Evli	1	11.1
	Bekar	7	77.7
	Nişanlı	1	11.1
KARDEŞ SAYISI	1	1	11.1
	2	4	44.4
	3	3	33.3
	4	-	-
	5	-	-
	6	-	-
	7	-	-
	8	1	11.1
EĞİTİM DURUMU	İlkokul	2	22.2
	Ortaokul okuyor	4	44.4
	Orta okul	1	11.1
	Lise okuyor	1	11.1
	Üniversite	1	11.1
TOPLAM		9	100

Tablo-4'te görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınmış Roman erkeklerin %66'sının 36 ile 41 yaş aralığında olduğu gözlenmektedir. Araştırmada 37 ile 42 arası erkeklerin yüzde oranı ise %33.3'dür.

Tablo-4'e göre araştırmada Roman erkeklerin tamamı evli ölmüş olup araştırma grubunu bu kısmında evlenmemiş,bekar erkek bulunmamaktadır.

Tablo-4'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan Roman erkeklerin %44.4'ünün 2 çocuğu vardır.4 çocuğu olanların oranı ise %44.4'dür.1 çocuğu olanların oranı ise % 11.1'dir.

Araştırma kapsamına alınmış yetişkin Roman erkeklerin eğitim durumları incelendiğinde Tablo-4'e göre %88.8'i ilkokul okumamış, terk etmiş olduğu gözlenmektedir.%11.1 'i ise ilkokul mezunudur.

Tablo 4. Roman Yetişkin Erkeklerin Tanıtıcı Özellikleri(Odak Grup 4)

		Sayı(9)	Yüzde(%)
YAŞ	36-41	6	66,6
	42-47	3	33.3
MEDENİ DURUM	Evli	9	99.9
	Bekar	-	-
	Nişanlı	-	-
ÇOCUK SAYISI	1	1	11.1
	2	4	44.4
	3	4	44.4
	4	-	-
	5	-	-
EĞİTİM DURUMU	İlkokul terk	8	88.8
	İlkokul	1	11.1
	Ortaokul	-	-
	Lise	-	-
TOPLAM		9	100

Araştırmaya katılan Romanların göç geçmişlerinin çok eski zamanlara dayandığını ,Yalova'ya dedelerinin geldiğini bazıları ise Bursa'dan evlenip Yalova'ya taşındıklarını belirtmişlerdir.Göçmen hayat sürmediklerini ifade etmişlerdir.Göçmen Romanları kendilerinden ayrı tuttıkları gözlenmektedir.Atalarının ise hala akrabalarının yaşadığı

Bursa Yenişehir'den, Kemalpaşa'dan gelmiş olduklarını belirtmişleridir.Araştırma grubundaki katılımcıların bir çoğu kendilerini Yalovalı olarak tanımlamaktadırlar.

'...kadınının annesi 90 seneden beri burada...'(Grup1,üye2:29 ,evli,3 çocuklu)

'...anam buraya geldiğinde 9 tane ev varmış Yalova'da...'(Grup1üye7:53,evli,3 çocuklu)

Araştırmaya katılan kadınların hepsi ev hanımıdır.İçlerinden bazıları iş aradığını belirtmiştir. Marjinal sektörde(müzik, dans..) itibar gördüklerini belirten Roman kadınlar, diğer sektörlerde önemsenmediklerini düşünmektedirler.Dans etmeye hamamlara, düğünlere, kınalara çağrıldıklarında önemsendiklerini, herhangi bir işte ciddiye alınmadıklarını ifade etmişlerdir.

'...bak avukata gittim iş için, avukat şöyle baktı kıyafetime ama pantolon giyseydim belki sandalye koyardı altıma Çingeneyiz ya şimdi ama öbür türlü hamama mamama gidince sandalye koyuyorlar altımıza, nasıl oluyor bu...''(Grup1,üye 5: 36yaş ,evli ,2 çocuklu)

'...bizim de işimiz olsun ama temiz iş olsun,artık iş olmasın, merdiven işi ,temizlik işi...'(Grup1,üye 3:43 yaş evli,3çocuklu)

Araştırmaya katılan Roman genç kızların bir kısmı öğrencidir.Bir kısmı ise okulu bırakmış olup,çalışmamaktadırlar.Çalışmamalarının önlerinde ki engelin ailelerin izin vermemeleri,işe alınmadıklarını belirtmektedirler.İşe alınmama sebeplerini Roman olmaktan kaynaklandığını ifade ederken,okumamalarının ,diplomalarının olmamasının da etkisi olduğunu farkındadırlar.Aileden gördükleri hayat tarzlarını sürdürdüklerini ifade ederken, genç kızlar anneleri gibi temizlikçi ya da çöpe gitmek istemediklerini ifade etmektedirler.İçlerinden sadece bir katılımcı geleceğe dönük bir hayali vardır.Ne olmak istiyorsun sorusuna mimar olmak istediğini ifade etmiştir.

'....getirecek öyle verecek insanların başına birimizi, elimiz her işe çok yatkın ama çalışabileceğimiz yer yok,ama uzak olmasın uzak olursa göndermezler...'(Grup2,üye2:16 yaş,5 kardeş)

'...elişişi dikiş kursu, kuaför olabilir, nikah şekerleri süsleme,düğme dikimi, taş işleme ,düz t-shirtleri versinler işleyelim...'(Grup1üye1:15yaş,5kardeş)

Araştırmaya katılan genç Roman erkeklerin bir kısmı öğrencidir.Katılımcıların hepsi eğer günlük iş bulabilirler ise çalışmaktadırlar.Hurdaya gitme, müzisyenlik yapma,seyyar satıcılık gibi işleri yapmaktadırlar.Özellikle müzik sektöründe çalışan gençler yaşları tutmadığı halde çeşitli alkollü ve uygunsuz ortamlarda çalıştıklarını ifade etmektedirler.

Araştırma kapsamında ki yetişkin Roman erkeklerin meslekleri incelendiğinde %44.4'ü müzisyen olduğu görülmüştür.%11.1'i ise ayakkabı boyacıdır.Seyyar satıcı olanların yüzdelik dilimi ise %33.3'tür.Hasta olup hiç çalışamayan bir katılımcının yüzdelik dilimi ise %11.1'dir.Müzisyen olan katılımcılar başka işlerde çalışmakta zorlandıklarını ifade etmektedirler.

'...aydan aya iş gelecek aydan aya işe gideceğiz, yazın işte bir buçuk iki ay biliyorsun,100 tane müzisyen var kime ne düşecek, yazın 5-6 tane düğünle kalıyorsun, kışın boş geçiriyorsun...'(Grup4, üye9:41 yaş, evli, 3 çocuklu)

'...mesela kardeşim lağım, kazma kürek o işleri ben yapamam, bana belediye bandosu işi versin...'(Grup4, üye8:43 yaş, evli, 3 çocuk)

'...en büyük sorunumuz ekonomik sorun...'(Grup4 ,üye1:46 yaş, evli,3 çocuk)

'...sigorta olsun da her türlü iş olur, salatalık satıyoruz, polisler bırakmıyor, boyacılık yapıyorum ne gelirse 3, 5...'(Grup4,üye2:38 yaş,evli,2 çocuk)

'...boşanırız yakında, ekmek gelmesi lazım, çoluk çocuk dondurma istese yapma babam, yok diyoruz, böyle giderse boşanırız, okulda bir simit 750 kuruş, yeri geliyor bir kalemi iki çocuk birlikte kullanıyor, sabah geliyor abisine veriyor, napalım...'(Grup4, üye2:38 yaş,evli, 2 çocuklu)

'...İşimiz vardı bizim,yeni belediye başkanı geldi, attırdı biz, 30 kişi, kanalizasyonda çalışıyorduk, Roman olduğumuz için attılar bizi, oy vermicez bu sene, öteki başkan Romanları seviyordu...'(Grup4,üye2:38yaş, evli, 2 çocuklu)

Araştırmaya katılan Romanların %88.8'inin evlerinin kendi evleri olduğunu belirtmişlerdir.%11.1'i ise kirada oturmaktadır. Romanların evleri müstakil şekilde ya

da baraka şeklinde yapılmış olduğu gözlenmiştir.Araştırmada Romanların neredeyse tamamı yeşil kart olarak tanımladıkları fakirlik fonundan yararlanıyor, evli kadınların bir tanesi eşinin sigortasından yararlandığını belirtmiştir.Net bir gelirleri olmadığını belirten hem yetişkinler, hem genç katılımcılar,gündelik iş çıkarsa gittiklerini ifade etmektedirler.

Araştırma kapsamındaki Romanlar parti ya da dernek üyeliklerinin olmadığını belirtmişlerdir.Roman kadınlar ve kızlar banka hesaplarının olmadığını ifade ederken ,Roman genç erkeklerden bazıları banka hesaplarının olduğunu para biriktirdiklerini belirtmişlerdir.Roman yetişkin erkekler ise bugün bulup bugün yiyoruz şeklinde ifade etmektedirler.Kendilerine ait bir dernek başkanlarını olduğunu fakat onu kendilerinin seçmediğini ifade etmişlerdir.Dernek başkanlarını kendileri seçmediğini ve hiçbir hizmet vermediğini ifade etmişlerdir. Herhangi bir örgütsel bağlantıları olmadığını belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamına alınmış Romanların boş zamanlarında neler yaptığı sorulduğunda sosyal hayatlarının kısıtlı olduğundan çocuk ve ev işleriyle ilgilendiklerini, Roman kadınlar ve kızları boş vakitleri kalırsa müzik açıp oynadıklarını belirtmişlerdir.Roman erkekler ise çoğunlukla müzik aleti çalarak geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

'...valla çocuklar var boş zaman yok, kızken akşama kadar yatıyordum..'(Grup1,Üye 4:19yaş, evli, 1 çocuklu)

'...geziyordum, tozuyordum, nerde bir sanatçı ben oradaydım..'(Grup1,Üye 1:23 yaş ,evli, 2 çocuklu)

'...dizi seyrediyoruz, oynuyoruz, tek başına da oynarız, stres atıyom canım...'(Grup 1Üye 5:36 yaş, evli, 3 çocuklu)

'...çalışıyoruz boş zamanda da ev de tamir gibi işler...'(Grup3,üye 4:18 yaş, 8 kardeş)

'...boş zamanlarımızda temizlik yapıyoruz...'(Grup2,üye 1:15 yaş, 3 kardeş)

'...şey bazen salyangoz var onları yapıştırıyoruz, fabrikadan geliyor...'(Grup2,üye3:15 yaş, 2 kardeş)

Roman kelimesini kabul ettiklerini Çingene ismini kabul etmediklerini belirtmişlerdir.Çingene isminin olumsuz çağrışımdan çok fazla etkilenen halk bu kelimeye yabancılaşmıştır.Zamanla Çingene kelimesi hakim kültürün algısıyla birleşmiş ve Romanlar da kötü işleri yapanlara Çingene denir gibi bir algı oluşturulduğu fark edilmiştir.Roman kimliği üzerinden pozitif bir öznelik sağlanmış bu kelimeyi zaman zaman kendi ötekileştirdikleri aşağı mahalleye atfederek başkalaşarak, kolektif bir öteki inşa etmişlerdir.Ayrıca kimlik olarak Türk, Türkiyeli olmak durumu yok edilmemiş ,baskın olarak yaşatılıyor olduğu gözlenmektedir.

'...Çingeneyi kabul etmiyoruz, Romanı kabul ediyoruz...'(Grup3,üye2:21 yaş, evli, 3kardeş)

'...ben hiç utanmıyorum Roman olmaktan, yine dünyaya gelsem yine Roman olurum...'(Grup2, Üye2:15 yaş, 5 kardeş)

'...helal olsun başbakana, çıktığı vakit esmer vatandaşlarım diyor...'(Grup1, üye, 6:52 yaş, evli, 3 çocuklu)

'...Gaco kadın var ya el arabasına koymuş çocuğunu pazarın içindeyiz, çoluğa çocuğa kıyafet bakıyoruz öyle. Bak dedi kızına sus dedi, seni Çingenelere veririm dedi.Sen kime Çingene diyon dedim ağzımdan ne çıktıysa söyledim...'(Grup1, üye 5:36 yaş, evli, 3 çocuklu)

'...ben okulda çok kişiyi dövdüm Çingene dediler diye...'(Grup2, üye4:12 yaş, 2 kardeş)

'...Çingen demek savaşçılık sanırım, ondan kötü gibi...'(Grup3,üye8:15 yaş, 3kardeş)

'...mesela şimdi bir savaş olsa, şu an için görev yapan ağabeylerimiz, akrabalarımız var, yani şu topraklar Romanların olsun diye bir sıkıntı yok...'(Grup 3,Üye4:18 yaş,8 kardeş)

'...bir Çingenelikle Romanlık ayrı, Çingene dediğin zaman dağda çadırda, ateş yakıp tencerede yemek yiyen kişi, Roman daha kültürlü...'(Grup1,üye8:32 yaş, dul, 2 çocuklu)

Çingene kavramının olumsuz anlamını kendi semtlerinde bulunan yan-öteki mahalleye aktarmaktadırlar. Diğer mahallede bütün suçların olduğunu hırsızlık, uyuşturucu

kullanımı ve satıcılığı olduğunu ifade eden Roman kadınlar onların Çingene olduğunu hatta apaçi olduğunu belirtmişlerdir.Fakat onları eleştirirken araştırma grubunda ki ergen erkekler onlara yardım edebileceklerini, eğitilmeleri gerektiğini de belirtmişlerdir.Kendi kimliklerini olmadıkları kimlik üzerinden tanımlamaktadırlar.

'...onlar pis, hurdaya gidiyorlar üstü başıyla yatıyorlar, yıkamıyorlar, bizde gidiyoruz napıyoruz yıkayıp, paklanıp yatıyoruz, temizleniyoruz...'(Grup1, üye5:36 yaş, 3çocuklu)

'...aşağıda her pislik var, burası müzisyenler mahallesi, gravatını takarlar, gezmeye giderler...'(Grup1, üye 2:29, evli, 3 çocuklu)

'...o mahallenin edebiyatı çöpçülük, burada da çöpçülük yapanlar var, eşini kaybetmiş kadınlar yapmazsa geçimini sağlayamaz, tabi her gün değil farklı farklı günlerde...'(Grup3, üye 9:14yaş, 2 kardeş)

'...onlarında kendilerine göre ortamları var, biz müzisyeniz, onların da özel şeyleri var atıyorum mesela kağıt toplama, hurda toplama gibi, aslında onlarda bizim insanımız onlarda müzisyenlik takımı olsun isterim...'(Grup3, üye4:18 yaş,8 kardeş)

'...onların anneleri eve hırsızlık yaptığında umursuzlar, nerden getirdin diye sormazlar...'(Grup3,üye 3:14 yaş,2 kardeş)

'... birde göçebe Çingeneler var, bohçacılık yapıyorlar insanın parasını çalıyorlar, bahçelerinde bir şey görüp çalıp çırpıyorlar, bunlar günlerini hırsızlıkla, arsızlıkla geçiriyorlar. Çadırın çingenesi diyorlar, çınarcığa giderken sol tarafta var...'(Grup2 ,üye1:15 yaş, 5 kardeş)

'...onlar pis, bitliler, her şey orada, esrar, hırsızlık, biz sosyete romanız hocam, onlar sosyalleşmemişler...'(Grup3,üye7:16 yaş, 2 kardeş)

Yakacak olarak kömür kullandıkları ve evlerinde eşya olarak karışık bir yapıda olduklarını güçlerinin yettiği taktirde teknolojik eşyaları ilgilerinin önemli bir oranda olduğu gözlenmiştir.Telefonları çağın en yeni modellerinden tercih ettikleri fark edilmiştir.

Gacolarla Roman olmayanlara karşı bakış açısı sorulduğunda dışlanmadıkları sürece tepkili olmadıklarını ifade etmektedirler. Gacolarla olan ilişki gacoların onları dışlayıp dışlamadıkları üzerinden gerçekleşmektedir.

'...ayır bak ne diyom bana Çingene demedikten sonra sorun yok...'(Grup1, üye 2:29 yaş, evli, 3çocuk)

'...onların kafasında yer yapmışsın kötüler roman...'(Grup2, üye5:13yaş, 3 kardeş)

'...kimi romanlar ev tutmak istiyorlar, gacılar vermiyorlar...'(Grup2, üye7:14 yaş, 3kardeş)

'...ama mesela kimisi yanında yürüyom ya hemen çantasını alıyor, sanki çalacam ,içimden diyom Allah belanı versin ...'(Grup2, üye8:15 yaş, 2kardeş)

'...gacolardan gelinim var, kaçtı, aynı bizim tarzımızda oldu, bize benzedi, aynı bizim tarzımızda konuşuyor, bizim tarzımızda giyiniyor...'(Grup1,üye 6:52 yaş, evli 3 çocuklu)

'...mahallemizde 4-5 gelin var gacolardan Romana vermezsin, öle iyi yani...'(Grup1,üye 9:53 yaş, evli, 1 çocuk)

'...kimisi de yapmıyor muhabbete giriyor senle oda hoşumuza gidiyor...'(Grup1, üye1:23yaş, evli, 2 çocuklu)

'...bizi kafelerde dışlıyorlar, bazen kafelerde ilgilenmiyorlar bizimle, düşük görüyorlar ,böyle olunca hiç gitmeyelim diyoruz...'(Grup2, üye3:15 yaş, 2 kardeş)

Roman genç erkeklerin içlerindeki tek üniversite öğrencisi olan katılımcı ev arkadaşlarına Roman olduğu söylemediğini ifade etmiştir.Dışlanma ve bir ötekileştirmeye maruz kalmak istemediğini belirtmiştir.Aşağıda bir olayı şöyle nakletmiştir:

'...evde birinin cüzdanı çalındı, arkadaşım roman olduğumu bilmiyordu, acaba dışarıda Çingeneler almasın diyor, sadece çalanlar Çingene mi, bu ayrım yüzünden ben kendimi saklıyorum...'(Grup 3 ,üye2:21 yaş, evli, 3 kardeş)

'...şimdi hep Romanlar dışlanıyor diyoruz, Romanlarda da hata var, bir yere gidince temiz, pak giy, gidersen yırtık donla, kir içinde ayakların kocaman tırnaklarla, seni makam koltuğuna oturtmazlar, bir yere gittiğin zaman düzgün kıyafetini giy, kelimeni düzelt...'(Grup1, üye1:23 yaş, evli, 2 çocuklu)

Yalova genç Romanlar genel olarak kendilerini diğer illerden şanslı görüyorlar.Hem yaşam alanı olarak, hem ekonomik olarak,daha şehirli, daha modern hissettikleri belirtmişlerdir.Yalova'nın sakin olması, büyük şehir olmaması yaşamalarını kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir.Yetişkin Romanlar ise Yalova'nın iş imkanı bakımından kendilerini kısıtladığını belirtmektedirler.Yaşam alanlarının ekmek teknesi olduğu bu mahalle ve ilçelerden bazılarını şu şekilde sıralamışlardır.Mesela Tarlabası müzisyenlerin yeri, Kuştepe ise çiçekçilerin yeri olduğunu ifade etmişlerdir.Dansözler ise Sulukule'den çıkar demişlerdir.Bu şema içerisinde aile,komşu,ve yakın çevredeki tüm bireyler tek tip bir meslekten çıkmış olması, yeni neslin meslek seçiminde ki hayali bir engel olduğu gözlenmektedir.

'...ailemiz neyse biz oyuz, ailemizde dansöz olsa bizde olurduk, ama biz düğünlerde bile zor oynuyoruz...'(Grup2, üye3:15 yaş 2kardeş)

'...başka türlüsünü görmedik ki, belki benimde annem okusaydı...'(Grup2, üye9:15 yaş, 2 kardeş)

'...dediğim gibi yani bi İstanbul, bi Bursa, bi Eskişehir gibi değil bizim burası, eğlence sektörü az...'

Romanların kendilerine özgü dillerini yıllar içinde konuşulmayarak yitirdikleri gözlenmiştir.Kendileri de bu dili öğrenmeye özgü herhangi bir gayretleri olmadığı ifade etmişlerdir.Dilleri içinde yapılanma ve cümle kullanma yapılarına bakıldığında genç kızların yöresel kelimeleri daha az kullandığı gözlenmiştir.Genç erkekler ve yetişkin kadınlar ise çok fazla yöresel kelimeler kullanmaktadır.Yetişkin erkeklerin ise konuşurken diksiyonlarına dikkat etmeye çalıştıkları fark edilmiştir.Bu durumun çalışma hayatından kaynaklandığı düşünülmektedir.Değişime bu anlamda en açık grup yetişkin erkekler ve genç kızlar olduğu gözlemlenmiştir.

'...Roman dili konuşmayı bilmiyoruz biz, büyüklerimiz bilir, 60, 70, 80 yaşlarında ki insanlar bilir bu dili...'(Grup3, üye7:14 yaş, 3 kardeş)

Araştırmaya katılan Romanlar kendilerini dindar Müslümanlar olarak tanımlamaktadırlar.Konuşma dillerinde dini vecizeler çok fazla yer almakta ve camilere gitme isteklerinin çok fazla olduğunu belirtmişlerdir. Dini algılarının bu denli yüksek olmasının mahallelerindeki dini bir tarikat dergahının etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Toplumsal olarak arada algılanan halk olan Romanlar maddiyatla başka misyonerler tarafından dinleri değiştirilmesi istendiği belirtmişlerdir.

'...hanefiyiz işte biz...'(Grup1, üye 3:43 yaş, evli, 3çocuklu)

'...çok şükür müslümanız, peygamber şeyindeyiz biz Allah yolundayız, menzile gidiyoruz, tövbe aldık biz,...'(Grup1, üye7:53 yaş, evli, 3 çocuklu)

'...mesela hocam adamalar var kutsal iş yapıyorlar geliyorlar, sarı sarı adamlar saçları uzun, adam şimdi oturun dedi klisenin için oturduk, adam kalktı triplere girmeye başladı.Bize değilde arkadaşlarımıza Çınarcıkta 1 milyar vereyim din değiştir haftada bir bizim meclisimiz geliceksin dedi, o da geçti...'(Grup3, üye1:16 yaş, 2kardeş)

'...bizim çocukların çoğu çok şükür Kur'an biliyor, islamiyeti yaşayınca insanlar kendilerini yetiştirmiş oluyor...'(Grup1, üye8:32 yaş, dul,2çocuklu)

3.7.2.KÜLTÜR

3.7.2.1 Romanların Sosyo-Kültürel Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırma kapsamında bulunan Romanlar aile tiplerinin anne baba ve çocuklardan oluştuğunu belirtmektedirler. Araştırmaya katılan ailelerden sadece iki aile gelini ile birlikte yaşamaktadır.Nedenini maddi olarak gücünün iki ev açmaya yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Bir aile de kardeşleri eşi ve çocukları ile birlikte yaşamaktadır. Birlikte yaşama davranışının olumsuz etkilemediğini hatta bu durumun alışıldık bir gelenek olduğunu belirtmişlerdir. Maddi sıkıntıları olmadığı takdirde birlikte oturmak istemedikleri gözlenmiştir.

Kayınvalide ve gelin, oğlu ile gelini arasındaki ilişkilere kayınvalidenin müdahale etmesi sorun sebebi gibi gözükse de uyum sorunlarını çözmenin çok uzun sürmediği

gözlenmektedir.Kayınvalidenin baskın olması kabullenilir bir durum olduğu fark edilmiştir.

'...oğluyla gelini kavga eder, kaynana karışır, kaynana da gelini döver. gelini kızar ,küfür eder...'(Grup 1, üye 3:43, evli, 3 çocuklu)

'...ablaman kocası askerde kaynanası habire parkizliyordur onu şimdi, onun kızı sayılır döver de severde, hatasını görür ama görmeden dövemez...'(Grup3, üye8:15 yaş, 3 kardeş)

'...kavga edip hemen barışırsız, biz, merhametliyiz...'(Grup1, üye7:53 yaş, evli, 3 çocuklu)

Kıyafet olarak yöresel bir kıyafetlerinin olmadığını ama şalvar giydiklerin, ifade etmektedirler.Bunun yanı sıra Hint kıyafetlerini sevdiklerini belirtmişlerdir.Kıyafet olarak düğünler hariç kadınların giyinme tarzı olduğunu, olması gereken çember(başörtü), etek olduğunu ifade etmişlerdir.Özel bayram veya geleneksel gün olarak Hıdrellez tanımlamışlardır.Hıdrellez Romanların günü olan 6 Mayıs ile birlikte kutlanıp çifte bayram anlamı olduğunu da ifade etmişlerdir.

'...mesela etek giyemeyiz, denize taytla penyeye gireriz, izin vermezler...'(Grup2, üye4:15 yaş, 3 kardeş)

'...geceden kalkarız ateşimizi yakarız, çayımızı yaparız, çoluk çocuk gelir, süt alırız sütçü gelir, sütlaç yaparız.Ondan sonra sabah olur tekrar ateş yakarlar.Alırız kendimizi pikniğe gideriz, yerler, içerler, göbek atarlar.(Grup1, üye7:53 yaş, evli, 3 çocuklu)

'.... dilek tutarız, denize gidiyoruz, kuma yazıyoruz, ev istedim, oğluma kırık dökük araba istedim, güzel bir kanun yazdım, ehliyeti yazdım, hayırlı karı yazdım...'(Grup1,üye 9:53 yaş, 3 çocuklu)

'...silahlar çıkar, kurusıklar çıkar, tüfekler çıkar...'(Grup1, üye8:32 yaş, dul, 2 çocuklu)

'...dolmalar sarılıyor, sütler alınıyor, hıdrellez için, bayram için.Bize yılbaşı haram Müslümanlara haram, bizim bayramımız bu...'(Grup1, üye 3:43 yaş, evli ,3 çocuklu)

Romanların eş seçerken dikkat ettikleri unsurlar arasında önceliğin iyi insan olması ve evini bakması olduğu gözlemlenmiştir. İçlerinden bazıları kürtlere kız vermediklerini ifade etmişlerdir. Erken evliliğe dair görüşleri sorulduğunda erken evlenmenin iyi bir şey olmadığını belirtmişlerdir. Çok eşliliğin resmiyette olmadığını ama kadınlar kocaların aldatılabileceğini, aldatmanın ayrılık sebebi olmadığını belirtmişlerdir. Araştırma grubunda ki bekarlara ne zaman evleneceksiniz sorusuna erken evlenmeyeceklerini belirtmişlerdir. Fakat belirttikleri yaş 18-19 civarıdır. Mahallede 13-14 yaşında evlenmeler olduğunu ifade etmişlerdir. Buna karşılık lise okuyan kızlar evlenme yaşı olarak kendilerine 25 yaşını belirlediklerini belirtirken okumayan genç kızlar için evlilik yaşı 18'dir.

'...erken evlilik kötü anlamıyon kendini sadece yatak al işte duvarlara F-S yazar oturursun...' (Grup1, üye8:32 yaş, dul, 2 çocuklu)

'...aldatmak ayrılık sebebi değil, her erkek yapıyor...' (Grup1, üye3:43 yaş, evli, 3 çocuklu)

'...kadın kocasının üstüne yaparsa ayıptır, ölüm düşer, erkek yapabilir...' (Grup1, üye9:53 yaş, evli, 1 çocuklu)

'...güzelliği olmasın önemli değil temiz biri olsun itibarlı, anne babaya saygı sevgi olsun, evlenilecek kızdır...' (Grup3, üye1:16 yaş, 2 kardeş)

'...iyi eş evinde oturur, dışarlarda gezmez yani...' (Grup3, üye2:21 yaş, evli, 3 kardeş)

'...ben Romanlarla yapamam, müzisyen de olmasın aldatır...' (Grup2, üye2:15 yaş, 5 kardeş)

'...ben gacolarla yapamam, Roman olsun, yalancı olmasın, içki içmesin, bize baksın yeter...' (Grup2, üye8:14 yaş, 3 kardeş,)

'...gacolar da bir mutsuzluk var, cansızlar sanki düğünlerde cenaze çıkmış, bizde depresyon falan olmaz hep müzik, hep eğlence...' (Grup2, üye9:15 yaş, 2 kardeş)

Romanların atalarının mesleklerinden hatırlananlar cümbüşçülük, sepetçilik, elekçilik, falcılık, boyacılık, cambaz, kalaycılık olduğu fakat bu mesleklerin devam etmediği ifade edilmiştir. Fakat hala lakap olarak onlarla anıldıkları gözlenmektedir.

'... mesela benim dedem sepetçiymiş, artık satmıyor, en sağlıklısı aslında, bu işi yapan yok... '(Grup1, üye6:52 yaş, evli, 3 çocuklu)

'...elekçilik faiz demek, para veriyon faizle geri alıyon... '(Grup2, üye6:17yaş, 3 kardeş)

'... fal bakarım ben annemden el aldım... '(Grup1, üye7:53yaş, 3 çocuk)

'...cambazlar da hayvan bakarlar, eskidendi bunlar... '(Grup1, üye9:53 yaş, evli, 1 çocuk)

Çeri başı geleneğinin devam edip etmediğine dair sorularda, devam etmediğini onların göçebe olan Çingenelerde, eskiden uygulanan bir sistem olduğunu ifade etmişlerdir.

'...yok be anam ne çeri başısı herkes kendi başına... '(Grup1, üye4:19, evli, 1 çocuklu)

Araştırma grubunun ifade ettiği üzere kız isteme ve düğün sürecinde hala korunan ve yaptırımı güçlü olan adetlerinin mevcut olduğu gözlenmiştir. Baba hakkı adında başlık parası aldıklarını ifade etmektedirler. Bu kaçan kızlarda farklı uygulanmaktadır. Kaçarak evlenen Romanlar baba hakkını kesin olarak ödemek zorunda olduklarını ifade etmişlerdir. Ana topu anneye kumaş alınmasıdır. Dürü dağıtımını, düğün davetiyesi gibi evlenmeden herkese basma etek dağıtılması olarak tanımlamışlardır. Yine kız evine pişirilip dağıtılmak üzere koyun ve pirinç gittiğini ifade etmişlerdir.

'...baba hakkı var, ana topu var(kumaş), dürü dağıtımı, sandık parası var, koyun , raki , pirinç var... '(Grup1 ,üye 3:43 yaş, evli, 3 çocuklu)

'...geçen düğün oldu 10 milyar para aldılar kız için, kaçtı o kız kızıdılar... '(Grup3, üye4:18 yaş, 8 kardeş)

'...kaçan kıza baba hakkı 50milyar veriyorlar, evini satan da var... '(Grup3, üye8:15 yaş, 3kardeş)

'...düğün üç gün ilk gün hamam, ikinci gün kız düğünü kına yani, üçüncü gün düğün... '(Grup3, üye6:14 yaş, 3kardeş)

Sünnet törenleri ve yeni doğan çocuk için ritüelleri sorgulandığında Roman olmayanlarla farklılaşmadığı görülmektedir.Sünnet, lohusalık ebeveyni ayrıcalıklı bir konuma getirmektedir.Hatta düğünlerde kadınlar normal şartlarda giyemediği en açık kıyafetlerini giyme hakları olduğunu ifade etmişlerdir.

'...Sünnette şey yapıyoruz anam pilav yapıyoruz, lohusa olunca da şerbet yapıyoruz'(Grup1, üye9:53, evli 1 çocuklu)

'...lohusa bindallıları giyer süslenir...'(Grup1, üye4:19 yaş, evli, 1çocuklu)

'...sünnette en güzel kıyafetler giyilir, düğünlerde en açık kıyafeti giyersin, Sibel Can gibi serbest....'(Grup1, üye1:23 yaş, evli, 2 çocuklu)

Cenazelerde uygulanan prosedürün gacolardan yani Roman olmayanlardan farklı olmadığı gözlenmiştir.Yas süreci benzer şekilde yaşanmaktadır.Yas yaşayan kadınlar üzerinden yıllar geçmiş olsa da kendilerini dans etmekten alıkoyduklarını ifade etmişlerdir.

'...eli kolu tutmuyor, konu komşu getirir yemeği....'(Grup1, üye 7:53 yaş, evli, 3 çocuklu)

'...düğünlerde ilk baş annem oynardı oğlu ölünce lambaları söndü..artık biz yakıyoruz lambaları, kına gecelerine gelir başımıza...'(Grup1, üye5:36 yaş, evli, 3çocuklu)

Ebeveyn çocuk ilişkileri sorgulandığında ailelerin çocuklar üzerinde otoritesinin yüksek olduğu, kız çocuklarının kendi yaşam standartları içerisinde çok fazla sıkıldığı gözlenmiştir.Şiddet, “eğer kızarsa anne ve babanın hakkıdır” olarak algılanmaktadır.

'...bak şu kız beni kızdırdı dividileri aldım vurdum kafasında kırdım, oraya gitme kızım, nişanlısın, dedikodu oluyor...'(Grup1, üye5:36 yaş, evli, 3çocuklu,)

“...anneanne büyüklerin yanında ayak ayak üstüne atamayız ...'(Grup3, üye4:18 yaş, 8 kardeş)

'...geçen gün babam bişey dedi duymadım, kızdı, vurdu, benim morallerim bozuldu, küsmedim küsersem daha çok döver, gacolar küsebilir bizde yok...'(Grup2, üye3:15 yaş, 2 kardeş)

'...annemizle özel hallerimizi, özel şeylerimi konuşamayız, utanırım, bir vurdu mu...'(Grup2, üye4:12 yaş, 2 kardeş)

'...biz yüzümüzü kapayarak ağlamayız ya da küsemeyiz gacolar gibi, daha çok kızar babalar...'(Grup2, üye5:13 yaş, 3 kardeş)

'...kendini kurtarsın istiyoruz.Başka ne isteriz, bizim çektiklerimizi çekmesinler...'(Grup4, üye5:39 yaş, evli, 1çocuklu)

Çocuklar arasında ayırım yapılmadığını fakat yörelere göre ekonomik kaygılarla bazen erkek bazen kız istediklerini vurgulamışlardır.Fakat erkek çocuklarının kendilerini daha üstün gördüğü, kız çocuklarının ise daha geri planda gidecek kız gibi görüldüğünü belirtilmiştir.

'...kızı da bir, erkeği de bir ama, Sulukule'de kız istiyorlar dansöz olsun diye....'(Grup, üye8:32 yaş, dul, 2 çocuklu)

'...benim abim var mesela evlenecek her şey onun olacak, ev onun olacak, kızı da gidecek giittiği yer yapsın, düşkün değiller...'(Grup2, üye3:15 yaş, 3 kardeş)

'...gidemiyoruz erkekler gibi mesela annem kardeş dediği zaman gitme baban kızar benim nutkum kırılıyo...'(Grup1, üye5:13 yaş, 3)

'...biz anne baba olarak ayırım yapmayız, kız olsun erkek olsun okusun isteriz, ama bizim burada çevre çok önemli o onu görüyor, çok affedersiniz koca istiyorlar, okula giderken kaçıyorlar diyorum size evlenmeye kalkıyorlar, anne baba ne yapabilir ki, hakından gelemiyor, kızını alıyor kaçtığı halde gelmiyor kız ...'(Grup4, üye1:46 yaş, evli, 3 çocuklu)

Araştırma kapsamında Romanların kadına ve kız çocuğuna bakış açıları sorulduğunda kadının hamilelik gibi özel dönemlerde değerli tutulduğunu ifade etmektedirler.Karı koca arasında şiddet zaman zaman erkekler alkol aldığı olabileceğini belirtmişlerdir.İyi gelin olma beklentisi erkeklerin beklentileri arasında olduğu gözlenmiştir.Yine yeni evli çiftler kadınları kesinlikle çalıştırmamaktalar.Ergenlik döneminde olan gençler kızlar ise ailelerinin yüz vermediğini belirtmektedirler.

'...benim annem bana hiç yüz vermez, yüz verdi mi, geziyomuşum, tozuymuşum...'(Grup2, üye5:14 yaş, 2 kardeş)

'...iyi gelin, iş yapacak, çocuğa bakacak, laf getirmez, mesela kısa etek giymez...'(Gru3, üye4:18 yaş, 8 kardeş)

Araştırma kapsamında bulunan Romanlara ayıp olan asla kabul edilmeyecek davranışlar sorulduğunda hırsızlığın en kötü davranış şekli olduğu ifade edilmiştir.

'...mesela bizim ailede yok ama en ufak çaldığı zaman bir şeyleri, hırsızlıktır ayıp, özellikle bir malın nereden geldiğini araştırıyorlar...'(Grup3, üye5:15 yaş, 2 kardeş)

3.7.3.DEĞİŞİM ve SOSYAL HİZMET ALGISI

3.7.3.1. Romanların Değişim Algısı ve Sosyal Hizmet Algısına İlişkin Bulgular ve Yorum

'Sosyal Hizmet nedir, ne anlıyorsunuz?' sorusuna araştırma kapsamındaki Romanlar yardım olarak algıladıklarını belirtmişlerdir.En memnun oldukları yardım şekli kömür yardımı olduğunu ifade etmektedirler.Direk soruna çözüm olacak miktarda bir yardım olduğunu belirtmişlerdir.İş probleminin temel problem olduğu gözlenmektedir.

'...fakirlere yoksullara yardım ediyor, kömürlerini veriyor...'(Grup1, üye8:32, dul, 2 çocuklu)

'...bir de benim adam hasta ya para veriyor 3 aylık 600 milyon veriyor, Allah bin bereket versin, daha başka bişey yok...'(Grup1, üye3:43 yaş, evli, 3çocuklu)

'...Devlet kim?Kim bu devlet, biz miyiz hocam, başbakan bir yasa çıkarıyor ordan valiye aktarıyor valide sosyal hizmete...'(Grup 3, üye7: 16 yaş, 2 kardeş)

'...erzağı veriyor ama yetmiyor gerisi de gelmiyor...'(Grup2, üye 6:17 yaş, 3 kardeş)

'...hizmet diye bir şey yok, çıkarken yolu gördünüz herhalde, iki aydır telefon ediyoruz bir kişi gelip yapmadı, kaçınıcı yüzyılda yaşıyoruz, evin önü çamur, lağım, iki adam göndersen yarım saat sürmez yaptırman sen koskoca devletsin, Roman vatandaşlara hizmet yok...'(Grup4, üye1:48yaş, evli, 3 çocuklu)

'...bize iş imkanı sunabilir.Bizim en büyük sıkıntımız iş, benim oğlum askerden geldi iş yok mesela...'(Grup4, üye6, 43 yaş, 3çocuklu)

'...erzak vereceğine iş versin, Yalova'da aileye mahsus gazino yok ne yapabilir, belediye bandosu yok mesela oluşturabilirler...'(Grup4, üye1:48 yaş, evli, 3çocuklu)

'...üç aydan üç aya para alıyorduk reddettiler, 40 yaşın altının hepsini reddettiler...'(Grup4, üye2:38 yaş, evli, 2 çocuklu)

'...sosyal devlet herkese eşit davranan devlettir, yardım eden devlettir, 30 kişiyi işten çıkardılar çarp 5 ile150 kişi aç kaldı....'

'... hastayım kanser hastası, hasta maaşı alıyoruz, 700 lira, bu maaş olmasa geçinemeyiz, Allah razı olsun...'(Grup4, üye3:42 yaş, evli, 3 çocuklu)

'...eğer düzen gelecekse ilk önce yolların üstünde çöpler, ben bile geçemiyorum, orasını büyüüt bir kova koy, madem temizlettir...'(Grup4, üye 4:38 yaş, evli, 3 çocuklu)

En büyük sorununuz nedir sorusuna üç başlık altında toplayan Roman katılımcılar, öncelikle ekonomik sorunlar sonrasında buna bağlantılı olarak, eğitimsizlik ve dışlanma olduğunu ifade etmişlerdir.

'...buna bakarsanız okulu sevmemede dışlanma, işe girememe de dışlanmadır, beni Roman olarak bilmiyorlar mesela ileri geri konuşuyorlar, ben onlara Roman olduğumu söylediğimde kızarıyorlar.Özüm, sözüm Çingeneyim...'(Grup4, üye5:39 yaş, evli, 1 çocuklu)

'...ben şunu yaşadım, okula çocuğu götürdüm kadın görmedi bizi Çingeneleler çalacak seni dedi çocuğuna, ben de ya kusura bakma her bir Çingenenin 5-10 çocuğu var napacak senin çocuğunu dedim, kadın özür diledi; biz de büyüklerimizden böyle duyduk dedi...'(Grup4, üye9:41yaş, evli, 2 çocuklu)

'...okula gitmiyorlar ama okulda da ilgi yok, öğretmenler de girmiyormuş, neden mesela git Fatih caddesindeki okulda böyle bir şey yok...'(Grup1, üye2:29 yaş, evli, 3çocuklu)

'...bir günden bir güne muhtarın buraya uğradığı yok ki...'(Grup4, üye 4:38 yaş, evli, 3 çocuklu)

Devletin şimdi yaptığı yardımlardan birinin evlerini yıkıp ev vermek olduğunu söyleyen Roman Kadınlar bunu kabul etmemektedirler.Hem maddi hem manevi olarak bunu kabul edemeyeceklerini maddi anlamda bu durumun onlara sıkıntı oluşturacağını ifade etmişlerdir.

'...devlet şimdi evlerimizi yıkıyor.Bu mahalleyi kökten yıkıyor.Alacaklar bizi başka semte koyacaklar biz yapamayız.Mesela şimdi kirazlının oraya ev yapacak ben orda durmam, şehre uzak..'(Grup1, üye2:29 yaş, evli, 3 çocuklu)

'...evet pazara uzak çoluk çocuklarımız işe gidecek zorluk çeker, bizim aniden bir işimiz olduğu zaman dakkada gidemeyiz..'(Grup1, üye 6:52, evli, 3 çocuklu)

'...başka yerlere gitme taraftarı değiliz, benim annem dedem burada doğmuş, şurda dışarıdan gelen kürdü, lazı 30 sene oturduğunda mübarek yerlisi oluyor buranın, biz geldik kaç sene evvel hala yerli şeyine gelemedik...'(Grup4, üye7:40 yaş, evli, 3 çocuklu)

Eskiye göre akrabalık ilişkileri sorulduğunda giderek azaldığını söylemektedirler.Bunun da sebebinin ekonomik ihtiyaçların artması olduğu gözlenmiştir.

' ...azalıyor valla, dünya değişiyor artık, sen beni tanımyon ben seni tanımyom herkesin çoluk çocuğu var'(Grup1, üye6:43 yaş evli, 2 çocuk,)

Eskiye göre gelin kayınvalide ilişkisinde bir değişiklik olup olmadığı sorgulandığında burada da değişiklik olduğunu belirtmişlerdir.Modern dünyanın etkisiyle beklentilerin değiştiğini gelinlerin hizmet etme anlayışları değişmiş olduğu gözlenmektedir.

'...he var tabi şimdi ki gelinler bakmıyor ki kaynanaya fazla.Eskiden biz baktık kaynanalarımıza, ben kaç yaşındayım kaynanaya hala hizmet yapıyorum...'(Grup1, üye7:53 yaş, evli, 3 çocuklu)

'...şimdiki gelinler bakmıyor fazla, her şey ayağında hepsinin ama...'(Grup1, üye 9:53, evli, 1 çocuklu)

Eğitim düzeyinde nerdeyse hiçbir değişiklik olmadığı grlmştir. Bunun nedeni olarak ailelerini örnek alma, erken evlenmeye meyil, okul ortamlarında dışlanma ve çocuğun evde ki çocuğa bakarak ya da çalışarak ailenin ekonomik olarak yükünü hafifletmek zorunda olduğu gözlenmiştir. Ailelerin bakış açısı ise eğitimin arttığı yönünde zorunlu eğitimin etkisi ile ilkokulu bitirme oranları artmış olduğunu ifade edilmiştir.

'...e şimdi mecburiyet var ya daha çok okuyorlar...'(Grup1, ye8:32 yaş, dul, 2 çocuklu)

'...okumadı toplantılarına gittik, hiçbir dersi algılamıyomuş, derslere girmiyormuş, üzülüyoruz okursa meslek sahibi olacak, orda gidip poşet satmıyacan, maaşını bilecen, bizim anne babalarımız böyle yapmadı, biz tersini yapmaya çalışıyoruz çocuklarımız bizi anlamıyor...'(Grup4, ye6:37 yaş, evli, 2 çocuklu)

'...en büyük işteğim şu ocuk okusun bizim gibi olmasın...'(Grup4, ye 4:38 yaş, evli, 3ocuklu)

'...internet mi vardı eskiden artık internetler var...'(Grup1, ye4:19 yaş, evli, 1 çocuklu)

'...ben çöpe gidiyorum, kk çocuğa bakacak kimse yok mecbur bakacak, ekmek yicez...'(Grup1, ye5:36 yaş, evli, 3ocuklu)

Eskiye göre kendilerini daha modern algılayan Romanlar, eskisi gibi olsa zor yaşayacaklarını ifade etmişleridir. Gençler ile yetişkinlerin düşünce ayrılığını neredeyse hiç olmadığını değişimin belirli kalıplar içinde olduğu konuşmalarda 'annemizden babamızdan ne gördüyse o ' cmlerinin sürekli tekrarlandığı gözlenmiştir. En büyük sorunun dışlanmak olduğunu belirtmişlerdir. Değişimde dışlanmanın önemli bir engel olduğu ifade edilmiştir.

'...daha moderniz şimdi, köy gibi yerlerde yapamayız...'(Grup2, ye2:15 yaş, 5 kardeş)

'...her yerde gacılar, televizyonu aıyorsun gacılar çıkıyor ne biliyim hiç roman yok...'(Grup2, ye6:17 yaş, 3 kardeş)

*'...bir işimiz olursa sabah akşam gittiğimiz belki biz de Türkler gibi oluruz
dimi...'(Grup2, ye5:15 yaş, 2 kardeş)*

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇLAR

Romanların kimlik, kültür, değişim ve sosyal hizmet algılarının; etnik kimlikleri, tarihi dışlanma bilinçleri ve kendilerine özgü yaşam tarzlarının etrafında şekillenen gerek meslek seçimlerini gerekse toplum içindeki sosyo-ekonomik ve kültürel statüleri ile yerleşik yaşam deneyimlerinin Yalova ili izdüşümlerinin incelendiği çalışmada, oluşturulan veri tabanı (literatür taraması, bilgi ve belgelerin toplanması ve alan görüşmeleri) doğrultusunda bazı değerlendirilmelere varılmıştır.

KİMLİK

Yalova Romanlarının kimlik yapılanmasında yerleşik olma eyleminin önemli bir konu olduğu görülmüştür.Yalova ili merkez ilçesi Bağlarbaşı mahallesinde ikamet etmektedirler.Bağlarbaşı mahallesi merkeze yakın mahallelerdendir.Yer kimliği olarak kendilerini Yalovalı olarak tanımlamaktadırlar.Göçmenliği zihinlerinde zamanla negatif bir imgeleme dönüştüren Romanlar yerleşik yaşama geçiş yapmışlardır.Genellikle Bursa, İstanbul Romanlarının Yalova'ya gelişiyle bir yapılanma, siteleşme oluşturmuşlardır.Soy kimliklerinde ise geçerli etmen atalarının mesleği olmuştur.Kendilerini dedelerinin mesleklerine göre elekçiler, müzisyenler, sepetçiler olarak tanımlamaktadırlar.

Evleri, barakalar veya müstakil evler biçimindedir.Romanlar geçmişten günümüze değişik adlarla anılmışlardır.Roman ismi daha çok kabul edilen bir isimdir.Çingene ismi kabul edilmeyen, reddedilen istenmeyendir.Çingene kavramı dışlanmayı, eleştiriyi ve hakaret olarak algılandığı için bu kavrama giderek yabancılaşmışlardır.Bu ismi kendi içlerinde ayırdıkları 'kağıtçılar' olarak adlandırdıkları gruba atfetmektedirler.Gacoları yani hakim toplumsal kesime böylece daha yakın olmaktadır.Onlarla birlikte onların ürettikleri dışlama öznesini eleştirmektedirler.Kendi içlerinde egemen anlayışın etkisi altında kalıp kendi kimliklerine zamanla uzaklaşmışlardır.Kendi içlerinde küçük gettolar oluşturmuşlardır.Mahalle olarak üstünlük kıstasları belirlemişlerdir.Bazı Romanları kendi içlerinde eleştirmektedirler.

Dünyanın her yerinde bulunan Romanların, her topluluk gibi kimliklerini yaşatmaya ihtiyaçları ve hakları vardır.Fakat bu durumu kollektif ayırımın kollektif nesnesi olarak değil, ayırmadan, dönüşmek, başkalaşmak zorunda olmadan insiyatifleri doğrultusunda gerçekleştirmeleri gerekmektedir.

Yalova Romanları kendilerini bir taraftan şanslı görürken, diğer taraftan şanssız hissetmektedirler.Şanslı görmelerinin sebebi küçük ve sakin bir şehir olması, şanssız görmelerinin sebebi ise istihdam olanaklarının sınırlı olmasıdır.

Çalışmaya katılan tüm Romanlar seçimlerde oy kullanmaktadırlar.Ülke yönetimindeki pozisyonlarının farkındadırlar.Parti üyelikleri beklentileriyle doğru orantılı gelişmektedir.Dernekleşme konusuna olumlu bakarken,dernek başkanlarını kendilerinin seçmesi gerektiğini düşünmektedirler.Örgütsel yaşantının pozitif yanına tanık olmamaları, taleplerini bildirme yöntemlerini tam olarak bilmemeleri bazı sosyal desteklerden uzak kalmalarına neden olmuştur. Özellikle her yeni gelen belediye yönetiminin düzenlerini değiştirmesi belediyeye olan güvenlerini sarsmıştır.

Bir önceki dönemde temizlik ve lağım temizleme işlerinde 30-40 roman çalışırken yeni belediye yönetiminin onları toplu olarak işten çıkarması, Romanlar için bir hayal kırıklığı oluşturmuştur.Romanların yönetime katılımları değerlendirildiğinde bu konuda bilinçli oldukları göze çarpmaktadır.Ekonomik yetersizlikleri nedeniyle banka hesapları yoktur.Birikimleri günlük kazançlarından ibaret olup kimi zaman günlük ihtiyaçlarını bile karşılayamamaktadır.

Yalova Romanları mahallelerinde bulunan bir dergahın etkisiyle dini konularda oldukça bilgilidirler.Kendilerini dindar müslüman olarak tanımlamaktadırlar.Dini kimlikleri üst kimlik oluşturup,gacolarla benzeşme ve kabul görme noktasında çok sık kullanılan bir unsurdur.Mahallelerinde 20 yıldır bulunan dergahın sosyalleşmelerinde etkisi büyük olmuştur.Roman olmayanlarla (gacoyla) bağlantılarını arttırmıştır.Bu bağlamda dini öğeler sosyo-kültürel yaşamda önemli bir yerdedir.Bağlarbaşı mahallesinde ikamet eden Romanların sayısı tam olarak bilinmemekle birlikte hane sayısı 450-500 civarındadır.Nüfus oranının ise 4000 olduğu tahmin edilmektedir.

KÜLTÜR

Romanların kültürel yaşamında aile yaşamı önemli bir noktadır.Yaova Romanları çoğunlukla çekirdek ailesiyle birlikte yaşamaktadırlar.Bazı aileler oğullarını evlendirip beraber yaşamaya devam etmektedirler.Bunu sebebi ise ekonomik olarak ikinci bir ev kurmaya güçlerinin yetmemesidir.Gelenekler Romanlar için birinci plandadır ve her otoritenin üstündedir.Romanlar arasında tek eşlilik yaygın olmakla birlikte müzisyen erkekler çalışma ortamlarından dolayı başka kadınlarla ilişkileri anormal karşılanmamaktadır.Bu durum kadınlar için ayrılık sebebi değildir.Kadınlar bunu

normalleştirmişlerdir.Kayınvalide gelin ilişkisi değerlendirildiğinde kayınvalideler geçmiş dönemlere göre ilgisi azalan gelinler olduğundan yakınmaktadırlar.Modern dünyanın küçülen ailelerinin yaşam şekli, Roman aile yaşamını da etkileyen bir unsur olduğu görülmektedir.

Kıyafet olarak yöresel bir kıyafetleri yoktur. Roman kadınlar Hint elbiselerine sempati duyuyorlar .Genç kızlar ile evli kadınların giyiminde kendi içlerinde uyguladıkları bir kurallar silsilesi vardır.Evli kadınlar yaşları küçük bile olsa daha kapalı giyinmektedirler.Bazı aileler çocuklarını kıyafet noktasında kısıtlamaktadırlar.Fakat giyinmeye dair kuralların tümü nişan, düğün, sünnet gibi günlerde yıkılmaktadır.

Hıdrellezi bayram niteliğinde kutlamaktadırlar.O gün en güzel kıyafetler giyilip, yemekler yapılmaktadır.Ateş yakıp ateşin üstünden atlama, denize dilek yazma gibi eylemleri yeni yıla yeni umutlarla girmekte olduklarını, yılbaşı olarak hıdrellezi belirlediklerini göstermiştir.

Çalışmada Romanların eş seçerken öncelikli olarak Roman olanlardan tercih yaptığı görülmüştür.İçlerinde Roman olmayanlarla evlenenler sorun yaşamamaktadırlar.Eş seçerken genç kızlardan lise öğrenimine devam edenler Roman olmayanlar ile evlenmek isterken, okumayan genç kızlar Romanları tercih etmektedir.Erkekler için namus kavramı ve ailesinin kim olduğu büyük önem arz etmektedir.Kadınlar için eş seçim sebepleri arasında önceliğin evine bakmak için gayret etmesi şartı vardır.Ayrılmaya ilişkin bakış açıları yaşadıkları hiçbir zorluk ayrılık sebebi olarak görülmemektedir.Bunlar arsında geçim sıkıntısı, erkeğin aldatması v.b sorunlar vardır.Fakat özellikle müzisyen erkeklere yönelik hem genç kuşakta hem yetişkinlerde bir önyargı mevcuttur.Müzisyen erkeklerin aldatacağı algısını erkekler kısmen doğrulamaktadırlar.Buna karşılık kadının aldatması ayrılık veya ölüm sebebi olarak görülmektedir.Evlenme yaşı noktasında yetişkinlerin düşüncesi evlenme yaşlarının küçük olduğuna doğrultusundadır.Genç kuşakta ise bu ayrım eğitim seviyesi yüksek olanlar ile düşük olanlar arasında değişmektedir.Eğitim seviyesi yüksek olanlar geç evlenmeyi -20 ve sonrası- olarak düşünürken, eğitim seviyesi düşük olanlar erken sözlenip, erken evlenmek -17-18yaş- istemektedirler.Yeni kuşakta erken evlilikte boşanma oranının fazla olduğu düşünülüyor.Roman olmayanlarla evlenmeme sebeplerinden birisi de çok mutsuz, cansız olarak algılanmasıdır.

Düğünlerde 'Baba hakkı, ana topu, dürü dağıtımı' gibi adetleri vardır. Erkek evinin, kız evine pirinç, erzak, koyun, alkollü içki alması gibi adetleri vardır.Baba hakkını her aile uygulamadığı fakat çoğunlukla talep edilen bir durumdur.Kaçarak evlenme çok sık rastanan bir durumdur. Kız kaçırma durumlarında 'baba hakkı ' çok fazla istenmektedir ve ödenmesi zorunludur. Ödeyemeyen aileler büyükleri devreye sokabilir veya borç alıp, gerekirse evini satıp ödemek zorundadırlar.Düğünler genellikle üç gün sürmektedir.İlk gün hamam, ikinci gün kız düğünü, üçüncü ise asıl düğün yapılmaktadır.Sünnet törenlerinde hem eğlence hem mevlüt birarada yapılmaktadır.Önce dini tören yapılıp, sonra eğlence yapılıyor.Sünnet sahibi ya da düğün sahipleri kuaföre gidip en güzel kıyafetlerini giyiyorlar.Çocuklar ilköğretim çağında sünnet edilmektedir.

Cenazelerde ise cenaze evinde yemek yapılmamaktadır.Komşular ve akrabalar yemek yapıp getirmektedirler.Cenazesi olan evdeki kadınlar uzun süre eğlencelerde oyun oynamamaktadırlar.

Anne ya da baba isterse çocuklarını dövebilirler.Bu durum sıradışı bir olay olarak algılanmamaktadır.Kız çocukları izin verilmeyen meselelerde ısrarcı olurlarsa, erkeklerse herhangi bir şey çalma hırsızlık gibi durumlarda şiddet görmektedirler.Anne kız ilişkisinde resmi bir ilişki mevcuttur.Üzüntülerini de sevinçlerini de açık bir şekilde belli etmek bir kimlik şekline dönüşmüştür.Hepsi umumi olmalı ve hepsinin kısa sürmesi gerektiği görülmüştür.Aile içerisinde duygular arasında ki geçiş çok hızlı olmaktadır.

Çocuklar arsında genel olarak sevgi aktarımı olarak bir ayırım yapılmamaktadır.Fakat kız çocukları erkek çocuklarına göre daha fazla sıkılmaktadırlar.Engelleme ve korumaya yönelik aşırı koruyucu bir tavır sergilemektedirler.

Yetişkinlerin bakış açına göre ayıp olarak kendilerinin belirlemiş olduğu özel bir durum yoktur.Hırsızlık, küfür, kadın aldatması özellikle kabul edilemez bir durumdur.Kadınlar Roman toplumunda özellikle hamilelik döneminde özel tutluyorlar.Şiddet çok fazla tanımlanmakla birlikte alkol alan erkekler şiddete başvurabiliyor.Kayınvalideye karşı iyi gelin olmak yani söz dinlemek, eve ve çocuklara bakıp, yemek yapmak, gözü yükseklerde olmamak iyi kadın algısını tamamlamaktadır.Sevgilerini çok fazla belli etmeyen Roman toplumunda kızlara şımartmamak adına duygular belli edilmiyor

DEĞİŞİM ve SOSYAL HİZMET ALGISI

Yalova Romanları için yıllar içerisinde en önemli değişim meslekleri noktasında olmuştur.Geçmişte atalarının mesleği olarak tanımladıkları meslekler müzisyenlik, sepetçilik, elekçilik, kalaycılık, süpürgecilik, cambazlık, boyacılıktır.Bunlardan bir kısmı sonraki nesillere aktarılmıştır.Bunun sebebi ise sepetçilik, kalaycılık gibi mesleklerin çağımızda uygulanmamasıdır.Modernizm bu meslekleri poşet endüstrisi ve fabrikasyon üretim yoluyla devralmıştır.Elekçilik bir anlamda elek yapmak, otları ayırmak olup bu mesleğin de artık yapılmadığı görülmektedir.Mahalle içinde faizle borç vermekte eskiden yapılan işler arasındadır.Bu görevi ise bankalar devralmıştır.Cambazlık işinin yani hayvan bakma işi yaşam alanlarının ellerinden aldığı bir diğer istihdam kapısıdır.Devam eden tek meslek müzisyenliktir.Müzisyenler ile meziyeti olmayan Romanlar arasında maddi ve manevi olarak ciddi bir ayrım söz konusudur.Müzisyen Romanlar maddi olarak daha iyi standartlardadırlar.Müzisyen Romanlar sürekli olmasa dahi belli mevsimlerde iş bulup evlerine bakabilirken, diğer Romanlar seyyar satıcılık veya boyacılık ile evlerini geçindirmeye çalışmaktadırlar.

Romanların sosyal hizmeti kömür, erzak getiren bir yer olarak almaktadırlar.Sosyal hizmeteikonuşmalarında yeterli bulmadıklarını dile getiriyorlar.Erzak vereceğine iş versin diyerek sosyal hizmete devletin tüm güçlerini atfetmektedirler.Devletin tümü olarak algılanan sosyal hizmetten mahallelinin yolları yapması bekleniyorken, hizmetleri yetersiz bulm aktadırlar.Sosyal hizmet ve devlet ikilisi zihinlerinde aynı yere işaret etmektedir.Sosyal yardımlar Ramazan ayında daha iyi işlemektedir.Bunun Belediyelerin ve sosyal yardımın gıda paketlerinin etkisi olmaktadır.Ayrıca çeşitli STK ve hayır kurumlarının da bu dönemde yardımları artmaktadır.Sağlık hizmetlerinden genel olarak memnun olan Romanlar özellikle hasta aylığı diye bilinen 2002'den (engelli maaşı) oldukça memnunnlardır.

Temel hizmet olan temizlik hizmetinden memnun değillilerdir.Bu durum şehrin dışında bir mekan izlenimini güçlendirmektedir.Çokkültürlü sosyal hizmet beklentileri ifadelerinde net biçimde görülmüştür.Müzisyen olarak çalışanların ağır işler yerine daha yatkınlığı olan müzikle ilgili bir iş beklentileri vardır.Kadınlar özellikle genç kızlar uzak yerlere çalışmak için gönderilmemektedirler.İstihdamın yakın mahalle çevrelerinde sağlanması gerektiğini düşünmektedirler.Ürettikleri çözümler veya beklentileri yaşam ve kültürel öğeleriyle örtüşük bir biçimdedir.

Kentsel dönüşüm adı altında devletin ürettiği tektipleştirici politikalar, Romanları şehrin dışına iterek aslında çözüm altında sorun inşa etmektedir. Romanlar için merkezi yerde yaşamak demek ekonomiye, işe her an ulaşabilmek demektir. Birlikte olma, bütün olma durumundan da giderek uzaklaştıran bir politika olarak algılanmaktadır. Kentsel dönüşüm konusunda görüşleri olumsuz yöndedir. Kentsel dönüşüm yaşam alanlarını daraltıp, mahalleleri aynı zamanda istihdam kapısı olan Romanlar için, işsizlik sorununun büyümesine yol açmaktadır. Apartman dairesinde oturma fikri Romanların oksijenlerinin alınması olarak algılanmaktadır. Geleneksel işleri yapmanın engelleyicisi olan bu yaşam şekli, hurdacılık, kağıt toplayıcılık, hatta müzik işini bile yapmalarını engelleyecektir. Mahalle temelli yaşamları geçim stratejilerinin baş rolündedir. Ayrışmaları onları grup işlerinden mahrum edecektir. Akkan ve arkadaşlarının (2011) yılında hazırlamış olduğu projede ürettikleri çözüm önerisinde belirttikleri üzere kentsel dönüşüm projeleriyle yeni Roman gettoları yaratmak yerine, Romanların yaşamının devamını sağlayacak, yerinden iyileştirme politikaları ile bu mekanları elverişli barınma mekanları haline getirmek gerekmektedir.

Romanların sorunlarından biri olan dışlanma hem kamuda hem de özel işletmelerde karşılırlarına çıkmaktadır. Özellikle Roman olmayanların gittiği kafeler ya da mağazalara gittiklerinde ilgilenilmemek veya hırısız muamalesi görmek onları toplumla içiçe olmaktan uzaklaştırmaktadır. Marjinal sektörde kendilerine iş imkanı sağlayan Romanlar, orada saygı görmektedirler. Müzik sektörü ve gece hayatının içerisine zorunlu katılımcı olan Roman çocuklar uygunsuz ortamlarda çalışmaktadırlar.

Modern ve gelişen dünyada bir şeylerin değişmesi gerektiğini düşünen Romanlar hayatlarında, evlerinde, kıyafet tarzlarında, kuşaklar arasında değişime açık olduklarını göstermektedirler. Fakat değişim kendi sınırları ve kendi kültürleri doğrultusunda yaşanmaktadır.

Eğitim yönünde gelişmemelerinin sebeplerinden biri birlikte yaşayıp, birbirlerinden etkilendikleri içindir. Çocuklar hem kız hem erkekler birbirlerinden olumsuz etkilenmektedirler. Kızlar evlenmek için, erkekler çalışmak için okulu bırakmaktadırlar. Birbirlerinden olumsuz etkilenmeleri dahi ayrı yaşama fikrini olumsuzlamamaktadır.

Başka mahallelerde yapamayacaklarını düşünürken kendi içlerinde bir çatışma yaşamaktadırlar. Eğitimi salt çocukların isteksizlikleri için bıraktıklarını düşünmek yeterli bir bakış olmayacaktır. Eğitimin önündeki en büyük etken ekonomi olduğu

açıktır.Çocuklar özellikle erkek çocuklar emek piyasasına atılıp az da olsa para kazanınca ailedeki rolünü güçlendirmektedir.Kız çocuklarının ise kardeşlerine bakmaları gerekliliği onları okuldan alıkoymaktadır.Erken yaşta anne rolü alan çocuklar kendilerini bu role yaklaştırmakta ve evliliğe motivasyonları artmaktadır.Zamanla okul hayatından uzaklaşmaktadırlar.Dışlanma problemi eğitimin ve yaşamlarının önünde ikinci sorundur.Özellikle lise hayatına kadar okuyan genç Romanlar ,dışlanmanın farkındalığı ile kendi gibi olmayana uzaklaşma yaşadığı görülmektedir.Okullarda öğretmenlerin kimliğide buna etkindir.Rol model olarak neredeyse hiç Roman öğretmenlerinin olmaması, gacolar ve Romanlar ayrımını bir kere daha desteklemektedir.Tar ve arkadaşlarının(2011) yapmış olduğu çalışmada belirttiği üzere genel eğitim müfredatının Roman çocuklarının yaşam biçimlerine ve ihtiyaçlarına uymadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda, onların ihtiyaçlarını temel alacak esnek eğitim programlarının uygulanması gerekli gözükmektedir. Ancak öğretmenlerin bu yaklaşımı hem benimsedikleri hem de kuşkuyla karşıladıkları gözlenmiştir; çünkü onlara göre, Romanlara böyle bir “ayrıcılık” tanımak diğer gruplara da benzer ayrıcalıkları gündemleştireceğinden, “Milli Eğitim” politikalarına uygun olmayacaktır. Eğitimin yerleştirilmesi ve daha esnek hale getirilmesinin sağlanması çok daha geniş gruplarla tartışılacak ve politik olarak karar verilecek bir konu olduğundan, öğretmenler ve yöneticiler bu konuda kendilerini çaresiz hissetmektedir.Dışlanma ve sosyo-ekonomik yetersizlik birbiri içerisinde 'tavuk- yumurta 'ikilisi oluşturup, eğitimsizlik sorununun tanımlayıcıları olmaktadır.Yapılan politikaların hiçbiri lutüf değil zorunluluktur.Bu doğrultuda üretilen sosyal politikalar hedef kitleye yarar sağlayacaktır.Romanlar için yapılan politikalar onların aktif katılımıyla birlikte olabilirse hedeflenen, istenilen sonuç elde edilecektir.Kültürleri dışlanmadan yapılacak çokkültürlüğe dönük çalışmalar ihtiyaca karşılık verecektir.

Sonuç olarak hipotezimiz doğrultusunda savunulan çokkültürlü sosyal hizmetin ve sosyal politikaların Romanların talepleri arasında olduğu görülmüştür. Hem erkek hem kadınlar arasında kültürün devamlılığı prensibi sürdürülmüştür. Bu bağlamda işsizlik, eğitim, ekonomi ve yaşamsal alanlarda taleplerinin kültürel zeminlerinden gelmiş olduğu açıktır.Sosyal hizmetler kültürler arası ilişkilerde köprü görevi görecektir.

Yaşar Kemal'in de dediği gibi, “*Dünya birbirini besleyen bin çiçekli bir kültür bahçesi olmuştur. Bilinçli ya da bilinçsiz bu büyük kültür bahçesinden bir çiçeği yok etmek, insanlıktan bir rengi, bir kokuyu, bir güzelliği, bir yaratıcılığı almakla bir tutulmuştur.*”

ÖNERİLER

- Romanların kimlik, kültür ve değişim ve sosyal hizmet algılarına yönelik yapılan çalışmada öncelikli olarak mutlak çözümün eşitlikten geçmesi gerekli görülmüştür.Eğitime, sağlık haklarına, güvenceli bir iş yaşamına eşit katılım sağlanmalıdır.
- Romanlara ön yargılı bakan grupların bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.Bu çalışmalarda tüm gruplar biraraya getirilmelidir.Öncelikle doğru bilinen yanlışlar yıkılmalıdır.Bu süreç Romanlar için de geçerlidir, bu ilişki tek yanlı değildir.Benzer önyargılar ve korku faktörüyle kendilerini soyutlamışlardır.
- Romanlar sosyal anlamda devletten talep edebilecekleri haklar noktasında bilinçlendirilmelidir.Sosyal hizmet uzmanları veya ilgili çalışmacılar sosyal yardımlar ve hakları noktasında eğitimler vermelidir.
- Üniversite, Milli Eğitime Bağlı kurumlar, Emniyet mensupları gibi kurumların Roman Mahalleleriyle ilişkilerini derinleştirmesi önemlidir.Romanların kalkınmasında belediyeler önemli bir noktadadır, belediyelerde istihdam alanları oluşturulmalıdır.Kadrolu bando grubu veya kadrolu çöp toplayıcılar,kadrolu kağıt toplayıcılar istihdam ettirilmelidir.Eğitim teşvik politikası olarak belirlenmelidir.Doğum tarihi 1990 sonrası başvurularda lise mezunu olması şartı şartlar arasında bulundurulmalıdır.
- Dini ritüellerin ve öğelerin önemli olduğu görülen Romanlar için dinsel önyargıların kaldırılmasın için mahalle camilerindeki vaazların içeriğine Romanlarla ilgili önyargıları kırarak konuşmalar eklenebilir.Roman mahallelerinde bulunan camilere Roman toplumu noktasında eğitilmiş, oryantasyonu olan imam, vaiz, vaize, din görevlileri verilmeli, kadın ve erkeklere eğitimler verilmelidir.Bu görevlileri motive edecek maddi ya da manevi bir unsur olmalıdır.Sürekliliği sağlayacak bir unsur olacaktır.
- Sosyo-ekonomik olarak kendine yeten çokkültürlü bir toplumun gereği olan yerel kalkınma modeli çerçevesinde; sınırları iyi tanımlanmış mevcut bilgi birikimi ve etnik

kimliğin altyapısı kullanılarak, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ve özel sektör katılımları ile çok-aktörlü ortaklıklarla Romanların yaşam tarzlarına uyum sağlayabilecek iş imkanları oluşturulmalıdır.Çokkültürlülüğe dayalı politikalara dayanıp yerelde kalkınma yaklaşımları oluşturulmalıdır.

- Romanların etnik kimliğinin bir parçası olan küçük ölçekli imalatı öngören sepetçilik, çadircılık ve demircilik gibi geleneksel sanatlarını yaşatılması için üretimin de yapıldığı, turizm amaçlı atölyeler kurulmalıdır.
- Roman mahallelerine yapılan sosyal hizmet uygulamalarında etnik duyarlılık yaklaşımı kullanılıp bireylere, topluma dokunarak, doğasına uygun bir biçimde öznelliğe saygı duyarak ama bir bütün içinde kültürü dışlamadan yapılmalıdır.Sınıflara ayırmadan, etiketler yapıştırmadan, otoriter bir tutum takınmadan çokkültürcü bir yaklaşım ile yapılmalıdır.
- Hizmet alanların “gerçek” ihtiyaçlarından yola çıkmayan; önyargılı, sınıflayıcı ve genelgeçer yaklaşımlarla götürülen hizmetlerin pratikte faydasız ve/veya zarar verici olacağı açıktır. Bu anlamda çokkültürcü bir yaklaşım çerçevesinde yeni araştırma ve değerlendirmelerin yapılması, sosyal hizmet eğitimi ve politikalarının yeni araştırmalarla desteklenmesi önemli bir ihtiyaç olarak görülmektedir.
- Özellikle adölesan evlilik ve gebelikler, kadına yönelik şiddet, sağlıksız çevre koşulları, düşük eğitim düzeyi, işsizlik ve deneyimlenen damgalanma sorunlarına yönelik çözüm üreten araştırmalar, projeler geliştirilmesi önerilebilir.
- Eğitimsizlik Romanların için önemli bir sorundur. Eğitim ile işsizlik ve ekonomik sorunlar çözülebilir.Karakter ve sosyal yaşamları gereği Romanlar sonunu göremedikleri yatırımlar eğitim dahil yapmakta zorlanmaktadırlar.Eğitime katılımı arttırmak için onlara özel, kimliklerine hitap eden çözümler üretilmelidir.İlköğretimin birinci basamağında ilk 4 veya 5 yıl sorun yaşamayan çocuklar, ikinci kısımda zorlanmaktadırlar.Orta seviyede mesleki eğitim, zanat öğretimi ağırlıklı meslek eğitimleri verilmelidir.Müzik Romanlar için motivasyon kaynağıdır.Ağırlıklı nota öğrenecekleri müzik eğitimi odaklı eğitimler başlamalıdır.Eğitim alanında yapılması gereken bir diğer hizmet ise Roman mahallelerinde çalışılacak öğretmen ve idareciler oryantasyon sürecinden geçmeliler, gerekirse maddi olarak motivasyonları arttırılmalıdır.Roman mahallesindeki müzik, resim, beden eğitimi öğretmen sayıları

arttırılmalıdır.Belirli özel gün ve haftalarda özel programlar hazırlamaları talep edilmelidir.

- Taşımali eğitim desteği verilmelidir.Orta eğitiminden sonra araç kullanıp okula gitmek zorunda kalan çocuklar için maddi destek sağlanmalıdır.Okullarda kahvaltı öğünü veya öğlen yemeği vermek yapılmış çalışmalardan olup bu uygulama genelleştirilmelidir.
- Geri dönüşüm işi yapan Romanlar için kısa vadede bir çözüm olması adına geri dönüşüm hizmeti daha nitelikli bir hale getirilmelidir.Belediyeler tarafından geri dönüşüm arabaları hazırlanmalıdır.Yine halka geri dönüşüm noktasında seminer programları düzenleyip ,atıkları ayırt etme eğitimi verilmelidir.
- Roman mahallelerinde toplum merkezleri açılmalıdır. Bu merkezlerde psikolog, sosyolog, sosyal hizmet uzmanı ve hobi uzmanları istidihdam ettrilmelidir.Yetişkin genç ve çocuk gruplarına karşı ayrı ayrı programlar hazırlanmalıdır, eğitim ve meslek edindirme kursları düzenlemeli, özellikle psikolojik destek konusunda uzman sağlık merkezi, kütüphane, gençler için spor okulu ve okula yardımcı programlar içeren destek eğitim birimleri, yaşlılar evi, anaokulu, çalışan ebeveynler için çocuklarını bırakabilecekleri gündüz bakım evleri ve kreşler içeren bir komplekse dönüştürülmelidir.Kreşler kadın istihdamına katkı sağlayacaktır.
- Sağlık haklarına eşit katılım sağlanmalıdır.Sadece yeşil kartın salt çözüm olmadığı; sağlık sigortalılar ile aralarındaki ayırım kaldırılmalıdır.Uzun vadede mesleki anlamda yapılması gereken ise onları belli meslekler içinde sıkıştırıp, yeniden bir zorunluluk alanına sokmak yerine her alanda birşeyler yapabilme özgürlüğü sunulmalıdır.Bu anlamda pozitif ayrımcılık yapıp il genelindeki Roman nüfusuna göre işyerlerinde Roman vatandaş çalıştırma kotası koyulmalıdır.Belediyelerde istihdam sağlanmalıdır.
- Kentsel altyapı sorununa çözüm getirilmeli; su, kanalizasyon, elektrik ve dogalgaz gibi tesisatlar düzenlenmeli, yollar yapılmalı, çöp toplama gibi kentsel hizmetler eksiksiz ve düzenli yerine getirilmeli; güvenlik sorununa da çözüm olabilmesi adına sokaklar aydınlatma ile desteklenerek tasarlanmalıdır.
- Kentsel dönüşüm yerine yapı kalitesi açısından sağlıksız ve tehlikeli olan konutlar tespit edilerek, yıkılmalı ve bu yapılarda yasayanlar için yönetim (yerel/merkezi) tarafından aynı alanda benzer parsel düzeni ve yapı yüksekliğinde, yerel yapı malzemesiyle yeni konutlar inşa edilmelidir.

- Kentsel planlamada halkın katılımı önemsenmelidir.Sosyal hizmetler ile ilgili bilgilendirme toplantıları yapılmalıdır.Hangi hizmeti hangi durumlarda alacakları bildirilmelidir.Nasıl olmaları gerektiği ile değil, ne olmak istedikleriyle ilgilenilmelidir.
- Mahallelerden dernek başkanı ya da sorumlu seçilmelidir,(akil insan) sosyal yardımlaşmada bulunan sorumlular ile senede birkaç kez toplantı düzenlenmelidir.Kardeş aile sistemi kurulmalıdır.Tüm sorumluluk devletin üzerinde olmayıp, başka aileleri sosyal hizmete dahil edilip önyargılar kırılabilir.Böylece katma değeri arttırılmış olunur.Çift yönlü, karşılıklı sosyal hizmet yapılmış olacaktır. Romanların çoğunluğuna yönelik sosyal proje ve faaliyetler yapılmalıdır.Fakat yapılan çalışmaların sürdürülebilir bir etki bulundurması açısından kısa vadede bırakılmamalıdır.Romanları içerisinde buldukları toplumun kültürel süreçlerine katılmayı teşvik eden sosyal faaliyetler gerçekleştirilmelidir.
- Roman derneklerinin sayılarının artırılması veya derneklerin daha aktif olmalarını sağlayıcı teşvik politikaları düzenlenmelidir.Birlik ve beraberlik kültürü oluşturulup, sorunlara ortak çözüm platformu sağlanmalıdır.Roman olmayan kesimin de Romanların kültürel faaliyetlerini tanımalarına ve katılımlarına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.Sonuç olarak yapılan her çalışmada hipotezimiz doğrultusunda çokkültürlü yaklaşımlar benimsenmelidir.Romanların katılımı ve kültürel yaşamının önemsenmesi uygulamaları uzun ömürlü kılacaktır. Çokkültürlü sosyal hizmetin özneliğe vurgusu her kültüre ve her bireye özel olduğunu hissettirecektir.Roman vatandaşlara yönelik kültürel incelemeler yapılmalı ve sosyal hizmet uygulamaları, onların algısını öğrenerek ve kültüre has modeller oluşturarak sunulmalıdır.

KAYNAKÇA

- AKDENİZ, Gediz (2011), *Simülasyon Dünyasında Çingenerler Zamanı Üzerinden Post-Modern Batılı Bilginin Bir Kritiği*, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi,Cilt:3, Sayı :22 ,s.503-517
- AKGÜL, Başak (2010), (Marushiakova'dan aktaran), *Türkiye Çingenerlerinin Politikleşmesi ve Örgütlenme Deneyimleri*, s.213-215,[http://e-derg.marmara.edu.tr.index](http://e-derg.marmara.edu.tr/index)
- AKGÜL, Ayşegül (2006), (Djuric'den aktaran), *Mimarlıkta Mobilite Kavramı:Göçebe Çingenerler ve Sirk Yaşamı Üzerine Bir İnceleme, Yüksel Lisans Tezi*, Fen Bilimleri Enstitüsü
- AKKAN B. E.,M. B.,Deniz,M. Ertan;(2011), *Sosyal Dışlamanın Roman Halleri*,1.baskı ,Kasım
- AKTAY, Yasin (2003), Küreselleşme ve Çokkültürlülük, Tezkire, Düşünce, Siyaset ve Sosyal Bilim Dergisi, Sayı: 35, Kasım-Aralık
- ALPMAN, Nazım(1997) *Başka Dünyanın İnsanları; Çingenerler*, Ozan Yayıncılık, 2.Baskı, İstanbul
- ALTINÖZ, İsmail, (2007),*XVI.Yüzyılda Osmanlı Devlet Yönetimi İçerisinde Çingenerler*, Editör:Kolukırık, Suat, *Yeryüzünün Yabancıları Çingenerler*, 1.Baskı, Simurg Yayıncılık, s.13-31
- ALTUNIŞIK, R., R. Coşkun, S. Bayraktaroğlu ve E. Yıldırım; (2010), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Sakarya Yayıncılık, 6.Baskı,Adapazarı.
- ARAYICI, Ali (2008), *Avrupa'nın Vatansızları Çingenerler*, Kalkedon Yayınları,1.Baskı
- AŞKIN, Umur,(2012),*Çingenerler ve Sosyal Politika*, Çalışma Ortamı Dergisi, Sayı : 122, Mayıs-Haziran, s. 20- 22

AYDOĞAN, Doğa(2006), *Yabancı Çingenerin Türkiye'ye Giriş, İkamet, Seyahat Özgürlükleri İle Türkiye'den Sınır Dışı Edilmeleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

BAUMANN, Gerd (2006), *Çokkültürlülük Bilmecesi / Ulusal, Etnik ve Dinsel Kimlikleri Yeniden Düşünmek*, Çev.,Işıl Demirakın, Dost Kitapevi Yayınları,Ankara,1.baskı

BAYRAKTAR, Özlem (2011) , *Çingener Başka Dünyanın İnsanları*, Global Media Journal Turkish Edition Sayı:1(2) s.118-132

BECK, Ulrich (2011), *Risk Toplumu Başka Bir Modernliğe Doğru*, 1.baskı, İthaki yayınları, İstanbul

BÖLÜKBAŞI, Betül (2008), *Türkiye'de Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk*, Yüksek Lisans Tezi ,Marmara üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

CANPOLAT, Taner ve Muammer Ak (2009), *Selamsız Çingene-Roman Toplumunun Sosyo-kültürel Yapısı Üzerine Bir Çalışma*, Üsküdar Sempozyumu, s.349-364

CILGA, İbrahim (2009), *Sosyal Dışlanmanın Dinamiği, Bilimin, Mesleğin Dışlanması ve Öngörüler*, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt 20, Sayı 2, Ekim, s.7-26,

ÇELİK, Adnan ve Şahin Emre (2012), *Ötekilerin Hiyerarşisinde Kültürel ve Sınıfsal Karşılaşmalar: Kürt Toplumunda Çingene Algısı ve Sosyal Dışlanma Pratikleri*, Toplum ve Kuram Dergisi ,Sayı 6-7 Kış –Bahar, s.307-325

ÇELİK, Hacer (2008), *Çokkültürlülük ve Türkiye'deki Görünümü*, Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler, Yıl: 9, Sayı: 15/2

ÇETİN, İhsan(2007), (Anthony Smith'den aktaran), *Çokkültürlülük ve Kimlik Bağlamında Midyat İlçesi Örneği*, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, Sayı:10/2, s.20-35

DANKA, Anita (2008), *Türkiye'de Roman Hakları ve Hukuki Çerçeve, Biz Buradayız! Türkiye'de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi*, (Haz.: E. Uzpeder, S. Danova/Roussinova, S. Özçelik, S. Gökçen, EDROM, ERRC, hYd), İstanbul, s 29-51

DEMİRHAN, Elif Sultan (2012), *Roman Çocuklarına Yönelik Madde Bağımlılığı ve Suçu Önlemede 'bir Tebessüm Yeter' Projesi*, Uluslararası Katılımlı Çocuk İhtiyaçları Sempozyumu Bildiri Kitabı, Mayıs, Ankara, s.18-19

DİNGENÇ, Emine (2009), *XVI.Yüzyılda Osmanlı Ordusunda Çingenerler*, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 20, Aralık, s.33-46

DOYTCHEVA, Milena, (2009), *Çokkültürlülük*, Çev.,Tuğba Akıncılar Onmuş, 1baskı, İstanbul

DUYGULU, Melih (2006)*Türkiye’de Çingene Müziği Batı Grubu Romanlarında Müzik Kültürü*, Pan Yayıncılık, 1.basım, İstanbul

ERDOĞAN ARAS, Fatma (2009), *Etnik (Çingene) İşgücünün Enformel İşgücü Piyasasına Katılım Biçimleri ve Bu Süreçte Etkili Olan Faktörler: İstanbul (Cankurtaran) ve Edirne (Menzilahr) Örnekleri*, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 11 Sayı:1,s.75-100

ERGÜN, Cem ve Hüseyin Gül(2010), *Barınma Hakkının İhlal Edilme Sürecinde Kentsel Dönüşüm Projeleri*, Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu II, Petrol-İş Yayını-113, Ekim ,İstanbul, s.359-378

ERİKSEN, Thomas Hylland (2001), *Kültür Terörizmi: Kültürel Arınma Düşüncesi Üzerine Bir Deneme*, Çev.,A. Önder Otçu, Avesta yayınları, İstanbul

ERİNCİK, Selçuk(2011), *Kimlik ve Çokkültürcülük Sorunu*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Sayı:52/2, s. 219-241

FİŞEK, Gürhan(2007), *Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardımların Sosyal Politika Araçları İçerisindeki Yeri (“Genel”i “Yerel”e İndirmek)*, Sosyal Politika Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No. 595 Ankara, s. 334-350

FONSECA, Isabel (2002), *Beni Ayakta Gömün Çingenerler ve Yolculukları*, Çev.,Özlem İlyas, Ayrıntı yayınları, 1.Baskı, İstanbul

FRASER, Angus (1992), *The Gypsies*, Oxford Blackwell

GELLNER, Ernest (1998), *Milliyetçiliğe Bakmak*, Çev.,Simten Coşar, Saltürk Özerktürk, Nalan Soyarık, İletişim Yayınları, İstanbul

GENCER, Zekiye Tamer (2011),*Çok Kültürlü Toplumlarda İletişim: Divriği Örneği*, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, Sayı :1, Mart

GÖKÇEN, Sinan ve Sezin Öney, (2008),*Türkiye’de Romanlar ve Milliyetçilik, Biz Buradayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi*, (Haz.:

E. Uzpeder, S. Danova/Roussinova, S. Özçelik, S. Gökçen, EDROM, ERRC, hYd), İstanbul, s. 129- 135

GÖNCÜOĞLU, Süleyman Faruk ve Şükriye Pınar Yavuztürk; (2009) ,(Hermann Berger’den aktaran), *Sulukule ve Çingeneleri*, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, Sayı:23, s.107-134

TANRIVERDİ, Gülbu; Rebiye Ünüvar,,Melike Yalçın, Melek Sürer, Pelin Açar, Emine Akçay, Aylin Hacıoğlu, Banu Yaman, Özlem Hastürk;(2012),*Çanakkale’de Yaşayan Romanların Punell’in Kültürel Yeterlilik Modeli İle Değerlendirilmesi*, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, Cilt:15, Sayı :4, s.244-253

GÜLEÇ, Cengiz,(2006), *Ateşle Yaşamak Çokkültürlü Türkiye*, Aşına Kitaplar, İstanbul Harvey, David, *Sosyal Adalet ve Şehir*, çev. Mehmet Moralı, İstanbul: Metis, 1996.

HOLDEN, John(2006), *Cultural Value and Crisis of Legitimacy.Why culture needs a democratic mandate?*, Demos Published, First Published

İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN, Arzu (2009), *Küreselleşme Süreci Açısından Engellilik ve Sosyal Dışlanma*, Sosyal Dışlanma ve Sosyal Hizmet Sempozyumu, 12-14 Kasım, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara.

İNANÇ, Hüsamettin (2005),*AB’ye Entegrasyon Sürecinde Türkiye’nin Kimlik Problemleri*, Adres Yayınları, Ankara

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem(2007), *Kültürel Psikoloji, Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*, Evrim Yayınevi,3. Baskı, İstanbul

KARLIDAĞ, Melike ve Marsh, Adrian,(2008),(John Rex ve Max Weber, Udo Mischek’den aktaran)*Türkiye’de Çingene Toplum ve Çingene Kimliği Üzerine Bir Yazın Taraması, Biz Buradayız! Türkiye’de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak*

Mücadelesi, (Haz.: E. Uzpeder, S. Danova/Roussinova, S. Özçelik, S. Gökçen, EDROM, ERRC, hYd), İstanbul, s137

KARASAR, Niyazi, (2011), *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*, 16.Basım,Nobel Yayıncılık, Ankara

KAYA, İlhan(2007), *Azınlıklar, Çokkültürlülük ve Mardin*, D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı:9, s.44-55

KILINÇ DEMİRVRAN, Gamze(2007), *Kentsel Ölçekte Mekansal Ayrışma: Edirne-Çingene Mahallesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara

KOLUKIRIK, Suat(2006), *Sosyolojik Perspektiften Türk(iye) Çingeneleeri: İzmir Çingeneleeri Üzerine Bir Araştırma*, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Sayı:3/1 ,Şubat

KOLUKIRIK, Suat (2007),*Madun ve Hakim:Çingene –Roman Kimliğinin Toplumsal Elestrisi*, Yeryüzünün Yabancıları Çingeler, Hazırlayan:Suat Kolukirik, Simurg Yayınları, 1. Baskı, s.43-53

KOLUKIRIK, Suat(2008), *Türkiye'de Rom, Dom ve Lom Gruplarının Görünümü*, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları, s.145-153, Ulakbim

KOLUKIRIK, Suat (2009), *Dünden bugüne Çingeneleer*, Ozan yayıncılık,1.Baskı, İstanbul

KONGAR, Emre(1978), *İnsani Yönlendirme ve Sosyal Hizmetler: Sosyal Çalışmaya Giriş*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1baskı, Ankara

KOYUN, Ayşe ve Pınar Çiçekçioğlu(2011), *Karanlıkta Kaybolan Umutlar*, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, Sayı: 14/1, s.59-65

KUT, Sema(1987), *Sosyal Hizmet Eğitiminin Teorik Temeli* , Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, Cilt 5, Sayı :1, Ocak, s.17-25

KYUCHUKOV, risto(2007), *Bulgar ve Tür Müslüman Romanların Tarihi ,Kültürü ve Dili* ,Yeryüzünün Yabancıları Çingeler,Hazırlayan:Suat Kolukirik, Simurg Yayınları, 1. Baskı, s.72-83,

LİEGOİS, Jean Pierre(2008), *Avrupa'nın Romanları*, Avrupa Konseyi Yayıncılığı, Çev., Dış Polika Enstitüsü, 1.baskı, Ankara

MARSH, Adrian (2008a), (Evliya Çelebi'den aktaran), *Türkiye Çingelerinin Tarihi Hakkında*, Biz Buradayız! Türkiye'de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi, (Haz.: E. Uzpeder, S. Danova/Roussinova,S. Özçelik, S. Gökçen, EDROM, ERRC, hYd), İstanbul, s. 5-19.

MARSH, Adrian (2008b), *Etnisite ve Kimlik: Çingelerin Kökeni*, Biz Buradayız! Türkiye'de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi, (Haz.: E. Uzpeder, S. Danova/Roussinova, S. Özçelik, S. Gökçen, EDROM, ERRC, hYd), İstanbul, s. 19-27.

MARUSHUAKOVA, Papov ve Vesselin Papov (2007), Bulgaristan'da ki Çingeler ve İnsan Hakları, Yeryüzünün Yabancıları Çingeler, Hazırlayan:Suat Kolukırık, Simurg Yayınları, 1. Baskı, s.85-94

MEZARCIOĞLU, Ali(2010), *Çingelerin Kitabı*, Cinius Yayınları,1.baskı,İstanbul

ONARAN İNCİRLİOĞLU, Emine(2007) *Genişleyen Avrupa'da 'Çingeler' Orta ve Doğu Avrupa'daki Roman Yoksulluğunun Türkiye Romanları İçin Düşündürdükleri*, Yeryüzünün Yabancıları Çingeler, Hazırlayan:Suat Kolukırık, Simurg Yayınları, 1. Baskı, s.55-68

ÖKE, Mustafa Kemal ve Senem Kurt Topuz(2010), *Eşit Yurttaşlık Hakları Bağlamında Çingene Yurttaşların Sosyal ve Ekonomik Haklara Erişimi: Edirne Örneği*, Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu II Petrol-İş Yayını-113, Ekim, İstanbul, s.265-278

ÖNEN, Selin (2011) *Citizenship Rights of Gypsies In Turkey:Cases of Roma and Dom Communities*, Ankara, ODTÜ, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZGÜR, Özge(2010), *Çokkültürcü Sosyal Hizmet:Eleştirel Bir Bakış*, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt :21, Sayı :2, Ekim, s.89-104

ÖZKAN, Ali Rafet(2000),*Türkiye Çingeleri*, T.C.Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Yayınları, Ankara

ÖZMEN, Abdürrahim(2008), *Farklılıkları Anlamak*, 3.Karaburun Bilim Kongresi Bildiri Kitapçığı, 4-7 Eylül, İzmir

- ÖZTÜRK, Aslıhan Burcu(2008),*Çocuk Yoksulluğunda Yaşama, Sağlık ve Beslenme Hakları*, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt:19, Sayı: 2, Ekim, s.67-80
- PASCUAL, Jordi(2011), *Kültür Politikaları Sürdürülebilirlik ve Katılım Üzerine*, Derleyen: Eylem Ertürk, Yerel Kültür Politikaları El Kitabı Adımlar, Araçlar ve Örnekler, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1baskı, s.77
- SARI, Engin(2009),*Mardin’de Kültürlerarası İletişim ve Kültürel Kimliğin/Farkın İnşası*, Alternatif Politika Dergisi, Cilt:1, Sayı: 2, Eylül, s.227-259,
- SEYYAR, Ali(2008), *Yerel Siyasetin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi*, Yerel Siyaset Dergisi, <http://www.yerelsiyaset.com>
- SAL, Ayşın(2009),*Türkiye’de Yaşayan Çingenerlerin Sanatsal Olarak Ele Alınışı*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- SOL, Selma(2010),*Edirne’de Kakava Şenlikleri*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt :12, Sayı :1, Haziran, s.60-73
- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (1945), *Türkiye’de Sosyal Hizmetler*, 4.Ulusal Sosyal Hizmetler Konferans Kitabı, s.45-61, Ankara
- ŞAHİN, Fatih(2009),*Sosyal Hizmette Kendi Kaderini Tayin Hakkı*, Aile Toplum Dergisi ,Sayı:19, Ekim- Kasım –Aralık, s.87-97
- ŞAN, Mustafa Kemal ve İrfan Haşlak(2012), *Asimilasyon ile Çokkültürlülük Arasında Amerikan Anaakımını Yeniden Düşünmek*, Akademik İncelemeler Dergisi, Cilt:7, Sayı:1 ,s.29-53
- TAR YÜCE, Y.,C. Kaygusuz, K.Çelik; (2011), *Samsun İli Kent Merkezinde Yaşayan Romanlar*, Samsun Sempozyumu Bildiri Kitabı, 13-16 ekim, s.1-10
- TARHAN, Nevzat(2011),*Toplum Psikolojisi*, Timaş Yayınları, 3.baskı, İstanbul
- TEKİNALP, Şermin(2005), *Küreselleşen Dünyanın Bunalımı*, İstanbul Kültür Üniversitesi Dergisi, Sayı:1 s.75-87

TOMANBAY, İlhan(1991), *Kentlileşme, Belediyelerde Sosyal ve Kültürel Çalışmalar ve Toplum Merkezleri*, Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi, cilt:13,sayı:1-2-3,s.41-55

TOPRAK KARAMAN, Zerrin(2007),*Siyasi ve idari Yönüyle Romanlar*, Hazırlayan:Suat Kolukırık, Yeryüzünün Yabancıları Çingeneler, Simurg Yayıncılık, 1.baskı, İstanbul, s.33-40

TUFAN B., Ö. Özgür Sayar, G.Koçyıldırım;(2009), *Sosyal Bir Hak Olarak Sosyal Hizmet*, 1.Ulaslararası Sosyal Haklar Sempozyumu Bildiri Kitabı, Ekim, s.76-86

TURNER, Stephan P., (2008), *Sosyal Teori ve Sosyoloji*, Çev., Elif Çelebi, Küre Yayınları, 1baskı, İstanbul

TUNA,M.,Z.N.Oğuz,S.Kolukırık;(2006),(Ian Hancock'dan aktaran),*Menemen Çingenelerinin Sosyo-Kültürel Özellikleri(Kasımpaşa Mahallesi Örneği)*, Uluslararası Çingene Sempozyumu, Ulaşılabilir Yaşam Derneği, 6-7 Mayıs, İstanbul

TÜRKDOĞAN, Orhan(1998), *Etnik Sosyoloji*, Timaş Yayınları, 2.Bakı, 1998, İstanbul

UĞURLU, Örgen ve Bülent, Duru,(2011), *Kriz ve Kentsel Yerinden Edilme Sürecinde Çingeneler*, II. Uluslararası Ekonomi Politik Konferansı, Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni, s.90, Haziran

UĞURLU, Örgen (2013), *Dönüşen Kentlerde Çingene Olmak: İzmit Örneği*, Mülkiye Dergisi, Cilt: 37, Sayı:1, s.71-104

UZPEDER, Ebru, (2008), *Türkiye'de Roman Hakları Hareketinin Gelişimi*, Biz Buradayız! Türkiye'de Romanlar, Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi, (Haz.: E. Uzpeder, S. Danova/Roussinova, S. Özçelik, S. Gökçen, EDROM, ERRC, hYd), İstanbul, s.109-121

ÜNALDI, Halime(2012), *Türkiye'de yaşayan kültürel bir farklılık: Çingeneler*, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, Cilt: 1 Sayı:1, s. 615-626

VATANDAŞ, Celalettin (2002), *Çokkültürlülük*, Değişim Yayınları, 1.baskı?

YAĞLIDERE, Alper(2011), *İzmir Romanları Yaşam –Kültür ve Alışkanlıkları*, Ozan yayıncılık, 1.baskı

YANIK, Celalettin (2011), *Postmodern Siyaset Anlayışı ve Çokkültürlülük*, Kaygı Felsefe Dergisi, Sayı:17,s.163-174

YILDIRIM, Ali ve Hasan Şimşek (2004), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Tıpkı basım, 4. Baskı, Ankara.

YILDIRIM Kazım ve Neşide Yıldırım (2008), *Sosyal Hizmete Giriş*, Sakarya Yayıncılık,1 .Baskı, Sakarya

YILDIZ, Hüseyin (2007), *Türkçede Çingener için Kullanılan Kelimeler ve Bunların Etimolojileri*, Dil Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1 Sayı: 1, Güz, s. 61-82

YÜKSELSİN, İbrahim Yavuz (2009), *Satılık Havalarda: Batı Türkiye Roman Topluluklarında Bir Müziksel Zanaatkarlık Biçimi Olarak "Çalgıcılık"*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:2, Sayı:8, s.452-463

<http://www.agenda21.culture.net>,15.04.2013

<http://www.cingeneyiz.org.tr>, 23.05.2013

<http://www.domresearchcenter.com/>, 20.05.2013

<http://www.haberler.com/ilk-cingene-adli-dernek-kuruldu-haberi/>İlk Çingene Adlı Dernek Kuruldu.22Aralık 2005, 20 .05. 2013

<http://www.ihop.org.tr/dosya/sozlesme/irk.doc> Madde 2(1)/d.Sözleşme'nin tam metni, 15.04.2013

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/554.html>, Yürürlükten kaldırılan 2510 numaralı İskan Kanunu'nun tam metni, 16.04.2013

<http://www.rommuz.cz/>, 20.05.2013

<http://www.sifirayrimcilik.net/proje/romanlar-icin-arastirma-ve-danisma-ofisi-kurulmasi.html> , 24.05.2013

<http://ufukturu.net/haberler/3597/roman-mi-cingene-mi-ezilmis-halkin-oykusu>, Turgut ,Mirza, Roman mı Çingene mi Ezilmiş Halkın Öyküsü, 14.04.2013

<http://www.turkinfo.hu>, 20.05.2013

[http://tr.wikipedia.org/wiki/Yalova_\(il\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Yalova_(il)), 10 .04. 2013

EKLER

EK-1 ODAK GRUP GÖRÜŞME SORULARI

ODAK GRUP GÖRÜŞME FORMU

Araştırmanın Amaçları

- Yalova Romanlarına ilişkin genel tanımlayıcı bilgilere ulaşmak (eğitim ,aile,ekonomi, kültürel yapılanmaları, yakınlarla etkileşim düzeyi,öteki algısı)
- Yalova Romanlarının sosyal hizmet algılarını tanımlayabilmek
- Yalova Romanlarının değişime ilişkin bakış açılarını tanımlamak
- Yalova Romanlarının genel sosyal sorunlarını tanımlamak
- Tüm sorun ve yakınmaların oluşumuna neden olduğu düşünülen faktörleri tanımlamak, yeni bir sosyal çözüm üretmek ve sosyal politikaya fikir üretmek yoluyla katılımı arttırmak amaçlarımız arasındadır.

Giriş

Merhaba, benim adım Elif Sultan Demirhan

Yalova Üniversitesi'nde yüksek lisans çalışmamı yapmaktayım.Yalova Romanlarını tanımlamak ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyip, kültüre özgü çözümler üretmek için bir araştırma yapmaktayım ve size kimliğinize, kültürünüzü tanımaya yönelik görüşmeler yapıp sonrasında ihtiyaçlarınızı belirleyip çözüm önerileri üretecektir.

1. Bana görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tümü gizli olup bu bilgiler benim ve danışmanlık aldığım hocalarım dışında kimse tarafından bilinmeyecektir.
2. Görüşmede doğru-yanlış cevap diye bir ayrım yoktur. Hiç kimse belirttiği duygu ve düşüncelerinden dolayı yargılanmayacak, aksine önemle üzerinde durularak çözüme yönelik doğru bilgiler oluşturulacaktır. Bu nedenle, konuya ilişkin duygu ve düşüncelerinizi tüm içtenlik ve samimiyetle ve özgürce belirteceğinizi umuyor, bu konuda sizlere teşekkür ediyorum.
3. Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı? Görüşmenin yaklaşık 2 saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum. Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Odak Grup Görüşme Soruları

KİMLİK

Oturum I : Romanlara yönelik genel tanımlayıcı sorular

1. Cinsiyetiniz ,yaşınız?
- 2.Göç geçmişi nereden geldiniz ve ne zamandır buradasınız? .Kökenleriniz nereden geliyor?
3. Medeni durumunuz nedir?Kaç yaşında evlendiniz?Kaç çocuğunuz var,cinsiyetleri nedir?
- 4.Konut tipiniz nedir?(müstakil ,daire,ev sahibi,kiracı)
- 5.Gelir durumunuz nedir?
- 6.Yakacak olarak ne kullanıyorsunuz?
7. Öteki roman kimdir?
- Yukarı mahalle /aşağı mahalle yerleşimi, ayrımı nasıl oluşur neye göre ayrılırsınız?Sizin farkınız nedir?
8. Herhangi bir ayrımcılığa maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?
- 9.Diğer illerdeki romanlar(akrabalarınız) nerede yaşıyorlar? Yalova romanları daha şanslı ya da şanssız nasıl algılıyorsunuz?
- 10.Eğitim durumunuz nedir?
 - Okuryazar değil
 - Okur yazar
 - İlkokul terk veya ilkokul
 - Ortaokul terk veya ortaokul
 - Lise
 - Üniveriste

11.Kullandığınız çocuk isimleri nelerdir?

12.Evde kullanılan eşyalar nelerdir,teknolojiden yararlanılıyor musunuz?

13.Dernek ve parti üyeliğiniz varmıdır?

14.Banka hesabınız varmıdır ?Para biriktirebiliyormusunuz?

15.Dini ritüeller nelerdir?cemaatleşme varmı?dini cemaatlere bakış açısı nedir?

16.Hangi işle uğraşıyorsunuz?

- Hamal
- Ayakkabı boyacısı
- Nakliyecı
- Pazarcı
- Kaynakçı demirci
- Müzisyen
- Badanacı
- Şöför
- Temizlik
- Seyyar satıcı
- Marangoz
- Kuaför
- İşçi
- Memur
- Ev hanımı
- Çöp toplayıcı
- Mezar bekçiliği
- At bakıcılığı
- Terzi
- Ticaret

17.Sosyal güvenliğiniz nedir?Banka hesabınız varmı?

- Fakirlik fonu

- Sigorta
- 18.Boş zamanlarınız ne yaparsınız?
- Komşu akraba ziyaret
- Evde oturma dinlenme
- Televizyon izleme
- Müzik dinleme
- Kahveye gitme
- Ev işi tamir
- Torunlara bakmak
- Çiçek yetiştirme

KÜLTÜR

Oturum 2:Romanların kültürlerini anlamaya yönelik sorular

- 1.Aile tipiniz nedir?(Çekirdek /geniş aile) Evde kaç kişi yaşıyorsunuz?
- 2.Eş seçerken /kız-erkek evlendirirken dikkat edilen durum nedir?(Çingene olması,meslek sahibi olması,zengin olmaı,aynı semt,saygılı dürüst olması).İyi eş ve kötü eş nasıl olur?Çok eşlilik var mıdır?Örnek veriniz
- 3.Sizce kaç yaşında evlenilmeli ,neden?
- 4.İkinci evliliğe ve boşanmaya bakış açısı nedir?Tekrar evlenmeyi düşünür müsünüz?
- 5.Sünnet törenlerinizi anlatırmısınız?Çocuklar kaç yaşında sünnet olur?Törende neler yapılır?
- 6.Kız erkek ayrımı yapılır mı?Çocukların evde ki rolü nedir?
7. Kıyafet olarak kültürel bir kıyafetiniz var mı?
- 8.Örgütsel ilişki nasıl?Çeri başınız var mı?
- 9.Özel bayram ve gelenekler var mıdır? Hıdrellez, baharda yapılan özel şeyler var mıdır?
- 10.Komşuluk ve akrabalık ilişkileriniz nasıldır?

11.Nişanlılık isteme düğün ritüellerinizi anlatmışsınız?

12.Kız kaçırma adetleriniz arasında var mıdır?

13.Geçmişte atalarınız hangi meslekleri yapıyordu?

14.Cenazelerde neler yapıyorlar?

15.Gelin kaynana ilişkileri nasıldır?

16.Kızların okuması ve meslek edinmesine nasıl bakılır

17.Şiddet geçmişi olan var mı?Kocasını döven kadın duydunuz mu?Çocuğa şiddet var mı?

18 Kadın

- Gelin olmak nedir ne beklenir gelinlerden?İyi gelin kötü gelin nasıl olur?
- Kadınların özel dönemleri nasıl algılanır hamilelik ,vs.

19.Ebeveyn çocuk ilişkileri nasıldır?Çocukların söz hakkı var mıdır?

20. Kültürel olarak ayıp olarak algılanan bir durum var mıdır?Bir ayıp örneği verirmisiniz?

DEĞİŞİM VE SOSYAL HİZMET ALGISI

Oturum3:Romanların değişim ve sosyal hizmet algılarına yönelik sorular

- 1.Değişime bakış açınız nedir?Bugünkü modern çağ nasıl etkiliyor?
- 2.Gençler giyim kuşam değişikliklerine nasıl adapte oluyorlar
- 3.Geçmişte hangi meslekler yapılıyordu ,şimdi hangi meslekler yapılıyor?
- 4.Eğitim düzeyinde bir değişim varmı?
- 5.Anne ve babanızın mesleğini sürdürmek isteyormusunuz??
- 6.En çok hangi dizileri izliyorsunuz?
- 7.Akrabalık ilişkilerinde azalmamı ,artmamı var mı?
- 8.Suç geçmişi ve eğiliminde ki durum nasıldır?
- 9.Gelin kaynana ilişkilerinde bir değişim varmı?
- 10.Gacoları roman olmayanlara bakış açınız nedir?Bakış açınız değişti mi?Başka ırklara ve dinlere bakış açınız nedir?
- 11.Devlet ve sosyal devlet nedir?
- 12.Devlet dairesi gibi resmi kurumlara gidince ne hissediyorsunuz?Bugüne kadar o tarz kurumlarda ayrımcılığa maruz kaldınız mı örnekle anlatınız?
- 13.En büyük sorunuz nedir?

- Eğitimsizlik
- İşsizlik, fakirlik
- Örgütlenememe
- Dışlanma
- Kendini ifade edememe
- Birlikte yaşam
- Kent ve yaşam alanı
- Sorun yok

14. Sosyal hizmet nedir?Kim yapar?Sizlere neler yapıldı ve yapılıyor?

15.Sosyal destek almak istediğiniz konular?İyi bir sosyal yardım nasıl olmalıdır?

16. Almaktan en memnun olduğunuz sosyal yardım ve destek hangisidir

EK -2 KÜTÜK GELİŞTİRME FORMU

Odak grup görüşmesini yapanın adı-soyadı:

Dökümü yapan kişinin adı-soyadı:

Dökümün yapıldığı tarih ve saat, süre, yer:

Grubun genel özellikleri: yer, sosyoekonomik durum, yaş aralığı, eğitim, meslek, medeni durum, çocuk varlığı, göç süresi, yakınlarının varlığı, ne zaman ve ne kadar süre görüşüldüğü

Oturma düzeni ve kişilerin genel özellikleri ile görüşme süresindeki tutumları:

Üye 1: (yaş, eğitim, medeni durum, çocuk sayısı, kardeş sayısı)

Üye 2:

Konuşmaların ve gözlemlerin bütün ayrıntısı ile dökümü:

Araştırmacı:

Üye 1:

Üye 2...

ROMANLARA AİT FOTOĞRAFLAR

Evlerinden Bir Görüntü

Bağlarbaşı Mahallesi'nin Roman Gençleri

Bağlarbaşı Mahallesi Sakinleri

Hidrellez Başlangıcı

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı,1986 İstanbul doğumludur.İlk öğrenimini Kartal Mahmut Kemal İnal İlköğretim Okulunda tamamlamıştır.Lise öğrenimini ise Kartal Semiha Şakir Süper Lisesinde tamamlamıştır.2004-2009 yılları arasında lisans eğitimini Yakın Doğu Üniversitesi'nde Psikoloji bölümünde bitirmiştir.Üniversite eğitiminden sonra özel bir danışmanlık merkezinde psikolog olarak çalışmaya başlamıştır.Yüksek lisans eğitimine 2011 yılında Yalova Üniverisitesi Sosyal Hizmet Anabilim dalında başlamış ve hala devam etmektedir.

İletişim:05306938098